

GURO ØDEGÅRD

Foreningsliv i et flerkulturelt lokalsamfunn

En studie om integrasjon og sosial kapital

Guro Ødegård

Foreningsliv i et flerkulturelt lokalsamfunn

En studie om integrasjon og sosial kapital

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Oslo 2010

© Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 2010
Rapport 2010:6

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor
Co/Institutt for samfunnsforskning
Munthes gate 31
Postboks 3233 Elisenberg
0208 Oslo
www.sivilsamfunn.no

ISBN (trykt): 978-82-7763-339-8
ISBN (web): 978-82-7763-340-4

ISSN (trykt.): 1891-2168
ISSN (web): 1891-2176

Rapporten er finansiert av Kulturdepartementet gjennom prosjektet «Virtuelt senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor».

Innhold

Forord	5
1. Innledning	7
Problemstillinger	9
Valg av perspektiver og begrepsavklaringer	10
Tidligere forskning	14
Data og metode	26
2. Integrasjon og sosial kapital. Teoretisk bakteppe	29
3. Veitvet – den bitte lille drabantbyen.....	41
4. Empiriske analyser.....	55
4.1 Innvandererorganisasjoner: Hva er meningen?	56
Sosial arena	57
Arena for tokulturalitet.....	58
Arena for kulturell læring.....	60
Politisk arena	61
4.2 Majoritetsorganisasjoner: Broer og barrierer.....	66
Individuelle barrierer og utfordringer	68
Organisatoriske barrierer og utfordringer	70
4.3 Brobygging de lokale myndigheters rolle.....	80
Relasjonsbygging basert på gjensidighet og respekt.....	81
Beboerkontorets sammenkoblende aktiviteter	83
Samfunnsmeglers betydning	90
5. Drøftelse og konklusjon.....	93
Innvanderorganisasjoner som integrasjonsarena	94
Majoritetsorganisasjoner som integrasjonsarena	98
Myndighetenes sammenkoblende funksjon	101
Konsekvenser og dilemmaer.....	103
Konklusjon	105
Litteratur	109
Sammendrag/abstract.....	115

Forord

Utgangspunktet for dette arbeidet var den offentlige bekymringen for innvandrerbefolkningens lave deltagelse i det frivillige organisasjonslivet. Underrepresentasjon i slike fellesskaper ses ikke bare på som en indikasjon på svak sosial integrasjon, men også svak politisk integrasjon.

Gjennom feltarbeid på Veitvet – et flerkulturelt lokalsamfunn i Bydel Bjerke i Oslo kommune – møtte jeg et mangfold av aktiviteter. Ikke minst vekket det en interesse hvordan lokale myndigheter arbeidet for å skape fysiske og sosiale møteplasser i et nærmiljø som på flere levekårsmål scoret lavt sammenlignet med andre lokalsamfunn i bydelen.

Det er to fagtradisjoner som møtes i dette forskningsarbeidet: Sivilsamfunnsforskning og migrasjonsforskning. Faren ved en slik koblingen er at man ikke fullt ut klarer å gripe mekanismene knyttet til frivillig organisering og deltagelse *samt* mekanismer for integrering og utestengning. Å ha tid i feltet til å observere, delta og snakke med folk, er i så måte et knapphetsgode. Også dette prosjektet rammes av en slik begrensning.

Til tross for dette håper jeg arbeidet kan være en inngangsport til ny kunnskap om den betydning både det minoritets- og majoritetsetniske foreningslivets kan ha som arena for sosial og politisk integrasjon. I den grad jeg lykkes med dette er det en konsekvens av godt samarbeid med kolleger innenfor både sivilsamfunnsforskningen og migrasjonsforskningen ved Institutt for samfunnsforskning og Senter for forskning for sivilsamfunn og frivillig organisering. Følgende personer fortjener en særlig takk:

Bernard Enjolras, leder ved Senteret, som har bidratt til fruktbare diskusjoner og veiledet meg på veien. Jon Rogstad, for konstruktivt samarbeid ved flere av de kvalitative intervjuene og ellers verdifulle kommentarer. Kari Steen-Johnsen og Dag Wollebæk som har vært av stor betydning for de metodiske, empiriske og teoretiske veivalg.

Takk også til prosjektleder for Groruddalssatsingen i Bydel Bjerke og daglig leder ved beboerkontoret på Veitvet som begge har øst av sin kunnskap om dette lokalsamfunnet, samt sin faglige kompetanse på lokalsamfunnsutvikling. Takk også til Tron Myrén i bydelsadministrasjonen for statistikk samt kom-

mentarer i arbeidet med å gi en korrekt beskrivelse av bydelens demografisk utvikling.

Den største takken skal imidlertid de informanter som har møtt meg med velvilje, åpenhet og ønske om å dele av sine erfaringer ha. Det har vært en sann glede å bli kjent med dere og denne bitte lille drabantbyen.

De mangler og ufullstendigheter som forekommer i dette arbeidet er utelukkende forfatter eget ansvar.

Forskningsprosjektet er økonomisk støttet av Kulturdepartementet.

Oslo, september 2010

Guro Ødegård

Innledning

Siva kom til Norge fra Sri Lanka for 30 år siden. Han startet på folkehøyskole, lærte seg norsk og tok høyere utdanning. Etter hvert etablerte han seg med kone og tre barn i en av de østlige bydelene i Oslo. Som mange andre med innvandrerbakgrunn er Siva aktivt i foreninger der han møter andre med samme etniske-, kulturelle- og/eller religiøse bakgrunn som seg selv. Dette fellesskapet betyr mye for han. Men på et område skiller han seg fra majoriteten av innvandrere til Norge: Han er aktiv lokalpolitiker. «Hvorfor?» spør jeg. Det overrasker ikke at Siva, med jobberfaringer både fra kultur- og skolesektoren, har en sterk motivasjon for å bevare offentlige velferdsgoder for samfunnets svakeste. Det overrasker heller ikke at han er opptatt av å synliggjøre innvandrenes situasjon i Norge og selv bidra til at disse stemmene blir representert i lokalpolitikken. Mer overrasket blir jeg når han sier: «... så er det konflikten på Sri Lanka, da. For meg er det viktig å synliggjøre denne konflikten her i Norge». Tamilenes kamp utkjempes også i Groruddalen – med det politiske foreningslivet som arena. Verden er ikke lenger langt borte.

Bakgrunn for studien

Siva er en av flere informanter som har tatt seg tid til å fortelle om det å være aktiv både i det minoritetsetniske- og majoritetsetniske foreningslivet i Norge. Det er blant annet disse informantenes erfaringer og fortellinger som danner grunnlaget for målsettingen med denne rapporten: Økt forståelse for den rollen det frivillige foreningslivet har for sosial og politisk integrasjon, samt dannelsen av sosial kapital i et flerkulturelt lokalsamfunn.

Bakgrunnen for tema er en voksende bekymring fra myndighetenes side for at store deler av den minoritetsetniske befolkningen står på utsiden av slike interessebaserte arenaer. Det er igangsatt en rekke mobiliseringstiltak med den hensikt å gjøre organisasjonene og lokale lag og foreninger kompetente til

å ta imot medlemmer med minoritetsetnisk bakgrunn. Eksempelvis inngikk Norges Fotballforbund (NFF) og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) i april 2009 en samarbeidsavtale for å øke innvandrerbefolkningens deltakelse på fotballarenaen.¹ Frivillighet Norge, et samarbeidsforum for hele den frivillige sektor, har mottatt statlig støtte for å arbeide med prosjektet «Inkludering i frivillig sektor». Målsettingen her er å bidra til større etnisk mangfold i foreningslivet generelt samt inkludere minoritetsorganisasjoner i de mer overordnede organisasjonsfellesskaper.² Ideen bak slike satsinger er antagelsen om at organisasjonsdeltagelse er et virkemiddel for både sosial og politisk integrasjon. Ved å stå utenfor disse fellesskapene, får ikke innvandrerne tilgang til de mulighetsstrukturer som ligger i det å bygge nettverk utover en familie- og vennebasert kontekst (se også IMDi rundskriv 3/09 2008). Deltagelse og organisering på bakgrunn av felles interesser bidrar til at enkeltindivider møtes, får kanaler til å fremme sine synspunkter samt muligheten til å løfte synspunktene fram på en offentlig og politisk arena. Slik sett fyller organisasjonene både en interndemokratisk- og en eksterndemokratisk rolle. Den første rollen knyttet til det faktum at medlemmene har reelle påvirkningsmuligheter intern i organisasjonen, mens den mer eksterne funksjonen handler om organisasjonenes rolle som bindeledd mellom enkeltindivider og myndigheter. Foreningsdeltagelse framstår slik sett ikke bare som verdifullt for enkeltindividets personlige og sosiale utvikling, men gjennom deltagelsen får individet muligheten til å «lære demokrati», noe som ut i fra et demokratiperspektiv er et gode også for samfunnet (Pateman 1970).

Samtidig som det arbeides med å integrere innvandrerbefolkningen på sivilsamfunnets tradisjonelle arenaer, vokser et «parallelt» foreningsliv fram. Dette består av rundt 10 landsdekkende organisasjoner (for en oversikt se Hagelund & Loga 2009) og oppimot tusen lokale «innvandrerforeningene» (Mjelve 2003). Man vet ikke så mye om dette lokale foreningslivet, dets omfang og virke bortsett fra at de fleste er etablert for å ivareta og styrke etnisk og religiøs tilhørighet, og hovedsakelig er lokale initiativer uten en nasjonal overbygning.

Ut i fra et demokratiperspektiv kan man anta at det innvandrerorienterte foreningslivet, i likhet med det øvrige foreningslivet, vil være en viktig kanal for deltagelse og påvirkning av det samfunnet innvandrerne har kommet til og blitt en del av. Bildet er imidlertid mer sammensatt enn som så. Det innvandrerspesifikke foreningslivet har blitt kritisert for å være internt orientert, der nettverkene ofte overlappes av slektskap og økonomiske forbindelser, og i liten grad orienterer seg til andre nettverk og aktører i majoritetssamfunnet

1. For ytterligere informasjon om samarbeidsavtalen mellom NFF og IMDi:
<http://www.imdi.no/no/Nyheter/2009/Sparket-i-gang-nytt-integreringstiltak/>
2. For ytterligere informasjon om prosjektet til Frivillighet Norge:
<http://www.frivillighetnorge.no/?module=Articles;action=Article.publicShow;ID=1609>

(for en generell oversikt se Hagelund & Loga 2009). I en norsk kontekst har både Rogstad (2007) og Lidén (2001) viste at innvandrersorganisasjoner bidrar til en sterk sosial integrasjon innad i gruppen, men i liten grad opererer utad som politisk pressgrupper.

Under arbeidet av denne rapporten pågikk en debatt i Aftenposten av hvorvidt innvandrereforeninger var et gode eller onde med tanke på integrering. Flere toneangivende samfunnsdebattanter med minoritetsetnisk bakgrunn var av den oppfatning at disse foreningene hindrer integrering da «aktivitetene i disse etniske organisasjonene [stopper] ved utgangsdøren» (Aslam Ahsan Aftenposten 26.2.2010). Også norske myndigheter kritiseres for å støtte slike foreninger, da det bidrar til at «IMDi setter farge på folk, og skape segregering» (Shahzad Rana, Aftenposten 23.2.2010). Det er med andre ord to svært motstridende perspektiver som møtes i synet på innvandrereforeninger: I et demokrati- og sivilsamfunnsperspektiv vil slik kollektiv deltagelse betraktes som «skoler i demokrati», et perspektiv som også dominerer myndighetenes politikk (Bay et al. in pres). I et integrasjonsperspektiv derimot, har innvandrerspesifikke organisasjoner blitt løftet fram som innadvendte og segregerende.

Disse motstridende tilnærminger er rapportens omdreiningspunkt, og danner utgangspunktet for de mer konkrete problemstillingene.

Problemstillinger

Dette arbeidet bygger på en feltstudie der målsettingen er å avdekke hvordan beboere og andre relevante aktører innenfor en geografisk avgrenset og flerkulturell kontekst deltar i, bygger opp og videreutvikler det frivillige foreningsliv. Feltarbeidet har i all hovedsak foregått i den lille drabantbyen Veitvet i Oslo, der det også er et sterkt innslag av etnisk baserte foreninger. Her har politiske myndigheter iverksatt tiltak for å bidra til å bygge så vel fysiske møteplasser som sosiale nettverk. Med utgangspunkt i feltarbeid og kvalitative intervjuer med både minoritets- og majoritetsetniske foreningsaktive samt andre aktører som er nært knyttet til myndighetenes satsing, reiser denne studien tre spørsmål.

- Hvilken betydning har det innvandrersorienterte foreningslivet for de som er aktive i dette? Spiller det en rolle for deres sosiale og politiske integrasjon i majoritetssamfunnet?
- Hvilke faktorer hemmer og fremmer etniske minoriteters deltagelse i det tradisjonelle norske foreningslivet?
- Hvilken rolle har lokale myndigheter spilt for å bygge broer mellom ulike samfunnsaktører i en flerkulturell lokalsamfunnskontekst? Kan slike initiativer bidra til å øke lokalsamfunnets sosiale kapital?

Tema knyttet til prosesser og mekanismer for sosial og politisk integrasjon av etniske minoriteter gjennom frivillige organisasjoner er generelt et underutforsket felt i Norge (se også Hagelund & Loga 2009). Studiens design gjør den imidlertid ikke egnet til å si noe generelt om innvandrernes foreningsdeltagelse i Norge. Hensikten er derimot å gå i dybden for å komme på sporet av mekanismer som kan bidra til å øke vår forståelse av formelle nettverks betydning for innvandreres valg av integrasjonsstrategier, samt diskutere hvordan sosial kapital kan dannes i en flerkulturell lokalkontekst. En slik lokalsamfunnsbasert case studie kan bidra til økt kunnskap om de nettverksbaserte integrasjonsprosesser på individnivå – og på samfunnsnivå. Dette kan tjene som en ansats til videre og mer fokuserte studier knyttet til det frivillige organisasjonssamfunnets rolle som arena for sosial og politisk integrasjon.

Valg av perspektiver og begrepsavklaringer

To av rapportens nøkkelbegreper er *integrasjon* og *sosial kapital* – da koblet opp mot foreningslivets rolle for sosial og politisk integrasjon av etniske minoriteter. I kapittel 2 vil vi gå i dybden på disse begrepene. Her gis imidlertid en kort begrunnelse for valg av perspektiv, samt noen begrepsavklaringer.

Hvem er innvandrere?

De siste 30 årene har andelen immigranter til Norge økt betydelig. Ved inngangen til 2008 utgjorde denne gruppen 9,7 prosent av den totale folkemengden i landet – i alt 460 000 personer – med bakgrunn fra over 200 land (<http://www.ssb.no/emner/02/befolkning/>). Innvandrergruppen kommer slik sett fra alle kanter av verden, og har naturlig nok ulike motiver for å komme hit. Det er vanlig å skille mellom tre faser av innvandring. Den første fasen er knyttet til arbeidsinnvandring, den andre fasen til familiegjenforening. Den tredje innvandringsfasen er et resultat av flyktningstrømmer fra konfliktområder (se Hagelund & Loga 2009). Det er særlig i kjølvannet av den tredje fasen etableringer av innvandrersamfunn har oppstått (ibid. s. 26). Denne type innvandring startet på midten av 1970-tallet, og har bidratt til at ulike folkegrupper har kommet mer eller mindre konsentrert på ulike tidspunkter. Når man snakker om integrering av innvandrergupper er det ofte denne gruppen, og deres familier, det henvises til. Så også i denne rapporten. Når det her refereres til innvandreres representasjon i foreningslivet, er det altså innvandrere fra «ikke-vestlige land» det refereres til. Mer presist dreier dette seg mer om de som har emigrert fra det Statistisk Sentralbyrå har samlet under betegnelsen «Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS» (Høydal 2008) – og deres norskfødte barn.

Hva er integrasjon?

Et brennbart politisk spørsmål handler om i hvilken grad innvandrere er integrerte i det norske samfunnet – og på hvilken måte de skal være integrerte. Problemet er at integrasjon er et normativt begrep som kan romme alt – og ingenting. Dette gjør det vanskelig å definere. Særlig vanskelig blir det når omdreiningspunktet er knyttet opp mot innvandregruppers oppfatninger og erfaringer til betente tema som religion, likestilling og oppdragelse. Er man svakt integrert om disse oppfatninger og praksiser avviker fra majoritetsbefolkningens? Det kan godt være, men det trenger ikke være slik. Selv om enkeltindividet kan ha avvikende verdi- og holdningsmønster sammenlignet med majoritetsbefolkningen, kan han/hun eksempelvis være godt integrert i yrkeslivet.

Både i politikk og forskning blir integrering brukt som en betegnelse på *likestilling mellom minoriteter og majoriteter* (se også Hagelund & Loga 2009, 16). Med en slik tilnærming kan integrasjon måles som noe enkeltindividet eller grupper av individer har mye eller lite av. Det er særlig innenfor tre sfærer man har vært opptatt av integrasjon: økonomisk integrasjon, politisk integrasjon og sosial integrasjon.

Økonomisk integrasjon måles ofte gjennom innvandrenes sysselsettingsnivå, sammenlignet med majoritetsbefolkningen. Arbeidsmarkedet blir betegnet som en av de viktigste arenaene for integrering av innvandrere i Norge av så vel forskere (Tronstad & Østby 2005) som av politiske myndigheter (se blant annet Arbeids- og inkluderingsdepartementet 2006-2007).

Politisk integrasjon måles ofte gjennom valgdeltagelse, men ut i fra en sivilsamfunnsorientert tilnærming er valgdeltagelse alene et snevert mål på politisk integrasjon. Organisasjonssamfunnet har vært en viktig del av det som blir betegnet som den demokratiske infrastrukturen i Norge (Wollebæk & Selle 2002), noe som henger sammen med at organisasjonene har spilt en avgjørende rolle for utviklingen av demokratiet, og framstår fortsatt som viktige kanaler for folkets påvirkning av politiske beslutninger, både på lokalt og nasjonalt nivå (Wollebæk & Selle 2002; Østerud et al. 2003). Nettopp fordi frivillige organisasjoner kobler enkeltindivider opp mot myndighetene, bygger organisasjonene opp under prinsippet om det «folkestyrte demokratiet», og refereres ofte til som den *korporative kanal* (Egeberg et al. 1978). I et sivilsamfunnsorientert perspektiv er det slik sett nær sammenheng mellom politisk og sosial integrasjon, da deltagelse i nettverk og organisasjoner blir ansett for være avgjørende for individets sosialisering inn i samfunnet. Lorentzen (2004, 10) har sagt at frivillige organisasjonene slik sett fungerer som arenaer både for «identitetsdanning, sosial integrasjon og politisk engasjement». Hensikten med å synliggjøre identitet som et sentralt element i organisasjonsdeltagelsen er knyttet til det faktum at hvem vi er, hvordan vi oppfatter oss selv, og hva andre tilskriver oss, virker inn både på tilhørigheten og engasjementet i organisasjonen.

Denne studien gir ikke grunnlag for å «måle» individer eller grupper av individers integrasjonsnivå. Her rettes fokus mot de prosesser som oppstår i møte mellom mennesker i en lokal foreningslivskontekst og hvilke mening disse fellesskapene gir med tanke på sosial tilhørighet og politisk engasjement. For å gripe en slik kvalitativ og subjektiv forståelse, støtter denne studien seg på sosiologen Grete Brochmanns definisjon av integrasjon som «læring av og tilpasning til samfunnets verdigrunnlag, prosesser som knytter individet til samfunnet (økonomisk og sosialt), og skaper tilhørighet og lojalitet» (Brochmann 2002, 30). Integrasjon blir her en toveis prosess der det åpnes for en viss verdippluralisme gjennom tilrettelegges for flere ulike kulturer i utformingen og organiseringen av sentrale samfunnsinstitusjoner. En slik pluralistisk tilnærming legger også Berry (1997) til grunn når han beskriver hvordan immigranter må ta stilling til i hvilken grad *oppretholdelse av kulturell identitet* skal balanseres med *kontakt og deltagelse med andre utenfor sin egen gruppe*. Disse to dimensjoner er sentrale når individer skal tilpasse seg sitt nye miljø og velge en strategi for integrasjon. Dette vil bli nærmere belyst i neste kapittel.

Rapporten berører imidlertid ikke bare enkeltindividers integrasjonsstrategier, men også i hvilken grad lokale myndigheter på Veitvet forholder seg til en slik verdi- og kulturpluralistisk tilnærming, da med sosial og politisk integrasjon som mål.

Hva er sosial kapital?

Sosial kapital er et begrep som har fått gjennomslag både i academia og i offentligheten det siste tiåret. Særlig den amerikanske statsviteren Robert Putnam gjorde begrepet til allemannseie da gjennom boken «Bowling alone» fra 2000 bidro til å aktualisere sosial kapital som helt sentralt for å begripe den betydning nettverk har for enkeltindividers kobling til samfunnslivet, og grunnlaget for et vitalt samfunnsliv med engasjerte og integrerte samfunnsborgere. Putnams hovedtese er at så lenge enkeltindivider deltar i formelle og/eller uformelle nettverk, bidrar dette til å øke den sosiale kapitalen for enkeltindividet og for samfunnet som sådan. Dette har også bidratt til diskusjoner om hva sosial kapital egentlig er. Sosial kapital i denne rapporten bygger delvis på Putnams forståelse, men blir utvidet gjennom begrepet «linking social capital», målbåret av en annen amerikansk statsviter, Michael Woolcock (1998).

Putnam bruker begrepet «sosial kapital» for å forklare sammenhengen mellom sosial og politisk integrasjon, og definerer sosial kapital som: «... features of social life – networks, norms, and trust – that enable participants to act together more effectively to pursue shared objectives» (Putnam 1995, 664-664). Nettverk, gjensidig tillitskapende og normdannende aktiviteter er slik sett elementer som ikke bare er verdifulle for de enkeltindivider som har det,

men også for et samfunn. Norge og de andre skandinaviske landene blir ofte framstilt som samfunn med høy sosial kapital på grunn av borgernes høye organisasjonsdeltagelse samt generelle og institusjonelle tillitsnivå³ (Wollebæk 2009; Woolcock 1998).

Putnam løfter videre fram det frivillige foreningslivet som viktige leverandører eller produsenter av sosial kapital. I den sammenheng er distinksjonen «bonding» og «bridging» sosial kapital relevant. I de nettverkene hvor medlemmene er like, det være seg etnisk tilhørighet, alder eller religion, skapes det som betegnes som «bonding» eller «sammenbindende» sosial kapital. Disse kjennetegnes ved sterke lojalitetsbånd innenfor en relativt homogen gruppe. Baksiden av medaljen er at dette kan virke ekskluderende overfor individer eller grupper av individer som står utenfor. Slike innadvendte sosiale nettverk står i fare for å leve sitt eget liv, uten særlig kontakt med andre nettverk utenfor. «Bridging» eller «overskridende» sosiale kapital dannes derimot i de nettverkene som er grenseoverskridende, både ved at de er åpne for nye medlemmer, samt at de inngår i relasjon med andre typer nettverk. Det er på disse arenaene møter mellom mennesker man i utgangspunktet ikke ville omgås oppstår, og slik utvikles relasjonelle ressurser som bidrar til å samle samfunnsborgere til gjensidig tillitskapende og normdannende aktiviteter (Putnam 2000; Putnam et al. 1993). De to kapitalformene må ikke ses på som gjensidig utelukkende. Snarere tvert imot. Det er de nettverkene som evner *både* å virke sammenbindende og overskridende, som har potensialer til å skape sosial kapital.

Putnams tilnærming er kritisert for ikke å ta høyde for kontekstuelle variasjoner, som politiske, økonomiske og demokratiske forhold når sosial kapital skal forklares (se blant annet Rothstein & Stolle 2003; Szreter 2002). I 1998 lanserte Woolcock en type sosial kapital som utfyller «bonding» og «bridging». Denne har fått benevnelsen «linking» eller «sammenkoblende» sosial kapital, og som bringer staten på banen. Her etableres vertikale relasjoner som hjelper individer og nettverk å få tilgang til ressurser fra f. eks offentlige institusjoner. I motsetning til Putnams vektlegging av frivillige organisasjoner som produsenter av sosial kapital, peker denne tilnærmingen altså på behovet for offentlige engasjement for å sikre folk tilgang til ressurser som kan hjelpe dem å spille en aktiv rolle i sivilsamfunnet. Foreningslivet blir i en slik forståelse *resultatet* av sosial kapital – ikke *kilden* til det, som hos Putnam. Dette er forhold som vil bli nærmere beskrevet i kapittel 2, og som vil danne bakteppe for å forstå lokale myndigheters relasjonsbygging i det flerkulturelle Veitvet.

3. Generell tillit måler individenes tillit til sine medmennesker og er den dimensjonen som er mest brukt (Putnam et al. 1993). Institusjonell tillit måler individenes tillit til spesifikke offentlige grupper eller institusjoner.

Tidligere forskning

Et særegent kjennetegn ved det norske samfunnet er tettheten av frivillige lag, organisasjoner og foreninger.⁴ Tettheten opprettholdes av en befolkning der anslagsvis 80 prosent oppgir å være *medlem* av en eller flere organisasjoner (NOU 2007:11). Om vi legger til grunn alt det *frivillige arbeidet* i form av dugnader og tillitsvalgsarbeid i idrettslag, korps, velforeninger o.l., plasserer nordmenn seg på europatoppen i antall timer (Wollebæk & Sivesind 2010).⁵

Norge er med andre ord et samfunn der store deler av befolkningen har erfaringer med en deltagelses- og frivillighetskultur hvor frivillige organisasjoner i generasjoner har hatt en dominerende posisjon i folks fritids- og hverdagsliv, og i den generelle offentligheten. Nå skal det presiseres at selv om majoriteten av den norske befolkning på en eller annen måte er knyttet til dette organisasjonsfellesskapet, er det også et fellesskap i endring. Kort oppsummert kan endringstrekkene samles under stikkord som differensiering, sentralisering, profesjonalisering og egenorganisering (se blant annet Wollebæk et al. 2000). En konsekvens av dette er at de nasjonale, ideologiske og politiske organisasjoner som jobber for andre taper terreng, mens mer lokale, nærmiljøbaserte og egenorienterte foreninger og nettverk vokser fram (Wollebæk & Selle 2002). Lignende utviklingstrekk ser man i Danmark, der Torpe (2000) betegner tendensen som en «organisert individualisme» hvor organisering i økende grad handler om en individuell solidaritet basert på egeninteresse. Dette er et utviklingstrekk som synes å ha forsterket seg det siste tiåret også blant de som utfører frivillig arbeid i Norge (Wollebæk & Sivesind 2010). Det argumenteres med at slike utviklingstrekk bidrar blant annet til at medlemmenes lojalitet til enkeltorganisasjoner svekkes, med det resultat at omløpshastigheten på et medlemskap (Ødegård 2007). Med andre ord: Det frivillige organisasjonssamfunnet er inne i endringsprosesser som vil få konsekvenser for hvordan dette landskapet framover tar form, og hvordan individer knytter seg til disse formelle nettverkene. Dette er viktig å ha i mente når vi videre skal presentere noe av forskningen knyttet til innvandrerbefolkningens deltagelse og fravær av deltagelse i frivillige organisasjoner.

4. Det anslås at det finnes omlag 2000 landsomfattende organisasjoner, med et betraktelig høyre antall lokale lag, foreninger, grupper og sammenslutninger av frivillige (NOU 2007:11).

5. Det er i særlig grad foreningslivet knyttet til kultur og fritid som aktiviserer flest frivillige (SSB 2010: <http://www.ssb.no/vis/magasinet/analyse/art-2010-01-11-01.html>).

Innvandrerers deltagelse i det «norske» foreningslivet

Vi vet relativt lite om minoriteters deltagelse i det tradisjonelle norske foreningslivet. I kunnskapsoversikten «Frivillighet, innvandring, integrasjon» løfter Hagelund og Loga (2009) dette fram som et paradoks, da det er langt flere minoriteter som er medlem av «vanlige» organisasjoner enn i innvandrersorganisasjoner. Statistisk sentralbyrås (SSB) levekårsstudier gir imidlertid noen indikasjoner på hvordan deltagelsesmønsteret ser ut for enkelte innvandrergupper, og undersøkelser i regi av forskningsinstituttene NOVA og FAFO gir viktig kunnskap om minoritetsungdommers koblinger til organisasjonslivet.

Fra SSBs levekårsundersøkelser i perioden 2004 til 2006 ble deltagelse i et knippe organisasjoner blant et representativt utvalg av personer fra 10 ulike land, og med minst to års botid i Norge studert.⁶ Mønsteret er entydig: Sammenlignet med etnisk norske, er personer tilhørende disse innvandrergruppene i langt mindre grad medlemmer i organisasjoner der man kan forvente et betydelig innslag av majoritetsbefolkningen. Dette gjelder i fag/arbeidstakerorganisasjoner (26 % minoriteter mot 49 % majoritet)⁷, politiske partier (4 % minoritet mot 6 % majoritet) og idrettslag/foreninger (14 % minoritet mot 28 % majoritet). Unntaket er religiøse foreninger. Her oppgir hele 30 prosent av minoritetsgruppene å være medlemmer, mot 7 prosent av majoritetsbefolkningen (Henriksen 2008).

Enjolras og Wollebæk (2010) har i en oppsummering av de siste årenes statistikk, som også inkluderer SSBs levekårsdata, belyst sentrale *endrings-trekk* i organisasjonsmedlemskap for de samme innvandregrupper. Denne studien viser blant annet at til tross for at minoritetsetniske kvinner har en lavere deltakelsesrate enn minoritetsetniske menn, har andelen organisasjonsdeltagende kvinner økt i tiårsperioden 1996 til 2006. Parallelt har andelen deltagende minoritetsmenn gått noe ned både i politiske partier, religiøse organisasjoner og idrettsforeninger. Det er imidlertid i idrettsforeninger kvinners deltagelse øker mest. Selv om kvinners økte deltagelse må ses på som et positivt utviklingstrekk, er det langt igjen før deltagelsesnivået mellom minoritets- og majoritetsbefolkningen er utvisket.

Man kunne tenke seg at medlemskapsmønsteret så annerledes ut for de som er født og vokst opp i Norge. Til en viss grad gjør det det, men også de som har vokst opp i Norge med to innvandrereforeldre, deltar i langt mindre grad enn sine norsketniske jevnaldrende. Enjolras og Wollebæk (2010) har sett på forskjeller i organisasjonsdeltagelse mellom det de definerer som førs-

6. Dette var personer med bakgrunn fra Bosnia-Hercegovina, Serbia-Montenegro, Tyrkia, Iran, Irak, Pakistan, Sri Lanka, Vietnam, Somalia og Chile.

7. Dette tallet tar utgangspunkt i den samlede befolkningen. Dersom organiseringsgraden beregnes ut fra andelen sysselsatte, vil andelen fagorganiserte innvandrere øke til 39 %.

te- og andre generasjons innvandrere. Analysene viser at første generasjons innvandrere i høyere grad enn andre generasjon er medlemmer av fagforenings- og yrkesorganisasjoner. Dette har sannsynligvis sammenheng med at andelen yrkesaktive – og dermed fagorganiserte – er høyere blant første generasjon enn blant deres barn, hvorav mange er under utdanning. Minoritetsetniske som er født i Norge, framviser imidlertid en høyere deltakelse innenfor de mer innvandrerspesifikke- og religiøse organisasjoner, og innenfor idretten. Dette tyder på at de som er vokst opp i Norge i større grad enn de som har innvandret, er bedre integrert i sivilsamfunnets organisasjoner. Vil dette bety at dersom vi tar tiden til hjelp vil skillelinjene i deltakelsesmønster viskes ut? Det er naturligvis umulig å spå hvordan framtidens deltakelsesmønster vil se ut – verken for minoriteter eller majoriteter – men i denne sammenheng er det likevel relevant å se nærmere på de mer målrettede studier av minoritetsungdommens deltakelsesmønster.

Selv om minoritetsungdommen er mer integrering i idretten enn sine foreldre, viser den landsrepresentative undersøkelsen *Ung i Norge* at de deltar i betydelig lavere grad enn majoritetsungdommen. Blant tenåringer med to utenlandsfødte foreldre (fra «ikke-vestlige» land) er det 24 prosent som oppgir å være medlem i et idrettslag, mot 41 prosent av ungdom med minst en forelder født i Norge (Krangle & Strandbu 2004). Det er særlig de minoritetsetniske jentene som er fraværende i idretten. Selv om forskjellene er tydelige også blant guttene (15 prosentpoeng forskjell mellom minoritet og majoritet), er for jentenes vedkommende differansen på 32 prosentpoeng (Krangle & Strandbu 2004).

For det øvrige foreningslivet viser *Ung i Norge* tilsvarende mønster. Blant tenåringer med to utenlandsfødte foreldre er det 24 prosent som oppgir å være medlem av en eller flere frivillige organisasjoner mot 40 prosent med minst en forelder født i Norge (Ødegård 2006).⁸ Det er særlig i fritidsorganisasjoner som hobbyklubb, motorklubb, jakt og fiske o.l. samt kulturorganisasjoner som korps, kor og speideren etnisk minoritetsungdom er fraværende. I religiøse og interessepolitiske organisasjoner er forskjellene ubetydelige.

I studien av Oslo-ungdom, ser Fafo-forsker John Horgen Friberg (2005) samme mønster. Mens godt under 30 prosent av norsketniske jenter aldri har vært medlem av frivillige organisasjoner, er andelen ikke-deltagende minoritetsjenter på rundt 55 prosent. Friberg viser også at andelen ungdommer aktive i religiøse foreninger er høyest blant de med foreldre født i et ikke-vestlig land.

8. I Ødegårds analyse skilles det ikke mellom innvandrerforeldre fra «vestlige» og «ikke-vestlige» land. Hadde det vært gjort, ville forskjellene vært enda tydeligere. Barn av foreldre der begge er født i et «ikke-vestlig» land, er denne gruppen som er minst inkludert i organisasjonslivet (Friberg 2005; Krangle & Strandbu 2004; Øia 1998)

Disse undersøkelsene ser i all hovedsak på *medlemskap* i frivillige organisasjoner – altså en *formell* tilknytning til en organisasjon. Wollebæk og Sivesind (2010) har sammenlignet minoritets- og majoritetsbefolkningens deltagelse i *frivillig arbeid*. Studien inkluderer immigranter fra land i Asia og Afrika som behersker norsk og har en botid i Norge på minimum 5 år. Blant disse oppgir hele 35 prosent å drive frivillig arbeid, noe som er på omtrent samme nivå som majoritetsbefolkningen. De små forskjell forsvinner imidlertid når man justerer for inntektsforskjeller og den høyere andelen av minoritetsbefolkning i byene. Særlig aktive er minoritetsbefolkningen innen områder som velferd, rettighetsarbeid og religiøse organisasjoner, mens de er mindre aktive enn etnisk norske i kultur- og fritidsorganisasjoner. Dette mønsteret ligner slik sett på minoritetsungdommens medlemskapsmønster.

Men hvorfor er det så stor avstand mellom minoriteters frivillige arbeid i organisasjoner og deres medlemskapstilknytning? Sammenlignet med et medlemskap framstår frivillig arbeid som en lavterskel-aktivitet, der deltagelsen ikke krever noen formell tilknytning. I tillegg vil frivillig arbeid ofte være knyttet opp mot egne barns fritidsaktiviteter. Det er likevel et paradoks at til mer formalisert organisasjonsdeltagelsen blir (som medlemskap, tillitsverv o. l), jo færre etniske minoriteter er med (Wollebæk & Sivesind 2010). Veien fra frivillig arbeid til en mer formell posisjon som medlem og tillitsvalgt, synes med andre ord å være lenger å gå for den minoritetsetniske frivillige enn for den norsk-etniske frivillige. Dette er et tydelig trekk også innen Norges Idrettsforbund, der etniske minoriteter er svært underrepresenterte både som trener og tillitsvalgt i samtlige særforbund (Likestillings- og diskrimineringsombudet 2008).

Kort oppsummert viser denne oversikten at det er store forskjeller i minoritets- og majoritetsbefolkningens medlemskap i frivillige organisasjoner. Selv om minoritetsungdommen i større grad er organisasjonsaktive enn eldre minoritetsgrupper, kopierer de langt på vei foreldrenes deltagelsesmønster. Forskningen viser også at til lavere den formelle tilknytningen til en organisasjon er, til høyere er etniske minoriteters deltagelse. I de neste avsnittene vil vi presentere forskning som søker forklaringer på hvorfor minoritetsbefolkningen er mindre integrerte i frivillige organisasjoner enn majoritetsbefolkningen.

Ressurstilgang som forklaring

Å bosette seg i et nytt land innebærer å flytte fra noe kjent til noe som ikke er umiddelbart gjenkjennbart. Migrasjonsprosessen vil slik sett kunne bidra til tap både av sosial og human kapital. Det tar tid å orientere seg i et nytt land, forstå samværskodene - også innenfor organisasjons- og frivillighetsfeltet.

I (2007) kom Putnam med en mye omdiskutert artikkel der han mer enn antydte at multietniske heterogene lokalsamfunn representerer en utfordring for sosial solidaritet og dannelsen av sosial kapital. Her mer enn antyder han

at slike lokalsamfunn ikke bare bidrar til manglende nettverksbygging utover internt lukkede fellesskaper, men at et stort etnisk mangfold kan føre til at tillit og solidaritet reduserer også internt i grupper. Putnam knytter men andre ord mangel på sosial kapital til etnisk mangfold. Tilnærmingen har møtt kritikk fra en rekke hold (for en generell gjennomgang, se Hagelund og Loga 2009). Mye av kritikken tilbakeviser heterogenitet og mangel på felles verdigrunnlag som forklaringsvariabel, men løfter i stedet fram ulikhet i tilgang på ressurser som viktige forklaringer. Etnisk heterogene lokalsamfunn kjenne- tegnes ofte av mennesker i en vanskelig situasjon både med hensyn til syssel- setting og andre sosioøkonomiske bakgrunnsfaktorer.

I de følgende avsnittene rettes fokus derfor mot forskning som har pekt på ressurser som viktige forklaringer på innvandrernes svake sosiale og politiske integrasjon. Det skilles mellom individuelle ressurser (som eksempelvis ut- dannelsingsnivå), nettverksressurser (som foreningsdeltagelse) og kontekstuel- le/strukturelle ressurser (hvilke tilbud og muligheter som finnes i samfunnet rundt, som eksempel det politiske klima i integreringspolitikken).

Individuelle ressurser

Hvilken betydning har innvandrernes individuelle ressurser for deltagelsen i frivillige organisasjoner? Individuelle ressurser innbefatter både tilskrevne og ervervede ressurser, hvorpå de tilskrevne er den bagasjen vi bærer med oss gjennom slektskap og sosial lagdeling. De ervervede ressursene derimot, er de vi selv opparbeider oss gjennom konkurranse og individuell streben (se Østerberg 1984). Begge faktorer påvirker graden av organisasjonsdeltagelse, både blant majoritets- og minoritetsbefolkningen.

En rekke internasjonale studier peker nettopp på at etniske minoriteters deltagelse i frivillige organisasjoner påvirkes av deltagelse på arbeidsmarke- det, utdanningsnivå og inntekt (se blant annet Sundeen og Garcia 2009). I en norsk kontekst har Enjolras og Wollebæk (2010) vist, med data fra blant annet levekårsundersøkelsene, at det å stå utenfor arbeidslivet enten som arbeidsle- dig eller uføretrygdet, har en negativ effekt på organisasjonsmedlemskap, mens inntektsnivå har en positiv effekt. Dette gjelder for både innvandrers- grupper og for den norske etniske befolkningen (Enjolras & Wollebæk 2010). Dette er et mønster som også er gjenkjennelig for deltagelse i frivillig arbeid, som er særlig høyt korrelert med inntektsnivå (Wollebæk & Sivesind 2010).

Enjolras og Wollebæk (2010) finner videre at språkferdigheter er den vik- tigste barrieren for organisasjonsdeltagelse blant etniske minoriteter, og da særlig blant kvinnene. Forskerne konkluderer med at « [j]o bedre man snakker norsk, desto mer sannsynlig er det at man deltar i frivillige organisasjoner» (ibid, 18). Forfatterne viser også at botid i Norge har en positiv effekt på an- tall medlemskap, men bare blant minoritetsmenn. For kvinnene har ikke botid en selvstendig effekt, men er avhengig nettopp av egenvurdering av språkfer-

digheter. Med andre ord framstår norskkunnskaper som den viktigste enkeltfaktoren for minoritetskvinnens organisasjonsdeltagelse. Kvinner som har bodd lenge i landet uten å kunne norsk, har slik sett svært lav organisasjonsdeltagelsesrate, mens denne øker kraftig bare etter noen års botid dersom hun anser sine språkferdigheter som gode.

Motiver bak innvandringen synes også å ha betydning for deltakelsesnivået. De som har innvandret på grunn av familiegjenforening eller ekteskap, deltar i mindre grad i majoritetsorganisasjoner, noe som også er særlig tydelig blant kvinnene. Dette kan tyde på at flyktninger har et eget driv til å lære seg språket, involvere seg i majoritetssamfunnet, enn de som går inn i en mer eller mindre etablert familiestruktur i vertslandet.

Generelt blant ungdomspopulasjonen i Norge, synes de sosioøkonomiske forskjellene i organisasjonsdeltagelse å være små (Ødegård 2006). Deler av ungdomsforskningen har imidlertid studert sosioøkonomiske faktorer for å finne forklaringer på minoritetsungdommens underrepresentasjon innenfor idrettsbevegelsen. Strandbu og Bakken (2007) har gjennom Ung i Oslo-undersøkelsen vist at tilgangen til økonomiske og kulturelle ressurser i familien er en hovedforklaring på forskjeller i treningsprofil, hvor det er de økonomiske ressursene som veier tyngst.⁹ Dette harmonerer med Fribergs (2005) Oslo-studie, hvor subjektiv oppfatning av familiens økonomi i stor grad påvirker de unges idrettsdeltagelse. Samtidig er dette en forklaring som synes å være sterkere hos minoritetsgutter enn hos – jentene. Hos minoritetsjentene framstår også religionstilhørighet som en viktig forklaringsfaktor (Strandbu & Bakken 2007). I samarbeid med Sletten har Strandbu (2006) forfulgt denne tematikken, og viser at det en svak effekt av det å være muslimsk jente og av det å oppfatte foreldrene sine som kontrollerende. Dette kan virke inn på jentenes lave deltagelse, ved at de ikke har samme frihetsgrad til å drive med idrettsaktiviteter som sine jevnaldrende. Dette viser at forklaringsbildet er komplekst, noe som utdypes i de senere avsnittene.

Oppsummerende viser altså forskningen at individuelle ressurser som utdanningsnivå, yrkesdeltagelse og inntekt i stor grad å påvirke organisasjonsdeltagelsen både for majoritets- og minoritetsbefolkningen. Det synes også som om slike ressurser har fått økt betydning de siste ti årene, da de sosiale skillelinjene i organisasjonsdeltagelse økt (Enjolras & Wollebæk 2010; Wollebæk & Sivesind 2010). Individuelle ressurser har med andre ord blitt en tydeligere barriere for organisasjonsdeltagelse – hvorav de som scorer lavt på denne type ressurser i større grad enn før blir stående utenfor. Dette vil i særlig grad ramme grupper som fra før er i en vanskelig situasjon, som enkelte innvandrergupper. I tillegg har minoritetsbefolkningen noen særlige utford-

9. Ser man på ungdomspopulasjonen generelt, viser Krange og Strandby (2004) at idrettsbevegelsen favner bredt mht sosial klasse.

ringer knyttet til språk og kjennskap til det norske organisasjons- og samfunnsliv. Å kunne snakke og forstå norsk, samt ha lang botid i Norge, er to nøkkelvariabler som senker terskelen for integrasjon i det tradisjonelle norske organisasjonslivet.

Nettverksressurser

Gjennom sosial kapital-tilnærmingen løftes både det formelle foreningslivet og de mer uformelle nabonettverkene fram som viktige relasjonelle ressurser for enkeltindividers mulighetsstrukturer. Dette er ressurser som tapes i migrasjonsprosessen. I avsnittene over har vi sett at etniske minoriteter er underrepresenterte i det tradisjonelle frivillige organisasjonssamfunnet i Norge. Hovedspørsmålet her er om de foreningsnettverk som oppstår i kjølvannet av innvandring, vil kunne virke positivt for innvandrernes sosial og politisk integrasjon i majoritetssamfunnet. Forskingen er her langt fra entydig.

På den ene siden viser flere studier at etniske-, religiøse- og/eller kulturelt orienterte foreninger fungerer utelukkende som internt sammenbindende (bonding) samlingssteder, uten overskridende kontakt med andre. På den andre siden har vi forskning som viser at innvandreforeninger har et potensial til å virke overskridende og koble seg opp mot nettverket og institusjoner i majoritetssamfunnet, til tross for den internt dominerende orienteringen.

En sentral bidragsyter i norsk sammenheng er Jon Rogstad, som tar for seg sammenhengen mellom organisasjonsengasjement og politisk deltagelse blant minoriteter. Rogstad (2007) finner at den demokratiske praksisen internt er høyst tilfeldig i mange av innvandrerforeningene, til tross for at de formelle interndemokratiske strukturer er etablert. Disse etableres først og fremst for å tilfredsstille myndighetenes krav til organisering, slik at de kan bli økonomisk støtteberettiget. Rogstad viser videre at disse foreningene i all hovedsak retter sin aktivitet innad i organisasjonen, der de relasjonelle båndene til aktører og nettverk i majoritetssamfunnet er svake. Manglende utadrettet fokus bidrar også til at dette foreningslivet har begrenset politisk innflytelse, noe som også understøttes av andre nordiske studier av innvandrerorganisasjonenes politiske mulighetsstrukturer (Hammer & Bruun 2004; Odhalm 2004).

I en nylig publisert studie tar imidlertid forskerne Bay, Finseraas og Hage-lund (in pres) for seg et representativt utvalg av foreningsaktive etniske minoriteter, med den hensikt å teste Putnams hypotese om sammenbindende (bonding) nettverks manglende evne til politisk mobilisering. Hovedspørsmålet som stilles er om minoritetsetniske foreningsaktive er mer tilbøyelige til å stemme ved offentlige valg enn minoriteter som ikke deltar i formelle foreningsnettverk. Forskerne avviser langt på vei Putnams tese, og viser til at minoriteter med et/flere medlemskap er mer tilbøyelig til å avgi stemme ved valg, uavhengig av type organisasjon, enn minoriteter uten koblinger til foreningslivet. Det er med andre ord en positiv korrelasjon mellom det å avgi

stemme og medlemskap i ulike typer frivillige organisasjoner. Dermed går forskerne langt i å hevde at også organisasjoner som virker sammenbindende, evner å sosialisere immigranter inn i majoritetssamfunnets institusjoner. Her blir innvandrerorganisasjoner, i likhet med majoritetsorganisasjoner, sett på som «skoler i demokrati», med et potensial for politisk integrasjon

Selv om de to norske studiene langt på vei gir motstridende konklusjoner, retter Rogstad i større grad fokus på de interne prosesser i innvandrerorganisasjonene – ikke bare på minoriteters deltagemønster. Innvandrerorganisasjoners praksiser vil selvsagt variere, og dette vil igjen påvirke deltagernes orienteringer mot nettverk og aktører utenfor foreningene, noe også Rogstad er inne på. To forskere som i særlig grad har vært opptatt av dette er Handy og Greenspan (2009). Gjennom surveyundersøkelse, fokusgruppe- og dybdeintervjuer har de studert individuelle og organisatoriske betingelser for immigranternes frivillige arbeid i en rekke ulike menigheter og trossamfunn i Canada (buddhistiske, katolske, protestantiske, kristne/ortodokse, hinduistiske, jødiske, muslimske). Studien viser at det er noen kritiske faktorer både på individ- og på organisasjonsnivå som får betydning for om immigrantene kobler seg til disse fellesskapene. Særlig interessant er det at organisatoriske faktorer som verdifellesskap, etnisk homogenitet, menighetenes økonomiske stabilitet og dens posisjon i lokalsamfunnet, er faktorer som synes å senke barrierene for immigranternes deltagelse. Studien påpeker også at det ligger et potensial i menighetene med tanke på å koble deltagerne opp mot majoritetssamfunnets institusjoner. Likefullt, Handy og Greenspan viser at menighetsaktiviteten i all hovedsak bidrar til sammenbindende relasjoner mellom etnisk- og religiøst homogene immigrantgrupper. Samtidig er dette en viktig funksjon, særlig blant nyankomne immigranter, uten annet nettverk i vertslandet. Studien viser at deres motivasjon for å delta strekker seg utover det å skaffe seg et sosialt fellesskap. De nyankomne immigrantene har et klart ønske og mål om å skape relasjonelle bånd (sosial kapital) og bygge nettverk som også kan gi dem tilgang til arbeidsmarkedet. For disse blir menighetene en arena for å lære vertslandets språk, kultur og dagliglivets mer praktiske anordninger. Menighetene gir dem slik sett en trygghet – personlig, sosialt og kulturelt – og en basis-kunnskap for i det hele tatt å kunne orientere seg i majoritetssamfunnet.

Til tross for menighetenes primære funksjon som sammenbindende, viser studien altså at deres aktiviteter bidrar til å knytte menigheten og de frivillige nærmere nettverk og aktører i lokalsamfunnet. Særlig blir dette synlig gjennom de multikulturelle festivalene, der ulike etniske grupper viser fram sin særegne kultur gjennom folkedans og mattradisjoner. Slike arrangementer mobiliserer hundrevis av frivillige. All organisering i forkant, som annonsering i lokalavisen, parkeringstillatelse, godkjenning for å kunne selge mat osv., er aktiviteter som knytter de frivillige til offentlige myndigheter og regelverk. Flere menigheter har også utadrettede programmer, som å hjelpe hjemløse, sportsklubber, etter-skoletid programmer, spesielle ungdomspro-

grammer osv. Disse er organisert av menigheten, primært for medlemmene, men flere er også åpne for publikum generelt.

Handy og Greenspan (2009) konkluderer med at deltagelse i etniske- og/eller religiøse foreninger må ses på som en modningsprosess både immigranter og til dels organisasjoner må gå gjennom, og hevder langt på vei at det frivillige arbeidet i menighetene fungerer som springbrett for deltagelse utenfor de religiøse fellesskapene. Studien viser nemlig at 1/3 av de menighetsaktive også er aktive i andre organisasjoner. Menighetene fungerer som et møte- sted der immigrantene får muligheten til å lære seg «frivillighet» innenfor noen kjente kulturelle og sosiale rammer, der atmosfæren preges av velkommenhet og trygghet. Oppsummerende kan vi si at immigrantenes ønske om å utvikle sosial kapital gjennom nettverk, human kapital gjennom yrkeslivet og kulturell kapital gjennom språk, tradisjoner og hverdagsliv - samtidig som man kan ivareta etnisk tilhørighet og identitet - er det menighetene kan tilby.

I tråd med dette – og i norsk sammenheng - har Lidén (2001) antydnet at til tross for at norske innvandrereforeninger framstår som relativt internt orienterte, der nettverk ofte overlappes av slektskap og økonomiske forbindelser, må man være forsiktig med å se på dem som isolerte øyer. Også hun peker på det mobiliseringspotensialet som ligger i dette foreningslivet, ikke bare sosialt, men også politisk. For i tråd med den nederlandske forskeren Koopmans (2004) mener hun at selv om innvandrereorganisasjoner kan framstå som apolitiske innenfor vertslandets grenser, synes mange organisasjoner å være orientert mot politiske saker i hjemlandet. Dette harmonerer med Jacobsens (2002) kvalitative studier av norske muslimske student- og ungdomsorganisasjoner, som viser at det politiske fokus i stor grad er rettet mot et internasjonalt nivå framfor en norsk offentlig agenda. De muslimske organisasjonenes fokusering på overnasjonale politiske temaer er noe som blir framhevet som viktig og særegent blant de unge deltagerne. Dette er eksempel på hvordan saker som ikke nødvendigvis står på den norske samfunnspolitiske dagsorden har betydning for norske borgeres hverdagsliv.

Alternativt politisk engasjement basert på hverdagslivets erfaringer er et tema nyere politisk forskningen har vært opptatt av. De britiske forskerne Marsh og O'Toole (2007) har i så måte tatt til orde for å studere menneskers «lived experience», altså å studere de fortellinger og erfaringer mennesker i dag opplever som viktige og relevante for eget hverdagsliv. En slik tilnærming er særlig viktig når man skal studere politisk engasjement blant sosiale grupper som står på siden av majoritetssamfunnet, som eksempelvis etniske minoriteter. Koopmans (2004) har et slikt perspektiv når han mener at det transnasjonale aspektet ved innvandrereorganisasjonene kan ha en diskursiv politisk påvirkningskraft på et internasjonalt nivå, noe som igjen kan påvirke vertslandets politikk. Han tar eksempelvis til orde for at man i større grad bør fokusere på i hvilken grad medlemmer av disse organisasjonene deltar i offentlige debatter som berører dem.

Forskningen viser altså at det å være tilknyttet formelle innvandrereforeningsnettverk kan virke positivt inn på både på sosial og politisk integrasjon. Det fordrer imidlertid at organisasjonene til en viss grad orienterer seg utover eget interne fellesskap.

Kontekstuelle ressurser

Det er hittil pekt på forskning som løfter fram individuelle ressurser og nettverksressurser som forklaring på forskjeller mellom minoritets- og majoritetsbefolkningens organisasjonsdeltagelse. Det denne forskningen ikke belyser er det faktum at innvandreregrupper med ulik landbakgrunn forholder seg ulikt til foreningsdeltagelse, noe som peker henimot de kontekstuelle betingelser, både i innvandrers hjemland – og i vertslandet. Med andre ord: Hvilke samfunn innvandrerne har reist fra har betydning for hvilke ressurser og erfaringer de bærer med seg til vertslandet, det være seg utdanningsnivå eller i hvilken grad de har erfaringer fra sivilsamfunnsaktiviteter. Dette er ikke så rart med tanke på hvor forskjellig mange av de landene innvandrerne kommer fra er. Den politiske flyktningen fra Chile vil slik sett ha noen individuelle og kontekstuelle forutsetninger som gjør det enklere å bli en del av det norske samfunns- og organisasjonsliv enn asylsøkeren fra det krigsherjede Somalia. Forutsetningene er med andre ord betinget av de mulighetsstrukturer som er tilgjengelig i det samfunnet de kommer fra. Det er slike kontekstuelle og strukturelle ressurser på makronivå Woolcock (1998) har betegnet som linking sosial kapital. Den svenske statsviteren Bo Rothstein (2001) har også rettet oppmerksomheten mot de mer kontekstuelle forhold, da i en nordisk kontekst. Han mener blant annet at dersom vi skal forstå danningen av sosial kapital, må ikke blikket rettes ensidig mot de frivillige organisasjonene. Med et særskilt blikk på Sverige mener han det også må tas høyde for den betydning politiske myndigheter og offentlige institusjoner har hatt i utviklingen av den Skandinaviske velferdsstaten. Velferdsstaten har spilt en helt avgjørende rolle for å etablere sosial tillit gjennom politisk styring og institusjonell trygghet, noe som gir grobunn for generell tillit og nettverksdeltagelse.

Med andre ord vil innvandrers organisasjonsdeltagelse være betinget av kontekstuelle faktorer i det landet de kommer fra – men også faktorer i det landet de kommer til. Dette blir tydelig illustrert i Sundeen, Garcia og Raskoff (2009) sin studie av frivillig arbeid i ni typer organisasjoner i USA (alt fra politiske, religiøse, lokalsamfunnsaktiviteter, idrettsforeninger osv) blant fire grupper etniske minoriteter: Hvite (fra Europa og Australia/Stillehavsoyene), svarte (Afrika), asiater (Asia) og latinamerikanere (Latin Amerika). De har videre skilt mellom immigranter fra disse områdene, og de med etnisk bakgrunn fra disse områdene – men som er født og oppvokst i USA.

Generelt viser studien at uavhengig av etnisitet, deltar de minoritetsetniske «innfødte» i større grad i frivillig arbeid enn immigrantgruppene, men det er

likevel variasjon mellom de etniske grupper. Blant de som er født i USA er det afroamerikanerne som i minst grad er frivillige (24,7 %) mens de hvite deltar i størst grad (37,5 %). Blant første generasjons immigranter, varierer frivillig deltagelse fra 11,3 % blant latinamerikanere til 25,2 % blant hvite. Med andre ord ser man store variasjoner i frivillig arbeid mellom etniske minoritetsgrupper født og oppvokst i USA, og mellom ulike immigrantgrupper. Det er et komplekst forklaringsbilde som blir gitt, som også avhenger av om man er immigrant eller født i USA. Selv om analysene viser at individuelle ressurser (utdanning, inntekt, huseier) i stor grad påvirker innfødtes frivillige deltagelse, har dette mindre betydning blant immigrantene. Lønnet arbeid har imidlertid en positiv innvirkning på frivillig arbeid uavhengig av om man er immigrant eller født i USA. Samtidig viser det at størrelsen på lokalsamfunnet har betydning, hvor det er de mindre lokalsamfunnene som i størst grad mobiliserer både immigranter og etniske minoriteter født i USA. Det slående med studien er imidlertid den systematiske og signifikante forskjellen i frivillig arbeid mellom ulike etniske grupper – både mellom ulike immigranter og etniske minoriteter forøvrig. Sundeen et al (2009) konkluderer med at i tillegg til individuelle faktorer, påvirkes akkulturasjonsprosessen – altså den prosessen minoriteter går inn i for tilpasse seg sitt nye miljø - av sosiale faktorer knyttet til de ulike etniske gruppers erfaring og strukturelle ressurser de har med seg fra hjemlandet. Det handler dermed ikke bare om tid tilbrakt i det nye landet, men en sammensmelting av flere individuelle og sosiale forhold.

Det er ikke gjort tilsvarende studier mellom ulike innvandregrupper i Norge, men Enjolras og Wollebæk (2010) har vist at det er svært store variasjoner i innvandregruppers organisasjonsdeltagelse. Personer fra Sri Lanka og Chile er de som i størst grad er medlemmer i organisasjoner vi kan anta her et sterkt innslag fra majoritetsbefolkning (fagforeninger, yrkesorganisasjoner, idrettslag og norske partier). Blant minoritetsungdommen vet vi blant annet at det er de pakistanske jenter som i minst grad er med i tradisjonelle fritidsaktiviteter som korps, idrett og kulturaktiviteter. Dette synes å ha sammenheng med en sterk familieorientert kultur, og der jentene har mindre frihet enn guttene (Friberg 2005, Strandbu og Sletten 2006). Også Rogstad (2007) har vist at blant personer med tyrkiske, bosniske og pakistanske bakgrunn i Norge, er det de bosniske som synes å ha høyest tillit, være koblet på flest formelle nettverk og framstår som mest interessert i lokalpolitikk. Rogstad går langt i å hevde at dersom integreringen i det norske samfunn var vellykket, skulle forskjellene mellom disse gruppene vært liten. Hvorfor bosnierne likevel scorer høyest på disse målene er uvisst, men Rogstad peker på at det kan skyldes begrensninger i de mulighetene som foreligger de ulike gruppene, eller at gruppene faktisk har forskjellige ønsker. Rogstads forskning peker imidlertid på det faktum at norske myndigheters politikk får konsekvenser for innvanderers sosial og politisk integrasjon. Dette er et tema også Koopmans (2010) har vært opptatt av. Han hevder at ulikhet i velferdsregimer påvirker i hvilken

grad immigranter integreres, blant annet i arbeidslivet. Kort oppsummert mener Koopmans at sjenerøse velferdsstatene – som blant annet Norge og Sverige – i minst grad lykkes med sitt integrasjonsarbeid. Årsaken er at innvandrere i disse land, i motsetning til innvandrere i flere andre europeiske land, blir tilbudt velferdsordninger som reduserer behovet for å lære seg språket og komme seg inn på arbeidsmarkedet. Folkelig sagt mener Koopmans at sjenerøse velferdsstater syr puter under armene på innvandrere, noe som på sikt hindrer integrasjon. Koopmans forskning har blitt møtt med sterkt kritikk, hvorpå det poengteres at faktorer som botid, immigranternes opprinnelsesland og utdanningsnivå er faktorer som i liten grad berøres i hans arbeid.¹⁰

Mer relevant i en nordisk kontekst er i så måte Rogstads tidligere nevnte studie, der han reiser spørsmål ved myndighetenes handlekraft i integrasjonspolitikken: Hvorfor stemte 67 prosent av danskpakistanerne ved det danske lokalvalget i 2001, mens bare 40 prosent av norskpakistanerne stemte ved det norske lokalvalget to år senere? Fra tidligere forskning er det kjent at gruppen av pakistanere som reiste til Norge og Danmark i all hovedsak kom fra samme del av Pakistan. Hvis regionen de kom fra var den avgjørende faktoren, ville det da ikke være rimelig å anta at nivået på valgdeltagelse ville vært likt, uavhengig av hvilket land man flyttet til? Når så ikke er tilfelle, mener Rogstad at verdier, tradisjoner, lokaliteter eller tidligere politiske erfaringer alene ikke forklarer immigranternes valgadfærd i vertslandet. Rogstad mener man i større grad må rette fokus mot vertslandets evne til å integrere innvandrere på andre områder, som eksempelvis på arbeidsmarkedet. I følge forfatteren har innvandrernes manglende demokratisk skoloring blitt brukt som begrunnelse for lavt engasjement og deltagelse. Eksempelet over synliggjør at det ikke er minoriteter, men myndighetene og samfunnet for øvrig som bør ansvarliggjøres for nivået på deltagelsen (Rogstad 2007).

Disse forskningsbidragene viser med tydelighet – samlet og hver for seg – at man må gå bak etnisitet for å forstå minoriteters kobling til sivilsamfunnets nettverk. Disse forskningsbidragene danner slik sett bakteppe for denne studiens fokus på foreningslivets betydning for sosial og politisk integrasjon – og lokale myndigheters innsats i dette. Begge dimensjoner er forhold som i litteraturen blir fremmet som mulige ressurser for dannelsen av sosial kapital.

10. I anledning ISF 60-års jubileum 19.juni 2010 ble det arrangert en debatt mellom Koopmans og sentrale samfunnsforskere i Norge, som Grete Brochmann, Bernard Enjolras og Erling Barth, der tema ble debattert (<http://samfunnsforskning.no/nor/ISF/Nyhetsarkiv/Hindrer-velferdspolitikken-vellykket-integrering>).

Data og metode

Som tidligere nevnt bygger denne rapporten på et feltarbeid gjennomført primært i det etnisk heterogene lokalsamfunnet og drabantbyen Veitvet. Feltarbeidet er supplert med kvalitative intervjuer av sentrale aktører i lokalsamfunnet, samt analyser av offentlig tilgjengelig dokumentasjon. Selve feltarbeidet og intervjuene foregikk i perioden mai – november 2009.

Det er flere grunner til at Veitvet er spesielt interessant i denne sammenheng. For det første er dette en liten drabantby lokalisert i Oslo øst, geografisk avgrenset, og med store demografiske endringer de siste 10-15 årene. Dette har ført til et sterkt innslag av innvandrerforeninger, og med unntak av det lokale idrettslaget, er det tradisjonelt norske foreningslivet borte.

For det andre inngår Veitvet i Regjeringens og Oslo kommunes «Groruddalssatsing», som i korte trekk går ut på å gi utvalgte lokalsamfunn et fysisk, kulturelt og sosialt løft. Ytterligere informasjon om denne satsingen vil bli beskrevet i kapittel 3. Det er likevel verdt å nevne etableringen av beboerkontoret på Veitvet, *Stikk innom*. Dette kontoret er ment å være et knutepunkt mellom Groruddalssatsingen, lokale myndigheter, beboere, foreningsliv og andre offentlige instanser i lokalsamfunnet. Beboerkontoret hadde eksistert i 10 måneder da feltarbeidet startet, og var godt i gang med å skaffe seg systematisk kunnskap og oversikt blant annet om det lokale foreningslivet og de ulike nettevverkene i området. I tillegg hadde kontoret oversikt over de allerede etablerte kommunale tilbud, som ungdomssenteret, eldresenteret, sportsklubben, kulturforum osv. Beboerkontoret har vært en viktig døråpner til feltet.

Det ble i alt gjennomført 14 *kvalitative intervjuer*. Flere av informantene ble rekruttert fra beboerkontorets oversikt over ledere i det lokale foreningslivet. Det har i tillegg vært viktig å snakke med informanter som ikke nødvendigvis har tillitsvalgte posisjoner eller på andre måter er nært knyttet til beboerkontoret. For rekruttering av denne type informanter ble «snøballmetoden» benyttet. Denne går ut på at informantene tipset intervjuerne om personer i eget nettverk som de mener ville være relevante å snakke med for å belyse prosjektets problemstillinger. Dette førte oss ved et par anledninger ut av Veitvet og til andre deler av bydelen.

Det er rekruttert informanter både med majoritets- og minoritetsetnisk bakgrunn. Felles for dem er at de er foreningsaktive, noen få utelukkende i «norske»- eller i innvandrerorganisasjoner, men de fleste med en fot innenfor både majoritets- og minoritetsforeninger. Det var ingen av informantene med innvandrerbakgrunn som utelukkende var medlem av norske organisasjoner. Det ble i tillegg gjennomført intervjuer med ressurspersoner som har lang fartstid gjennom frivillig og kommunalt engasjement på Veitvet. Disse har fulgt lokalsamfunnet over tid, og har slik sett kjennskap til de endringer Veitvet har gjennomgått de siste tiårene. Enkelte nøkkelpersoner har det blitt gjennomført 2 til 3 samtaler med.

I likhet med tidligere studier som har hatt til hensikt å belyse minoritetsetniske manglende deltagelse i det tradisjonelle norske foreningslivet, bygger deler av analysene i denne rapporten på informasjon fra det lokale idrettslaget. Men i motsetning til de tidligere studiene - som i all hovedsak har basert sine analyser på intervjuer med lokale norsketniske idrettsledere – er det i denne studien også rekruttert minoritetsetniske informanter som er aktive i idrettslaget.

Forut for intervjuene ble det utarbeidet en intervjuguide. Denne ble naturlig nok noe justert avhengig av hvem informanten var. Temaene som ble tatt opp var likevel felles, da hensikten har vært å belyse ulike problemstillinger på tvers av foreningserfaringer og etnisk bakgrunn. Intervjuene foregikk i stor grad der informantene utøvde sitt frivillige eller daglige virke. Hvert intervju hadde en varighet på mellom 1-2 timer. Intervjuene ble tatt opp på bånd, og det ble gjort notater underveis. Dette utgjør den viktigste datakilden for studien. De fleste informanter syntes ikke å bli forstyrret av diktafonen. Likevel var det flere som kom med nyttig informasjon først når denne ble slått av. Dette var særlig i de tilfellene der det var kime til personkonflikter eller direkte kritikk av hvordan enkelte foreninger drev sitt arbeid. De fleste intervjuene ble gjennomført av Guro Ødegård. Fire av intervjuene ble gjennomført i samarbeid med kollega Jon Rogstad, som arbeider på beslektede prosjekter.

Feltarbeid har gitt et blikk inn i hverdagslivet på Veitvet. Foruten å ha vært på beboerkontoret ved flere anledninger, har deltagelse på skoleforestillinger, julemarkeder, deltagende observatør på håndarbeidsforening, invitert gjest på jubileumsfest for en kvinneforening, vært viktige arenaer for å øke forståelsen av det minoritetsetniske foreningslivet. Som kvinnelig forsker har det vært lett å ha tilgang til særlig de kvinnespesifikke nettverkene. Der det har vært naturlig er det alltid blitt informert om motivene bak forskerens tilstedeværelse.

For å gjøre meg kjent med Veitvets historie og politiske myndigheters vurdering av de sosiale og fysiske utfordringer, har allerede foreliggende *skriftlig dokumentasjon* knyttet til Groruddalssatsingen, omtale fra lokalpressen og beboerinformasjon om aktiviteter via *Stikk innom* blitt gjennomgått. Denne type dokumentasjon har gjort det mulig å sette prosesser informantene selv beskriver inn i en bredere kontekst.

I rapporten er det valgt å ikke anonymisere lokalsamfunnet studien bygger på. Faren ved dette er at det vil være mulig å identifisere noen av informantene i kraft av sin posisjon i foreningslivet, i en offentlig institusjon eller i Groruddalssatsingen. Når jeg likevel har valgt å ikke anonymisere har dette vært fordi det ville skape en distanse til de prosesser og tiltak som er blitt iverksatt i dette lokalsamfunnet, prosesser og tiltak som kan ha en allmenngyldig relevans også utover Veitvet. Denne vurderingen er også tatt i forhold til at arbeidet som er igangsatt på Veitvet er profilet utover lokalsamfunnets grenser. Jeg har så langt det har latt seg gjøre forsøkt å anonymisere enkeltinformanter.

Da prosjektet behandler personopplysninger er det i følge Personopplysningsloven å betrakte som meldepliktig. Prosjektet er følgelig meldt inn og godkjent av Personvernombudet ved Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste.

Rapportens oppbygging

I kapittel 2 gis en nærmere presentasjon og drøftelse av de to teoretiske innfallsvinklene, teorien om akkulturasjon og sosial kapital. Det vil særlig bli lagt vekt på «linking» sosial kapital, som tydeliggjør myndighetenes rolle. Kapittelet vil danne bakteppe både for analysene i kapittel 4 og drøftelsene i kapittel 5.

I kapittel 3 gis en presentasjon av Veitvet – lokalsamfunnet som studien i all hovedsak bygger på. Kapittelet er et forsøkt på å kontekstualisere de mer spesifikke analysene, og tar for seg både den demografiske utviklingen i Bydel Bjerke generelt og Veitvet spesielt. Framvekst og forvitring av det lokale foreningslivet vil også bli belyst. Kapittelet gir også innblikk i bakgrunnen for at sentrale og lokale myndigheter gjennom Groruddalssatsingen har rettet et særskilt fokus på Veitvet / Sletteløkka.

I kapittel 4 presenteres analysene fra intervjumaterialet og feltarbeidet. Kapittelet organiseres med utgangspunkt i de tre hovedspørsmål, innvandrerforeningers betydning, barrierer og broer for innvandrers deltagelse i det «norske» foreningslivet og lokale myndigheters rolle i utviklingen av foreningslivet på Veitvet.

I kapittel 5 drøftes de empiriske resultater i lys av teoriene knyttet til akkulturasjon og sosial kapital. Her pekes det også på sentrale dilemmaer i møtet mellom offentlige myndigheter og det frivillige foreningslivet – og når etniske minoriteter skal innlemmes i slike fellesskap. På hvem sine premisser skjer dette?

Integrasjon og sosial kapital. Teoretisk bakteppe

I dette kapittelet presenteres det teoretiske og begrepsmessige bakteppe for de empiriske analysene og drøftelser. Dette er teorien knyttet til akkulturasjon og til sosial kapital. Som tidligere nevnt er *ressurser* et nøkkelbegrep for å forstå mekanismer for sosial og politisk integrasjon. Her vil fokus bli rettet mot ressurser knyttet til nettverk og kontekstuelle betingelser. Disse inneholder tre former for ressurser som knyttes til sosial kapital. Dette er sammenbindende (bonding), overskridende (bridging) og sammenkoblende (linking) relasjoner og nettverk. Sistnevnte er en type som supplerer de to andre, og som delvis har sprunget fram som en reaksjon på at man i liten grad innenfor sosial kapital-litteraturen har tatt høyde for kontekstuelle forhold som eksempelvis politisk styresett og graden av velferdsordninger når danningen og nivået av sosial kapital i et samfunn skal forklares. Når dette løftes fram i denne rapporten har det sammenheng med at integrasjon blir forstått som en prosess som bygger på nettverksressurser innenfor *både* majoritets- og minoritetsforeninger, og som norske myndigheter bygger både sin integrasjonspolitik (Brochmann 2002) og frivillighetspolitikken på (Bay et al. in pres).

Akkulturasjonsprosess og - strategier

Sosial integrasjon forutsetter verdssystemer som oppfattes likt og kan deles (Enjolras 2009, upublisert manus). Slik sett forutsetter integrasjon i ytterste konsekvens at ulike kulturelle uttrykk, normsett og verdier smeltes sammen til en ny helhet. Det er en slik forståelse som ligger til grunn når *integrasjon* beskrives som «den gylne tredje vei mellom atskillelse og utvisking» (Hagelund & Loga 2009, 16). Atskillelse og utvisking som to ytterpunkter er imidlertid ikke absolutte størrelser. I ytterste konsekvens vil atskillelse komme til uttrykk ved at etniske grupper lever i små parallelle samfunn på siden av majoritetssamfunnet. Vi snakker altså her om segregering. Utvisking – som det andre ytterpunktet - kan betegnes som assimilasjon, der etniske minoriteter

tilpasser seg en mer eller mindre dominerende majoritetskultur. Den norske sosiologen Grete Brochmann (2002) løfter fram assimilasjon som en prosess der «individet vokser inn i et gitt kulturelt fellesskap – og gradvis tilegner seg dette fellesskapets normer og verdier til individets normer ikke kan skilles fra samfunnets» (ibid., 31). I seg selv er ikke dette nødvendigvis negativt. Men begrepet bærer med seg noen autoritære konnotasjoner, da det ofte knyttes opp mot en forståelse der etniske minoriteter har problemer med å tilpasse seg en monolittisk majoritetskultur. En slik stringent forståelse vektlegger ikke kulturell tilhørighet og diversitet, men idealet er nærmere et kulturelt homogent samfunn.

Dersom vi ser på integrasjon som en motsats til assimilering, bygger dette på en forståelse av et samfunnet som er åpent for et mer verdipluralistisk syn, der forskjellige grupper utgjør samfunnets helhet. Dette er også utgangspunktet for den canadiske sosialpsykologen John W. Berry (1997) og hans beskrivelse av akkulturasjon (acculturation). Akkulturasjon er den prosessen enkeltindivider og grupper gjennomgår for å tilpasse seg sitt nye miljø. Akkulturasjon er altså en lang og flytende prosess der individene beveger seg parallelt langs to kulturelle dimensjoner: I den ene dimensjonen tar individet inn over seg aspekter ved den nye kulturen – mens den andre dimensjonen handler om at visse deler av opprinnelseskulturen modifiseres. Gjennom nær og vedvarende kontakt får man en gjensidig utveksling og omtolkning av kulturelementer som språk, klesdrakt, ritualer fra hjemlandskulturen og vertslandskulturen. Akkulturasjon er slik sett ikke en endimensjonal assimilasjonsprosess, hvorav mengden tid man tilbringer i den nye kulturen er avgjørende, men et resultat av sammensmelting mellom ulike individuelle, kulturelle og samfunnsmessige forhold. Ifølge Berry vil alle immigranter i et pluralistisk samfunn bli stilt overfor spørsmålet: «Hvordan bli en del av samfunnet». Løsningen for den enkelte blir å finne i balanseringen mellom dimensjonene *kulturell vedlikehold* (cultural maintenance) og *kontakt og deltagelse* (contact and participation), visualisert i tabellen 1. På mikronivå vil kulturell vedlikeholdelse betyr at enkeltindividet blir stilt overfor spørsmål om *kulturell identitet* er ansett som så viktig at det er verdt kjempe for å opprettholde. Parallelt må det vurderes i hvilken grad man ønsker en utadrettet *kontakt og deltagelse* – samt involvering i andre grupper enn sin egen. En slik balansering danner grunnlaget for fire ulike strategier for akkulturasjon *integrasjon, assimilasjon, segregering* eller *marginalisering*.

Tabell 2.1: Visualisering av Berrys akkulturasjonsmodell (Berry 1997).

		Kulturelt vedlikehold	
		Ja	Nei
Kontakt og deltagelse	Ja	Integrasjon	Assimilasjon
	Nei	Segregering	Marginalisering

Integrasjon oppnås når individer eller grupper balanserer forholdet mellom opprettholdelse av egen kulturelle identitet, samtidig som man søker å delta i deler av storsamfunnets nettverk. Gjennom *assimilasjon* avvises egen opprinnelig kulturell identitet, og erstattes av interaksjon med andre kulturelle grupper, eksempelvis i majoritetskulturen. I en *segregeringsstrategi* avvises interaksjon med andre kulturer, og et ensidig fokus på vedlikehold av egen kulturell identitet. Ved *marginalisering* avvises egen og andres kultur.

Akkulturasjonsprosessen påvirkes både av immigrantenes personlige og sosiale ressurser. Akkulturasjonsprosessen skjer med andre ord ikke løsrevet fra den konteksten immigranter kommer fra – og kommer til. Valgene avgjøres av de mulighetsstrukturer som omgir dem. Dette kan for eksempel være de nettverk de har tilgang til, myndighetenes integrasjonspolitik mm. Brochmann (2002) er inne på dette når hun påpeker at slike ressurser fordrer en politikk som tilrettelegger for flere ulike kulturer i uformingen og organisering av samfunnets offentlige institusjoner. Ved å få like muligheter kan grupper, på tross av ulike rådende verdisyn, veves inn i samfunnet. Ideelt sett skjer en slik innlemmelse ved at det utvikles gjensidige avhengighetsbånd mellom gruppene, samt at det mer formelt opprettes regler for plikter og rettigheter (Brochmann 2002). Blant annet myndighetenes politikk overfor frivillige organisasjoner er tuftet på en slik tilnærming, der ett felles regelverk i utgangspunktet skal gi like muligheter for at ulike interessegrupper å drive sin virksomhet. Det legges også opp til en tilskuddspolitik som både skal ivareta foreningenes og medlemmenes kulturelle opprettholdelse, samtidig som det gis insitamenter for kontakt og deltagelse mellom organisasjoner og institusjoner. I hvilken grad dette er en vellykket integrasjonspolitik er gjenstand for diskusjoner (se blant annet Rogstad 2007, Hagelund og Loga 2009).

Berrys todimensjonale akkulturasjonsprosess løfter fram betydningen av nettverk som ressurs for enkeltindivider eller grupper som skal tilpasse seg et nytt miljø. Kulturell opprettholdelse kan slik sett fås gjennom nettverk med mennesker som er like en selv (sammenbindende nettverk), mens kontakt og deltagelse med nettverk som er plantet i majoritetssamfunnet (overskridende nettverk). Slik sett kan man forstå akkulturasjonsprosessen ytterligere ved å studere dette i lys av teorier og begreper knyttet til sosial kapital.

Sosial kapital

Sosial kapital forstås som *nettverk* og *tillit* mellom mennesker. Begge deler betraktes som ressurser, og disse i kombinasjonen muliggjør ikke-tvangsbasert kollektiv handling. Både gjennom uformelle sosiale møteplasser - som nabolag og vennetreff - samt gjennom det mer formelle foreningslivet - opparbeider individet seg slike ressurser. Enkelt beskrevet kan man si at de som er med i mange sosiale nettverk der man stoler på de rundt seg, og opplever at andre stoler på en selv, vil inneha større sosial kapital enn de med nettverk som er preget av mistenksomhet. Slik sett er inneholder sosial kapital ressurser hvert enkelt individ kan ha mer eller mindre av, og noe som også et samfunn har mye eller lite av. Dette har ført til at sosial kapital ofte blir løftet fram som et gode, for enkeltindividet og for samfunnet som sådan. Det er imidlertid viktig å understreke at sosial kapital forstått som ressurs verken er normativt godt eller ondt (for en utdypende drøftelse se Wollebæk 2009). Selv om vi ofte løfter fram nettverk, som eksempelvis foreningslivet som et gode, er det ikke vanskelig å tenke seg nettverk som bidrar til å undergrave sosial kapital. Nettverk som bygger sin eksistens på hat, mistenksomhet og rivalisering er slike eksempler. Dette er viktig å ha i mente i forståelsen av sosial kapital.

I de følgende avsnittene skal det fokuseres på tre ulike former for sosial kapital. Dette er distinksjonen mellom sammenbindende (*bonding*) og overskridende (*bridging*) sosial kapital, slik Putnam legger til grunn. Denne tilnærmingen blir supplert med Michael Woolcock sammenkoblende (*linking*) sosial kapital.

Bonding og bridging sosial kapital

Som nevnt i kapittel 1 skiller Putnam mellom sammenbindende og overskridende sosial kapital (*bonding* og *bridging*). Sammenbindende sosial kapital bidrar til å forsterke båndene mellom eksklusive identiteter av homogene grupper, og fyller viktige funksjoner ved at det skapes et tett samhold. Etnisk baserte foreninger kan være et uttrykk for denne type sosial kapital, og viktig på den måten at de gir sosiale og psykologisk støtte til marginaliserte grupper. På den andre siden kan slike tette nettverk også virke segregerende. Tett samhold hvor gruppens normer virker begrensede for enkeltindividets handlingsrom, vil kunne oppleves som vanskelig å bryte ut av, også fordi man ikke har andre nettverksressurser utenom. For at nettverk, i følge Putnam, skal virke sosial kapital-dannende, er det derfor avgjørende at nettverk også virker overskridende.

Overskridende sosial kapital produseres i nettverk der det knyttes bånd på tvers av sosiale skillelinjer. I Putnams terminologi vil et overskridende nettverk ha større kapasitet enn sammenbindende nettverk til å generere en følelse

av identitet og gjensidighet på tvers av forskjeller. De to kapitalformene *bonding* og *bridging* konkurrerer sånn sett ikke med hverandre, og Putnam presiserer at nettverk som *både* virker sammenbindende og overskridende er avgjørende for å at de skal virke sosial kapital dannende.

Putnam mener at enkeltindividet bygger nettverk og lærer tillit til andre gjennom samhandling ansikt til ansikt. Frivillige organisasjoner blir løftet fram som en viktig arena i så måte, da det er her vi møter mennesker som er annerledes enn oss selv. For til tross for ulikhetene, forsøker vi å få til noe i fellesskap, noe som kan bidra til å bygge bro over motsetninger i samfunnet. Denne forståelsen er inspirert av Granovetters (1973) teori rundt «styrken i de svake bånd». Fordelen med de svake sosiale båndene er at disse i langt større grad enn familiære eller sterke vennskapsrelasjonen, evner å være *informasjonsbærende forbindelser* mellom mennesker. Dette har sammenheng med at våre nære venner tenderer å bevege seg i de samme sirkler som oss selv, og den informasjonen vi mottar, overlapper i stor grad hverandre. Granovetter (1974) har blant annet argumenterer for at jobbflyten i et samfunn avhenger av nettverk der båndene mellom aktørene er svake.

Dette fører oss over på sosial kapital på aggregert nivå. Putnam mener sosial kapital har sitt grunnlag i handlinger og verdier på individnivå. Når disse aggregeres vil dette påvirke et samfunns nivå av sosial kapital (Putnam et al. 1993). Et samfunn med høy sosial kapital kjennetegnet blant annet ved høy frivillig deltagelse og medlemskap i frivillige organisasjoner, kontakten mellom borgere og politikere / offentlige tjenestemenn er generelt høyt og korrupsjonen er lav. Norge og de øvrige Skandinaviske blir i internasjonal litteratur ofte løftet fram som samfunn med høy sosial kapital.

I boken «Bowling Alone» aktualiserer Putnam sosial kapital som helt sentralt for å begripe den betydning nettverk har for enkeltindividens kobling til samfunnslivet og grunnlaget for et vitalt samfunnsliv med engasjerte og integrerte samfunnsborgere. Relasjonelle ressurser virker mobiliserende for et kollektivt handlingsmønster, og blir en viktig forutsetning – ikke bare for sosial integrasjon – men også for danningen av demokratisk legitimitet og stabilitet (Warren 1999). I følge Putnam vil samfunnets sosiale kapital reguleres gjennom den interaksjon borgerne oppnår gjennom særlig det formelle foreningslivet. En slik forståelse bygger på forutsetningene om at dette foreningslivet fungerer som skoler i demokrati (for en nærmere diskusjon, se Rothstein & Stolle 2003).

For Putnam er sosial kapital er et *resultat* av individenes deltagelse i tilitsdannende nettverk. Ikke alle er enig i en slik forståelse. Blant andre Woolcock (1998) ser motsatt på det. Han mener denne type nettverksdeltagelse er en *konsekvens* av sosial kapital – ikke et utfall av det. Dette danner bakteppet for å forstå betydningen av linking eller sammenkoblende sosiale kapital.

Linking sosial kapital

Hvorfor har velfungerende liberale demokratier høyere grad av sosial kapital enn land og regioner med korrupsjon, ustabil politisk lederskap og minoritetsetniske konflikter? Dette spørsmålet er utgangspunktet for Woolcock (1998) sin tilnærming til sosial kapital. Svaret, i følge han, er ikke å finne i en statisk tilnærming som ensidig retter fokus mot de relasjonelle ressurser i nettverk (som foreningslivet), men en mer dynamisk tilnærming som hviler på en grunnleggende forståelse av at sosial kapital ikke kan forstås uavhengig av kulturell, økonomisk og politisk kontekst.

Samfunn med høy sosial kapital (stor grad av nettverksdeltagelse og høy sosial tillit) kjennetegnes ved at båndene mellom staten og sivilsamfunnet – og andre sektorer - er preget av et høyt tillitsnivå. Her etableres vertikale relasjoner mellom ulike aktører innenfor ulike samfunnssfærer, noe som blant annet bidrar til at individer og nettverk kan få tilgang til ulike ressurser fra eksempelvis offentlige institusjoner (Woolcock 1998). Slik sett vil mulighetsstrukturene både til individer og nettverk øke. Dette er kjernen i linking – eller sammenkoblende – sosial kapital. Woolcock har sånn sett ikke til hensikt å erstatte bonding og bridging, men å supplere det. Velfungerende liberale demokratier kjennetegnes slik sett av en optimal *balanse* mellom sammenbindende, overskridende og sammenkoblende sosial kapital. Med andre ord handler det ikke om en *maksimalisering* av sosial kapital, men en *optimalisering* av ulike relasjonelle bånd - mellom forskjellige nettverk (Szreter 2002).

«Embeddedness» og «autonomy» som nøkkelbegreper

«Social Capital and Economic Development» er hovedtittelen på Woolcocks arbeid fra 1998. Med utgangspunkt i empiriske arbeider innenfor økonomisk sosiologi, mener han det er belegg for å hevde at sosial kapital er avgjørende for effektiv vekst og utvikling innenfor ulike samfunn. Woolcock definerer slik sett sosial kapital som «norms and networks facilitating collective action for mutual benefit» (1998, 155). Delte normer og relasjonelle bånd mellom ulike aktører og nettverk, bidrar med andre ord til å muliggjøre kollektiv handling som videre gir gjensidig utbytte og gevinst.

I likhet til Putnam er sosiale relasjoner kjernen i Woolcocks forståelse av sosial kapital. Linking sosial kapital bygger imidlertid på to ulike, men komplementære former, nemlig innvevde (embeddedness) og autonome (autonomy) sosiale bånd (Woolcock 1998, 162). Disse finnes både på et *makronivå* og på et *mikronivå*. Disse er tett sammenvevde, og på bakgrunn av disse har Woolcock utviklet fire dimensjoner av sosial kapital. Dette er *integrasjon*, *linking*, *synergi* og *organisatorisk integritet* (visualisert i tabell 2).

Tabell 2.2. Skjematisk framstilling av nøkkelbegrepene hos Woolcock (1998)

	Mikro	Makro
Innvevde relasjoner (Embeddedness)	Integration (Intracommunity ties / bonding)	Synergy (State – society relations)
Autonome relasjoner (Autonomy)	Linkage (Extracommunity network / bridging)	Organizational integrity (Institutional coherence, competence, and capacity)

På mikroplan refererer «innvevde relasjoner» til sosiale bånd som er *integrerte* innenfor et samfunn eller en gruppe¹¹. Woolcock kobler i et senere arbeid disse interne båndene til begrepet «bonding» (Woolcock & Narayan 2000).

På makronivå tydeliggjøres disse gjennom *synergier* som skapes i relasjonen mellom staten og samfunnslivet. I kontrast til dette blir «autonome relasjoner» på mikronivå definert som *koblende* (linkage) relasjoner til nettverk som strekker seg utover egen gruppe, og er nært relatert til «bridging» (Woolcock & Narayan 2000). Eksempler på denne type sammenkoblinger, er når lokalsamfunnsgrupper bygger bånd gjennom deltagelse i mer overordnede organisasjonsparaplyer.¹²

På makronivå blir autonome relasjoner betegnet som *organisatorisk integritet*, som handler om institusjonell koherens, dens kapasitet og kompetanse.¹³ Slike formelle og byråkratiske forordninger gir en sikkerhet og forutsigbarhet grunnlagt på individuelle interesser, noe som også danner grunnlaget for handling overfor kollektive foretak.

Woolcock bruker disse begreper for å forstå og utvikle sosial kapital både på mikro og på makro nivå – og mellom disse nivåene. Relasjonene mellom borgerne, deres nettverk og organisasjoner i sivilsamfunnet – på den ene siden – og statlige institusjoner og alle andre aktører som står utenfor sivilsamfunnssfæren – på den andre siden – er verdifulle relasjoner å analysere med tanke på om de er innvevde eller autonome i forhold til hverandre. En syntetisering mellom mikro og makro plan er slik sett mulig.

Integrasjon og sammenkobling på mikroplan og *integritet og synergi* på makro, kan imidlertid plasseres i ulike kombinasjoner – særlig når mikro og

11. Begrepet «integration» slik Woolcock bruker det, er nært knyttet opp mot Dürkheims begreper mekanisk og organisk solidaritet, og er i senere tid brukt i komparative studier av vekstraten i ulike nasjoner (Woolcock 1998, 168).

12. Begrepet «linkage» kommer fra Simmel, som tidlig avdekket behovet for at fattige samfunn måtte generere sosiale bånd utenfor sin egen gruppe for å skape få til bærekraftig utvikling (Woolcock 1998, 168).

13. «Organizational integrity» er hentet fra Weber, som hevdet at økonomisk utvikling er nært assosiert med utvikling av formelt byråkrati og generelle lover, betegnet som «the routines of administration» (Woolcock 1998, 202, fotonote 85).

makro nivå interagerer med hverandre. Igjen – dette handler ikke om en mak-simalisering av de ulike formene, men en balansering. Som Woolcock uttrykker det: «Too much or too little of either dimension at any given moment undermines economic advancement» (1998, 175). Eksempelvis vil et høyt nivå av integrasjon i en lokal gruppe bidra til at de framstår som effektive. Men uten sterke koblinger til aktører på utsiden, vil gruppen på sikt ikke være bærekraftig, da den ikke vil være dra fordeler av ideer, ressurser og mennesker på utsiden av gruppen. Woolcock poengterer imidlertid at i lokale utviklingsprogrammer må institusjoner og relasjonelle nettverkskoblinger utvikles gradvis for å lykkes. Slik sett kan et lokalsamfunns «beholdning» av integrerende sosial kapital være det frasparket som trengs for å utvikle lokalsamfunnet videre. Over tid må imidlertid integrasjon suppleres med nye former for sosial kapital, gjennom koblinger til nye grupper, nettverk og institusjoner. Med andre ord: Integrasjon i egne nettverk framstår som en forutsetning for utvikling av linking (sammenkoblende) sosial kapital.

På makronivå vil en optimal og dynamisk balanse av de ulike kapitalformene kunne bidra til å forenkle den demokratiske styringen, øke den økonomisk effektivitet og bidra til en jevn fordeling av individenes velferd, muligheter og funksjoner i samfunnet. I samfunn som karakterisert av en slik balanse, vil altså kjennetegnes av innvevde og autonome demokratiske forhandlingene og relasjoner mellom staten lokale myndigheter, frivillige organisasjoner og samfunnsborgere. Slik vil medlemmene være i stand til å få tilgang til informasjon, kunnskap og ferdigheter, ikke bare innen den lokale gruppen/samfunnet – men også gjennom kilder på utsiden. Denne sammenkoblende funksjonen er avgjørende for flyten av ressurser og ideer inn i en lokal gruppe og til dens medlemmer.

Som en motsats til dette mener Woolcock at samfunn som er preget av etablert fattigdom, sosial ulikhet, diskriminering av kjønn, etniske grupper og sosial klasse, arbeidsløshet, lovløshet og manglende demokrati, bidrar til å undergrave en balanse mellom de ulike sosiale relasjonene. Dermed hindres utvikling basert på en bred og rettferdig deltagelse fra ulike aktører. Tesen til Woolcock er at når borgere er desillusjonerte med myndighetene, deltar de i defensive og egeninteressebaserte sammenbindende og ekskluderende nettverk. I udemokratiske eller underutviklet samfunn blir de tette og sammenbindende nettverkene de ressursene enkeltindividene har. I motsatte tilfeller – hvor det politiske og administrative systemet har høy legitimitet i befolkningen – vil borgerne også delta i overskridende og respektfulle nettverk (Szreter 2002). At det foreligger en grunnleggende tillit til myndighetene betyr imidlertid ikke at tilliten er ukritisk eller ubegrenset. I et liberalt demokrati vil det alltid være rom for opposisjon til myndighetenes politikk. Det blir endog betraktet som både legitimt og et demokratisk sunnhetstegn, også om det baseres på egeninteresse.

«Toward a theoretical synthesis and policy framework» er undertittelen på Woolcocks arbeid fra 1998. Dette hentyder til de mulighetene som finnes i å kombinere ulike formene for sosial kapital inn i et rammeverk som både kan bidra til økonomisk teoriutvikling og politikktutforming.

Hva er linking sosial kapital godt for?

Linking sosial kapital forutsetter både sammenbindende og overbyggende nettverk. Slik sett står de ulike kapitalformene ikke som en motsetning til hverandre. Det er likevel en grunnleggende forskjell mellom Putnam og Woolcock sin tilnærming. Det handler om hva som er *kilden* til sosial kapital og hva som er *konsekvensene* av det. Mens Putnam mener graden av sosial kapital bestemmes av sosial interaksjon, særlig gjennom deltagelse i formelle organisasjonsnettverk, men også gjennom de mer uformelle typer av sosial interaksjon, mener både Woolcock (1998, 2000) og Szreter (2002) at slik interaksjon er en *konsekvens* av sosial kapital. For disse er det ikke *relasjonen* mellom borgere og deres uformelle og formelle nettverk avgjørende for et samfunns nivå av sosial kapital, men hvordan politiske myndigheter og andre institusjoner skaper, kanaliser og påvirker mengden og typen av sosial kapital. Som en følge av dette mener de det er nødvendig med et offentlig engasjement for å sikre folk tilgang til ressurser som kan hjelpe dem å spille en aktiv rolle i sivilsamfunnet.

Hvorfor er denne distinksjonen viktig? Ved å innføre begrepet linking sosial kapital gjør Woolcock det eksplisitt at sosial kapital ikke bare er avgrenset til å beskrive og analysere relasjoner gjennom formelle eller uformelle nettverk. Konseptet gjør det mulig å analysere og kritisere de *former* for relasjoner som dannes mellom staten og sivilsamfunnet, samt mellom andre dikotome relasjoner som eksempelvis offentlig og privat sektor, mellom stat og marked, mellom rik og fattig osv. I motsetning til *bonding* og *bridging* synliggjør *linking* sosial kapital det faktum at makt og ressurser er ujevnt fordelt mellom ulike aktører. Woolcock referer blant annet til Portes som poengterer at et høyt nivå av sosial kapital i en gruppe, et lokalsamfunn eller samfunn selvsagt er noe positivt da det gir gruppe-medlemmer tilgang til noen privilegerte ressurser. På den andre siden kan det ha negative effekter, blant annet ved at allerede marginaliserte grupper ikke får tilgang til de relasjonelle ressursene som følger med sosial kapital, da de allerede står på utsiden av de gjeldende nettverkene (Woolcock 1998, 165). I utviklingen av sosial kapital må man derfor ta høyde for at bytterelasjoner etableres mellom aktører som ikke bare er forskjellig – som hos Putnams overskridende (bridgning) nettverk – men også forskjellige med hensyn til autoritet og tilgangen til maktressurser. Makt, politikk og ideologi preger relasjonen mellom staten og sivilsamfunnet, som eksempelvis når eksterne aktører interagerer med relativt fattige samfunn eller når statlige myndigheter er inne med tiltak overfor ressursvake lokalsam-

funn. Asymmetri i relasjonene er regelen heller enn unntaket. Derfor må sosial kapital bygges gjennom opparbeidelse av en gjensidig forståelse for felles mål, grunnlagt på gjensidig respekt, tillit og likhet i status – til tross for ulikhet i deres posisjoner. Szreter (2002) understreker at det teoretiske konseptet gjør det analytisk hensiktsmessig å benytte nettopp for å rette oppmerksomheten mot spørsmål knyttet til representasjon for minoritetsinteresser og marginale grupper. Dette perspektivet er så godt som fraværende i Putnam sin tilnærming, og en årsak til at linking sosial kapital har blitt definert som «the specific missing link from Putnams account and in his view of social capital» (Szreter 2002, 586).

Putnams tilnærming blir definert som den *samfunnsorientert* forklaringen på sosial kapital. Tilnærmingen til Woolcock mfl, blir betegnet som den *institusjonelle* forklaringen (se også diskusjon i Rothstein & Stolle 2003). Når denne distinksjonen løftes fram, er dette fordi de to tilnærmingene har konsekvenser for den praktiske politikken. Er det mulig å stimulere til dannelsen av sosial kapital? Legges Putnams samfunnsorientert tilnærming til grunn, står og faller ansvaret på enkeltindividers eller mindre gruppers evne til å skape møteplasser. En slik forståelse har blitt angrepet for ikke bare å være hul, men også potensiell farlig politisk retorikk, da ansvaret for å bygge sosial kapital ligger hos den enkelte, mens politiske valg, bevilgninger og institusjonenes oppbygging er sekundært (Wollebæk 2009). Legges en mer institusjonell tilnærming til grunn, vil det være mulig å legge til rette for institusjonell tillit, blant annet gjennom myndigheters etablering av ulike kollektive velferdsordningen.

Linking sosial kapital bygger sånn sett på demokrati og på relasjonsdanning basert på respekt og gjensidighet. Dette må synliggjøres gjennom at myndighetene opptrer som det Szreter (2002, 580) betegner som «true social brokers».¹⁴ Innen antropologien, som begrepet er hentet fra, er «social brokers» en «megler» som er fortrolig med språket og verdiene både i den politiske verden og i det samfunnet myndighetene arbeider for å tilføre nyttige ressurser. Slike *samfunnsmejlere* – som vil være betegnelsen videre i rapporten – kan være representanter fra myndighetene (stat, kommune eller bydelen), eller representanter fra frivillige organisasjoner som arbeider på oppdrag fra offentlige myndigheter. Et eksempel på dette er bistandsarbeidere.

Kort oppsummert kan det sies at nøkkelen bak linking eller sammenkoblende sosial kapital er å søke en optimalisering av sosiale relasjonene mellom aktører som representerer både myndighetene og sivilsamfunnet, både på makro- og mikronivå. Disse vertikale relasjoner må bygges på respekt og

14. Begrepet er hentet fra antropologen Eric Wolf i artikkelen «Aspects of Group Relations in a Complex Society: Mexico» in Teodor Shanin, editor, *Peasants and Peasant Society* (Harmondsworth, 1971, 50-68. Gjengitt i Szreter (2000, 590 og fotnote 13).

gjensidighet – til tross for ulikhet i maktressurser. For å lykkes med dette fordrer det at man finner en balanse mellom det Woolcock (1998) betegner som innvevde (embedded) og autonome sosiale relasjoner.

Oppsummering

Når teorikapittelet ikke ensidig fokuser på *bonding* og *bridging* sosial kapital men også løfter fram *linking* sosial kapital, har dette sin begrunnelse i Putnams ignorering av den rollen lokale, regionale og statlige myndigheter har som katalysatorer for sosial kapital. De tre tilnærminger samlet vil imidlertid kunne øke vår forståelse for den betydning nettverksressurser og kontekstuelle betingelser kan ha for etniske minoriteters akkulturasjonsprosess. Denne prosessen handler om enkeltindividets tilpasning til vertslandets kultur ved å forhold seg til en todimensjonal prosess: En balansering av behovet for vedlikehold av egen kulturelle identitet og et eventuelt ønske om kontakt og deltagelse med nettverk utover egne grupper. Slik sett kan akkulturasjonsprosessen knyttes opp mot en balansering av sammenbindende (*bonding*) og overskridende (*bridging*) nettverk. Når begrepet sammenkoblende (*linking*) sosial kapital løftes fram, er dette fordi det tar hensyn til de mer kontekstuelle rammene og betingelsene som vil kunne bidra til å fremme eller hemme danningen av nettverk med ulike aktører innenfor forskjellige sfærer. I denne sammenheng er dette nærmere definert som de institusjoner som har ansvaret for utøvelse av myndighetenes integrasjons- og frivillighetspolitikk. Poenget er at sosial og politisk integrasjon innenfor en sivilsamfunnskontekst ikke alene avgjøres på bakgrunn av foreningslivets evne til å bygge tillit og nettverk - og etniske minoriteters akkulturasjonsprosess(er). Også offentlige myndigheters initiativer er av avgjørende betydning.

Veitvet – den bitte lille drabantbyen

Når man går av Grorudbanens t-banestasjon på Veitvet og retter blikket sør-
over, ser man hele Veitvet. Mellom den trafikkbelastede Trondheimsveien på
oversiden og Østre Aker vei på nedsiden, ligger dette lille lokalsamfunnet på
sine 350 mål. Her bor det rundt 6000 mennesker, da inkludert Sletteløkka,
høyblokkbebyggelsen som tilhører samme skolekrets, men er fysisk adskilt fra
Veitvet av Trondheimsveien.¹⁵

Veitvet tilhører bydelen Bjerke, og ble bygget på 1950-tallet som en kon-
sekvens av etterkrigstidens bolignød. Folket trengte husvære og med en
minstestandard på tre rom og kjøkken ble det i løpet av tiåret bygget i alt 1526
boliger på dette geografisk avgrensede området. Det var ulike typer boliger,
alt fra småhusblokker, rekkehus til tradisjonelle blokker. Det eneste man ikke
har på Veitvet er eneboligene. Dette har sin forklaring. Mangel på tomter bi-
dro til at man måtte utnytte maksimalt de områdene som ble bygget ut. Før
byggearbeidet var kommet i gang, økte man tallet på boliger fra 1000 til 1250,
og endte altså opp med 1526 (www.erdether.no). Mens trafikken fra
Trondheimsveien dunderer fordi, trenger man ikke gå langt før man, tett i tett,
finner lavblokkene, de smale gatene, hageby-husene og grøntarealene.

Når Veitvet i overskriften får betegnelsen «den bitte lille drabantbyen», vil
nok noen stusse. Drabantby forbindes ofte med svære blokker på rekke og
rad, noe som er langt fra det Veitvet bærer preg av. Når den likevel får denne
merkelappen er det fordi Veitvet i sin tid ble planlagt som noe mer enn et bo-
ligområdet. Her skulle man legge til rette for et sosialt fellesskap utover fami-
liens rammer. I et byplanleggingsperspektiv er det en slik helhetlig funksjon
som skiller drabantbyene fra «åpen blokkbebyggelse», som ensidig setter fami-
liien i sentrum. I drabantbyen er man selvforsynte både med skoletilbud,
fritidsaktiviteter og ulike vare- og tjenestetilbud. I 1958 åpnet derfor en ny
barne- og ungdomsskole og Norges første moderne handlesenter. I samme
periode ble Norges andre fritidsklubb etablert og Veitvet sportsklubb stiftet.

15. 1.1.2006 bodde det 2108 beboere på Sletteløkka (Stedsanalysen 2008).

Med det fulgte også en stor idrettshall som har vært arena for barn og unges fotball- og håndballaktiviteter i flere tiår.

Veitvet ble planlagt og realisert av ingeniøren og boligentreprenøren Olav Selvaag. Med sitt sterke samfunnsengasjement overførte han mye av sitt tankegods i oppbyggingen av dette lokalsamfunnet. Et eksempel på hans innovative tenking var etableringen av musikkskolen på Veitvet i 1959, lokalisert i handlesenteret. Musikkskolen ble finansiert av Selvaag selv, og ble forløperen til det som i dag er de kommunale musikkskolene.¹⁶ Forøvrig preges området av skulpturer og kunst, noe Selvaag mente hadde sin naturlige plass i slike boligområder.

I dette kapittelet gis et riss av Veitvet som lokalsamfunn, dets befolknings-sammensetning, aktivitetstilbud, beskrevne muligheter og utfordringer. Noen av disse er tidligere artikulert i en Stedsanalyse, produsert på oppdrag fra Bydel Bjerke og Groruddalssatsingen i 2008, og er ment å legge grunnlaget for både fysiske og sosiale tiltak på Veitvet og Sletteløkka (Stedsanalysen Veitvet - Sletteløkka 2008).

Demografiske endringer og boligsegregering

Bydel Bjerke står overfor noen av de største befolkningsendringene blant Oslos bydeler. Fra 2000 til 2010 økte befolkningen fra 22 821 til 27 632, og det forventes at antall beboere fram til 2020 vil øke til ca 35 000 personer (Myrén 2010). Innflyttergruppene består både av majoritets- og minoritetsetniske, men i toårs perioden 2007 til 2009 økte andelen beboere med innvandrerbakgrunn (1. og 2. generasjonsinnvandrere) med 17 prosent (ibid.). Dette har bidratt til at bydelens myndigheter står overfor noen særskilte utfordringer, både med i møte de økende barne- og ungdomskullene, samt tilpasse velferdstilbud til en stadig mer sammensatt befolkning både sosialt, økonomisk og kulturelt.

De største innvandrergruppen i bydelen kommer fra Sri Lanka, Pakistan og Irak. Relativt sett har økningen de siste par årene vært størst blant grupper med landbakgrunn fra Somalia og Irak, i tillegg til arbeidsinnvandrere fra Polen. Innvandrergruppen er med andre ord sammensatt. Et kjennetegn er imidlertid den høye andelen av asylsøkere med kort botid i Norge. Dette betyr av det finnes mange velferdsavhengige, uten opptjente rettigheter (Myrén 2010).

Ser man Bydel Bjerke under ett, er andelen beboere med etnisk norsk bakgrunn i flertall, mens minoritetsandelen er betydelig. Statistisk Sentralbyrå

16. Veitvet musikkskole endret navn til Veitvet musikkonservatorium i 1968, og er best kjent under dette navnet. I 1972 ble musikkonservatoriet donert til blant annet Oslo kommune (Skeie 2010)

kategoriserer bydeler i Oslo ut i fra om de har en lav, middels eller høy innvandrerettheten. Bydel Bjerke framstår slik sett med en middels innvandreretthet, hvilket betyr at andelen innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre utgjør i underkant av 30 prosent av befolkningen (Høydal 2009). Likevel er det verdt å merke seg at det innenfor bydelsgrensene er store variasjoner, der enkelte boligområder har en innvandrerandel på godt over 50 %.

Befolkningsendringene på bakgrunn av økt innvandrerandel synes å ha økt de sosioøkonomiske skillelinjene i bydelen. Fra bydelsadministrasjonen rapporteres det om boligsegregering i enkelte områder, der økt etnisk mangfold i kombinasjon med manglende sosiale og økonomiske ressurser skaper et tydeligere skille mellom øst/vest i bydelen (Myrén 2010). Mye tyder dermed på at innflyttere med etnisk norsk bakgrunn i stor grad velger å bosette seg i den vestlige delen av bydelen, mens innflyttere med innvandrerbakgrunn velger den østlige delen (Veitvet, Sletteløkka og Linderud).¹⁷ Med andre ord synes økt boligsegregering å ha ført til at de sosioøkonomiske skillelinjene har forsterket seg de siste årene. Høy innvandrerandel og lave levekår preger i særlig grad lokalsamfunn som Veitvet – Sletteløkka og geografisk avgrensede områder innenfor Linderud¹⁸, mens lokalsamfunn som Årvoll og Tonsenhagen samt Økern, Refstad og Risløkka er områder med fortsatt høy andel etnisk norske beboere og bedre levekår.¹⁹

Veitvet – Sletteløkka er også det området som har opplevd de største omveltninger i forhold til demografisk utvikling. Her bor det nesten 6000 personer, og til tross for en høyere utflytterfrekvens enn andre lokalsamfunn i bydelen, har det vært en generell folketilvekst på vel 13 prosent i tiårs perioden 1997-2007. I denne perioden er det ikke blitt flere boliger, så de nye Veitvetbeboere bor trangere enn de «gamle».

Veitvet (inkl. Sletteløkka) er det lokalsamfunnet i bydelen som har hatt den største folketilveksten av innvandrerbefolkning. I dag er rundt halvparten av Veitvets beboere innvandrere fra asiatiske eller afrikanske land, mens i 1997 gjaldt dette bare hver femte beboer (Stedsanalysen Veitvet - Sletteløkka 2008). I samme periode har antall norsketniske beboere i området sunket fra omlag 4000 til under 3000, mens ikke-vestlige innvandrere har økt fra ca. 1000 til i underkant av 3000. Den største etniske befolkningsgruppen på Veitvet er fra Sri Lanka, med Pakistan og Irak som mindre, men også store grupper.

17. Bydelsadministrasjonen arbeider med en analyse av flyttemønster for bydelen, men denne var ikke klar når rapporten gikk i trykken.

18. Det er verdt å presisere at andelen innvandrere på Veitvet varierer mellom de ulike boområdene. Andelen innvandrere med kort botid i Norge er særlig høy i områder som Øvre Veitvet og Sletteløkka.

19. Innenfor disse geografiske områdene finnes det også små boligenklaver med særlig høy andel innvandrere (Myrén 2010).

Det er grunn til å tro at en betydelig andel av de som har flyttet bort fra Veitvet er norsk-etiatiske barnefamilier. Fra bydelen rapporteres det også om en utflating og nedgang i befolkningen av tamiler og pakistanere, grupper som tradisjonelt har vært store i området. Dette er grupper med lengst botid i Norge, og som dermed har størst muligheter til å flytte til større leiligheter eller eneboliger, som det ikke finnes noen av på Veitvet. Også befolkningssammensetningen har blitt tydelig alderssegmentert, dvs. at den eldre generasjonen hovedsakelig er etnisk norske, mens de yngre, som barn, ungdom og barnefamilier, for en stor del er innvandrere (ibid.). Sammensetningen av elever på Veitvet barne- og ungdomsskole gir et bilde på dagens situasjon. Elevmassen omfatter rundt 60 nasjonaliteter, og omtrentlige anslag viser at rundt 80 prosent av elever på 1. klassetrinn er minoritetsspråklige. På 10. klassetrinn er denne andelen rundt 76 prosent.²⁰

I dag er 28 prosent av befolkningen på Veitvet under 20 år, og det er en særlig vekst i aldersgruppen 0-49 år. Det er samtidig en nedgang i aldersgruppen 67-79 år (som hovedsakelig forklares av lave fødselskull). Generelt er det en lavere andel eldre på Veitvet enn i andre lokalsamfunn i bydelen.

De store demografiske endringer representerer på kort sikt noen utfordringer, ikke bare i forhold til økte velferdsbehov, men også i forhold til sosial og politisk integrasjon. En relativt ny og etnisk heterogen befolkning blir fremmet som en av flere årsaker til at tradisjonelle foreningsaktiviteter er lagt ned, samt at de mer temporære, men tradisjonsbundne lokalsamfunnsarrangementer, det siste tiåret har ligget brakk. Verdt å merke seg er også det faktum at Veitvet valgkrets ved stortingsvalget i 2009 hadde nest lavest oppslutning i hele Norge, på 61,2 prosent deltagelse (Groruddalssatsingen 2010).

Groruddalssatsingen på Veitvet

Veitvet og Sletteløkka har noen fysiske og sosiale utfordringer som har kvalifisert lokalsamfunnet til å bli et særskilt satsingsområde innenfor Regjeringens og Oslo kommunes *Groruddalssatsing*. Satsingen, som innbefatter bydelene Alna, Bjerke, Grorud og Stovner, skal gjennomføres i perioden 2007 til 2016, og har til hensikt å gi disse stedene et fysisk, kulturelt og sosialt løft. Når Veitvet har blitt et særlig prioritert område innenfor Bydel Bjerke, har det sammenheng med at dette lokalsamfunnet blir definert som det med de største fysiske utfordringene knyttet til høy trafikkbelastning. I tillegg har den raske

20. Disse anslagene er gjort av Veitvet skole. Det er imidlertid ikke uproblematisk å kategorisere hvem som er «minoritetsspråklige» elever. Er det de som er født av foreldre med utenlandsk bakgrunn, eller de som mestrer norsk dårlig? Disse anslagene er gjort med bakgrunn i foreldrenes fødeland, og forteller ingenting om elevenes norskferdigheter.

folketilveksten i kombinasjon med høy innvandrerandel gitt noen sosiale utfordringer (Stedsanalysen Veitvet - Sletteløkka 2008, 26).

Områdesatsingen på Veitvet-Sletteløkka blir administrert av bydelsadministrasjonen. Der er det ansatt personer med erfaring og kompetanse innenfor slike nærmiljøsatsinger, i tillegg til at disse også har grunnleggende kjennskap til bydelen, lokalsamfunnet og de endringene området har gjennomgått de siste 10-15 årene. Hele områdesatsingen skal skje i nært samråd med beboerne på Veitvet – Sletteløkka (Stedsanalysen Veitvet - Sletteløkka 2008). Det er derfor gjort tre konkrete grep for å lykkes med dette. For det første er det etablert en lokal prosjektgruppe for områdeløftet, bestående av representanter av beboere, foreninger og bydelsadministrasjonen.

For det andre ble Veitvet – Sletteløkka kulturforum etablert i 2009 som en revitalisering av tidligere Veitvetparkens venner. Kulturforumet hovedmål er å skape kulturaktiviteter og flere kulturelle møteplasser på Veitvet. Dette handler blant annet om å bidra til samarbeid på tvers av organisasjoner og aktiviteter. Slik sett skal kulturforumet være pådriver og koordinator for større arrangementer, og for å sikre en kontinuitet i arbeidet med å bygge det lokale foreningslivet. Det blir sett på som en målsetting at foreninger, borettslag og andre organisasjoner ser nytten av å bli med i denne lokale foreningsparaplyen.

Det tredje, og mest synlige resultatet, er etableringen av beboerkontoret *Stikk innom*, som ble åpnet i september 2008 av daværende kommunal- og regionalminister Magnhild Meltveit Kleppa. *Stikk innom* ligger sentralt lokalisert i handlesenteret, med store vindusflater ut mot handlegaten, og praktiserer en «åpen dør politikk». Bakgrunnen for etableringen var tredelt. For det første var det behov for et prosjektkontor i anledning Groruddalssatsingen. For det andre var det viktig å synliggjøre satsingen overfor lokalmiljøet samt fungere som et knutepunkt mellom beboere, myndigheter, lokale institusjoner og foreningsliv. Ikke minst var det viktig å sørge for at ulike grupper fikk innflytelse og medbestemmelse i de tiltak som skulle igangsettes i lys av områdesatsingen. For det tredje, og det som blir framhevet som den viktigste oppgaven, var behovet for et uformelt kontaktpunkt mot lokalbefolkningen. *Stikk innom* skulle slik sett være et lavterskel-tilbud der beboere kunne få nødvendig informasjon om alt fra offentlige tjenester, kurstilbud og relevante aktiviteter i bydelen og lokalmiljøet. Kontorets åpningstider er mellom 10-17 på hverdage, men blir også brukt på kveldstid av aktivitetsgrupper som har behov for møtelokaler. Det er uklart hvor lenge kontoret skal være virksomt. I lys av Groruddalssatsingens begrensede tidsramme, var det i utgangspunktet tenkt at beboerkontoret skulle være midlertidig, men det arbeides i dag med å gjøre dette til et permanent nærmiljøsentor. Kontoret er i dag bemannet med 2 heltidsstillinger.

Områdeløftet på Veitvet er tuftet på ideer og erfaringer fra tidligere forsøk og prosjektet med å bygge bærekraftig lokalsamfunn. En særlig inspirasjons-

kilde er det arbeidet som ble gjennomført på 1980-tallet gjennom Statens nærmiljøutvalg (SNU). I årene 1982 til 1989 ble en lang rekke statlig finansierte nærmiljøprosjekter og utviklingsprogrammer gjennomført i nært samarbeid mellom offentlig, frivillig og privat sektor (www.stedsutvikling.no). Forsøkene ble fulgt og evaluert av forskere ved Norsk institutt for by- og regionforskning (Carlsson 1992). Sentrale ressurspersoner for områdesatsingen på Veitvet, har erfaringer fra disse prosjektene og SNU. Det bærer satsingen preg av. Blant annet er en strategi å koble sammen flere ulike aktører i lokalsamfunnet i utviklingsarbeidet.

Kommunale og private møteplasser

Et av utgangspunktene for områdesatsingen var det manglende foreningslivet og det lave engasjementet blant beboere på Veitvet. Flere av de største fritidsaktivitetene er i regi av bydelen eller private aktører. Det foreningslivet vi tradisjonelt kjenner til, som aktiviserer deltagere på bakgrunn av interesse heller enn etnisk og kulturell tilhørighet, er det svært lite av. I de følgende avsnittene gis en gjennomgang av de viktigste møteplassene innenfor de ulike områdene, med en hovedvekt på det som har skjedd innenfor sivilsamfunnssektoren på Veitvet.

Veitvet handlesenter

I lys av etterkrigstidens magre år, var nok Veitvet handlesenter et landemerke og symbol på en framtidstro med økonomisk vekst og økt velferd. Den gangen var senteret et flerbrukshus og inneholdt mange sentrale aktiviteter i lokalsamfunnet. Historiske artikler beskriver Veitvet handlesenter som et sosialt møtested for blant andre barn, unge, troende og kulturinteresserte. Innenfor handlesenteret var det både:

«Kirke, festsal, landets største ungdomsklubb, Deichmanske bibliotek, bowlinghall, musikk-skole, apotek, lege, tannlege, advokat, frisør, skomaker, bank, restaurant og egen lokalavis (...) i tillegg til allslags butikker, samt speiderhus, parkantehus og skole i egne bygninger» (www.deterher.no 2010).²¹

Også i dag er senteret et flerbrukshus, men framstår mer som et minnesmerke over den forgangne storhetstid, med noen mindre vellykkede – men for datidens tidsriktige - påbygg fra 1980-tallet. Senteret er i dag en handlegate under tak med manglende attraktive butikktilbud, i følge informanter, referert til i

21. http://www.erdether.no/papp/aarvoll-veitvet-artikkel_Veitvet%20senter.nml

Stedsanalysen (2008). Mange lokaler står tomme, mens matvarekjeden Rema 1000 og butikker med billige klær importert fra Asia er de som utgjør hovedattraksjonen i handlegaten.

Senteret er fortsatt et sosialt møtested for beboere, da flere kommunale og private aktører har sine lokaliteter i senteret. Blant annet er fritidsklubben og bowlinghallen lokalisert i senterets kjellerlokaler/ 1. etasje, i tillegg til et kommersielt treningssenter, pub og eldresenteret. Også helsestasjonssenteret for bydelen og helsestasjon for ungdom er lokalisert her. I tillegg finner man familiesenteret, som blant annet organiserer åpen barnehage, og i etasjen over Rema ligger Det Chilenske Kulturhuset, som i dag utgjør senterets kulturelle knutepunkt, og fungerer som møteplass for mange aktiviteter i området.

I følge flere informanter trenger ikke senteret bare et estetisk løft, det trenger også å fylles med attraktive butikker samt andre service og aktivitets-tilbud beboerne har bruk for. Ansvarlige for områdeløftet i bydelsadministrasjonen har koblet ulike aktører sammen til idédugnad om senterets framtid. Alt fra Statens vegvesen, lokalpolitikere, landskapsarkitekter, byplanleggere, byantikvaren, beboere, senterets eiere m.m. gjennomførte våren 2010 en workshop om de muligheter og utfordringer som ligger i å gjøre Veitvetsenteret til et møtested basert på *læring, næring og kultur*. «Et kulturhus med shoppingmuligheter» er oppsummeringen på de ønsker man har så langt i arbeidet.

Fritidsklubben, eldresenteret og skolen

Veitvet ungdomssenteret – eller klubben som den kalles – er den nest eldste aktive kommunale fritidsklubben i Oslo. Den holder til i kjelleren på handlesenteret og har i rundt 700 m² å boltre seg på. Aktiviteter som dans, biljard, kino og dataspill er populære aktiviteter. Lokalene er nedslitte og mangler ventilasjon (Groruddalssatsingen 2009). Biljarden startet i 2003 ved at en tidligere bruker kom innom og lærte ungdommene å spille. Dette har ført til et eget biljardrom, mye brukt av både gutter og jenter, der de nå konkurrerer på høyt nivå. Lagene fra Veitvet ungdomssenter har dratt i land flere NM-titler og vunnet nordiske mesterskap. Klubben er åpen alle kvelder i ukedagene, samt i lunsjpausen på skolen. Om noen dropper ut av skolen, kommer de ofte på klubben. Slik kan klubben tidlig fange opp unge som sliter på skolen, eller har det vanskelig på andre områder. Klubbens medarbeidere har et godt samarbeid med Veitvet skole. Samarbeidet omfatter også informasjon til elevene om klubbens aktivitetstilbud. Delvis på grunn av dette er klubben jevnt over godt besøkt, og i løpet av en kveld er omlag 150 ungdommer innom. Det er gratis inngang, noe som senker terskelen for å bruke klubben. Normalt er det flest brukere blant ungdommer fra videregående skole.

Ungdomsklubben er en svært flerkulturell møteplass. Vegard, ansatt på klubben, forteller at alle etniske grupper bruker klubben jevnlig, særlig på dagtid. På kvelden er det mest gutter, i tillegg til de norsketniske jentene. Det er færre

jenter med minoritetsetnisk bakgrunn som bruker klubben på kveldstid. Vegard opplever i liten grad at etnisitet problematiseres blant ungdommene. Det er lite klikkdannelser ut i fra etnisk bakgrunn, og generelt er det et svært lavt konfliktnivå blant ungdommene på Veitvet. Ofte karakteriseres dette lokalsamfunnet som «bygda i byen» - der alle kjenner alle. En av årsakene til dette er at alle bor og går på skole innenfor et geografisk avgrenset område. Det er få ungdommer som tidlig i tenårene søker utenfor Veitvets grenser uten en spesiell grunn. For ungdommen synes det å eksistere noen usynlige gjerder mot Linderuds villastrøk. «Det eneste som river ned gjerdene for øyeblikket er Bislett Kebab på Linderud», sier Vegard. Slik skapes også et samhold mellom ungdomsgruppene. Men også Vegard merker en viss fremmedfrykt i lokalmiljøet, særlig fra de eldre. Fritidsklubben samarbeidet med eldresenteret for å bryte ned frykten, blant annet ved at klubben besøker eldresenteret og prater med de eldre om hva ungdommene driver med, hva de sliter med og hvilke fordommer de møter. «Akkurat slike ting er veldig nyttig», sier Vegard. Han tror ikke nødvendigvis frykten bare er knyttet til etnisitet. Mange eldre vil uansett føle seg uttrygge når de ser en gruppe ungdommer være samlet på ett sted. «Det er litt sånn mediaskapt» og som man prøver å få bukt med gjennom å snakke sammen. Klubben har en daglig leder og flere klubbmedarbeidere på deltid. Likevel er klubben ungdomsrevet i den forstand at et valgt klubbstyre bestående av unge brukere bestemmer hva klubben skal drive med av aktiviteter.

Eldresenteret på Veitvet, som har fått navnet «Stedet vårt», er eid av Oslo pensjonistforbund og er lokalisert ved siden av ungdomsklubben. Eldresenteret skal være et aktivitetstilbud for eldre beboere både på Veitvet og Linderud. Senteret hadde i 2009 25 års jubileum, og daglig er det inntil mellom 20-50 brukere. Eldresenteret har en rekke aktivitetstilbud. Foruten flere velværetilbud som frisør og fotpleie o.l., er det faste aktiviteter som trimgruppe, svømmegruppe, mimretreff, seniordans og internettkafé. Det er med andre ord et veldrevet eldresenter med stor aktivitet. Egen kafé sørger blant annet for middagsservering. Eldresenteret forsøker å være en aktiv aktør i lokalmiljøet. På større arrangementer stiller de eldre opp med korsang og matlaging. Majoriteten av de som bruker senteret er eldre kvinner. Det er langt færre mannlige brukere, og de minoritetsetniske eldre er så godt som fraværende. De ansatte og frivillige ved eldresenteret er klar over at man i årene framover vil møte store utfordringer ved rekruttering av nye brukergrupper. Andelen eldre med innvandrerbakgrunn øker, og det knytter seg spenning til om disse vil ta i bruk eldresenteret. I dag er innvandring et relativt betent tema på eldresenteret. Mange brukere gir uttrykk for meninger som indikerer at Veitvet har utviklet seg i feil retning. Når de eldre flytter ut av husene sine, flytter en innvandrersfamilie inn. Fremmedfrykten hos enkelte er stor, men de ansatte og frivillige opplever at dette først og fremst handler om manglende kunnskap. I møte med enkeltpersoner med minoritetsbakgrunn, som kokker og praksiselever ved

eldresenteret, erstattes frykten ofte med nysgjerrighet og sympati. I mai 2010 var «Stedet vårt» truet av nedleggelse, da bydelspolitikerne sa nei til ekstrabevilgninger for å sikre senteret videre drift. Det ble imidlertid fattet vedtak om at tilbudene som senteret gir skal videreføres på en eller annen måte. Bydelsadministrasjonen jobber med alternative løsninger.

Veitvet skole ble etablert på slutten av 1950-tallet og er både en barne- og ungdomsskole. Skolen er slitt, og nye skolebygninger skal etter planen stå ferdig i 2012/13. Dette vil være en skole tilpasset de økte barne- og ungdomskullene og de aktivitetene som foregår på Veitvet. Skolen huser omlag 500 elever, og som nevnt er mellom 75 – 80 prosent av elevmassen tospråklige. Foruten undervisning og SFO blir bygningene i dag brukt til foreningsaktiviteter og morsmålsundervisning i helgene. Veitvet skole har de siste årene også hatt stor suksess med skolerevyen *Veitvet story*, som første gang ble satt opp i 2007. Veitvet story var et skoleutviklingsprosjekt gjennom den kulturelle skolesekken, og i 2008 – ved skolens 50-års jubileum – ble forestillingen satt opp i nært samarbeid med Det Norske Teater. Også i 2009 ble revy satt opp, mens i 2010 valgte skolen å ikke søke om en ny runde. Foruten å involvere alle elever (som skuespillere, lyd- og lysteknikere, kostymeansvarlige, sminke osv), samlet denne oppsetningen foreldre, søsken, besteforeldre og andre til fullsatte forestillinger. Det ble lagt ned en betydelig dugnadsinnsats fra elever, lærere og ikke minst foreldrene i forkant av forestillingene.

Foreningslivet på Veitvet: Forvitring og fornying

Det frivillige foreningslivet på Veitvet er i liten grad preget av de tradisjonelle norske organisasjonene vi ellers kjenner til fra en lokalsamfunnskontekst. Her finnes ingen speiderforening lenger og skolekorpset ble nedlagt og erstattet av et trommekorps. Det var på midten av 1990-tallet man så slutten på det tradisjonelle organisasjonslivet på Veitvet. Da hadde det vært en jevn nedadgående trend det foregående tiåret. I sin tid var det et svært aktivt og levende foreningsliv på Veitvet. Store barnekull bidro til høy aktivitet i speidergruppene, som også hadde sitt eget volleyballag som hevdet seg godt i ligaen. Håndballaktivitetene gjennom Veitvet sportsklubb samlet mange, og det var et utstrakt foreningssamarbeid på tvers av lokalsamfunnsgrensene. Husmorlaget og sanitetsforeningene var også viktige bidragsyttere i lokalsamfunnets foreningsflora.

Årsakene til forvitringen av det tradisjonelle foreningslivet blir av sentrale kulturarbeidere i bydelsadministrasjonen med lokalhistorisk kjennskap, forklart med de stadig mindre barnekullene som etter hvert kom. Dette svekket organisasjonene i stor grad. Når så i tillegg økningen i andelen barn med minoritetsetnisk bakgrunn økte, var ikke de aktivitetene dette foreningslivet

kunne tilby, attraktivt for de minoritetsetniske foreldrene. I motsetning til etnisk norske foreldre, hadde ikke minoritetsforeldrene erfaringer og dermed bindinger til aktiviteter som korps og speiding. Organisasjonene, som fra før var svekket, klarte ikke denne omstillingen. På midten av 1990-tallet var det slik sett en total krise for organisasjonslivet på Veitvet. Likevel var det flere grupper som drev sine aktiviteter, men disse var mindre synlige, og drevet av ildsjeler innenfor mer løselige nettverk. Kontinuiteten og stabiliteten i foreningslivet forsvant.

Veitvet sportsklubb

Som en lokal og tradisjonell foreningsbastion står imidlertid Veitvet sportsklubb fast. Sportsklubben ble etablert i 1955, og eier sin egen sportshall, noe som gir leieinntekter fra eksterne brukere. I tillegg tjener hallen som base for flere fotballag og ett håndballag. Sportsklubben har vært gjennom store endringer de siste 20 årene. Ikke bare er medlemstallet redusert fra 600 til 200, men de 22 håndballagene er i dag redusert til ett. I dag dominerer fotballene, med rundt 10 fotballag.

I likhet med andre idrettslag i Groruddalen møter Veitvet sportsklubb utfordringer ved at rekrutteringsgrunnlaget består av rundt 75 prosent minoritetsetniske barn og unge. Utfordringen er først og fremst å mobilisere barnas foreldre til frivillig innsats og dugnad. Hele klubben drives utelukkende på frivillige krefter, og uten foreldrenes goodwill og innsats, stopper aktivitetene opp. Alle idrettslag er sårbare dersom dugnadsånden svikter, og denne svikten synes å være særlig stor i idrettslag lokalisert i områder med høyt flerkulturelt rekrutteringsgrunnlaget. I en studie av idrettslag i Groruddalen avdekket Carlsson og Haaland (2006) at det var særlig foreldreinnsatsen som opplevdes som problematisk. På bakgrunn av intervjuer med lokale idrettsledere var den gjennomgående tilbakemeldingen at innvandrerforeldre generelt var langt mindre delaktig enn de norskfødte foreldrene, særlig på dugnadsaktiviteter, på kjøring til bortekamper og til å ta på seg trener- og lederoppgaver. Dette er aktiviteter som i all hovedsak norskfødte/vestlige foreldre påtar seg, uavhengig av andelen minoritetsaktive i klubben (ibid.). Tilsvarende bilde gis også av ledere i Veitvet sportsklubb.

Til tross for at Veitvet sportsklubb har overlevd de store demografiske endringene, framstår det i dag som et strippet idrettslag. Med stort og smått sogner det rundt 2000 barn og unge til idrettslaget, mens bare 150 av de i alt 500 elevene på Veitvet barne- og ungdomsskole, er medlemmer. Parallelt som befolkningssammensetningen på Veitvet har endret seg, har altså rekrutteringen til idrettslaget gått ned. Nå skal det også sies at idrettslaget ikke har lagt noe interne ressurser i å tilpasse aktivitetene de endrede betingelser knyttet til den demografiske utviklingen.

På initiativ fra sentrale medlemmer i klubben og med økonomisk støtte fra Bydel Bjerke planla imidlertid idrettslaget høsten 2009 å igangsette et utviklingsprosjekt. Målsettingen var å gjøre Veitvet sportsklubb til et åpent og inkluderende idrettslag. Terskelen for å komme innenfor skulle være lav, ved hjelp av blant annet gratis fotballskole og allidrettsaktiviteter i helgene for ulike aldersgrupper. Man skulle også øke foreldredeltagelsen ved systematisk og målrettet informasjon og oppfølging, samt tilby trenerkurs o.l. En av fotballtrenerne i klubben skulle motta et mindre honorar for å igangsette prosjektet. Det er i august 2010 lite som tyder på at dette arbeidet har blitt prioritert fra klubbens ledelse. Våren 2010 rapporteres det om at idrettslaget ennå ikke har foretatt de nødvendige vedtak i klubben for å igangsette utviklingsprosjektet. Bydel Bjerke holder tilbake de budsjetterte rammer for prosjektet i påvente av dette. Veitvet sportsklubb vil bli nærmere diskutert i neste kapittel.

Det Chilenske Kulturhuset

Foruten å være et samlingssted for norskchilenerne og de aktiviteter knyttet til foreningens arrangementer, blir Det Chilenske Kulturhuset leiet ut til det øvrige foreningslivet på Veitvet. Kulturhuset framstår også som et sentrum for flerkulturelle samlingssteder, som eksempelvis *Røtter Festivalen*, «en internasjonal forbrødring med spennene artister fra 8 land», i følge lokalavisen *Groruddalen* (www.groruddalen.no, 28. oktober 2009). Denne festivalen ble arrangert i anledning FN-dagen 24. oktober, og ble markert med musikk, dans og mat som involverte en rekke minoritetsetniske foreninger. Gjennom året leies lokalene ut til det frivillige foreningslivet i ukedagene, mens det chilenske miljøet selv benytter lokalene i helgene.

Det nye foreningslivet

Veitvet sportsklubb og Det Chilenske Kulturhuset er foreningsaktiviteter som er synlige blant annet i kraft av fysiske lokaler. Det øvrige foreningslivet er naturlig nok mer uoversiktlig. I 2009 gjennomførte derfor beboerkontoret *Stikk innom* en kartlegging av kultur- og foreningslivet på Veitvet (se også *Groruddalssatsingen 2009*). Det ble registrert rundt 60 kulturaktiviteter i uken, hvorav 20 dansegrupper. Det mangfoldet og omfanget av aktiviteter som kom til syne, ble en overraskelse for mange. Mye av dette var aktiviteter drevet av enkeltpersoner eller mindre grupper som hadde liten kontakt med hverandre – og ingen kontakt med blant andre kulturarbeidere i bydelen. Felles for disse var at de i all hovedsak var etnisk- eller kulturelt baserte. Noen var formaliserte som organisasjoner, andre hadde ingen formell struktur og framstod som mer løselige nettverk eller grupper. Aktivitetene var blant annet lokalisert i

klasserom på skolen, i lokalene til SFO, Det Chilenske Kulturhuset, Stikk innom kontoret på senteret.

I denne studien har det ikke vært rom for å gå i dybden og innhente systematisk informasjon om hvordan disse foreningene/nettverkene arbeider, deres demokratiske struktur, hvem målgruppen for arbeidet er, eventuelle relasjoner mellom de ulike foreningene osv. Her gis imidlertid en oversikt over noen av aktivitetene utover de foreningene som allerede er nevnt. Oversikten er sist oppdatert fra *Stikk innom* kontoret, mai 2010. Dette foreningslivet er samlet under følgende kategorier: morsmålsundervisning, kulturaktiviteter, idrettsaktiviteter, kvinnenettverk, hobby- og fritidsaktiviteter. Det er verdt å merke seg at flere av foreningene vil kunne høre inn under flere kategorier.

Morsmålsundervisning der målgruppen primært er barn og unge:

- Den Kinesiske skolen
- Hindiskolen
- Tamilsk Ressurs- og veiledningssenter
- Panjabiskolen i Norge
- Serbiske skolen
- Veitvet – Sletteløkka aktivitetsklubb, som blant annet tilbud undervisning i urdu og Koranen

Det må presiseres at både Den Kinesiske skolen og Tamilsk Ressurs- og veiledningssenter er store organisasjoner med aktiviteter flere steder i Oslo.

Kulturaktiviteter:

- Tamilsk og indisk sangundervisning
- Peruanske musikkforening
- Bhartham danseskole, der det tilbys opplæring i tamilsk dans
- Salangai Narthanalajam, der det tilbys opplæring i tamilsk og indisk dans
- GIDD – Groruddalens Internasjonale dans og drama, som tilbyr dramaundervisning for barn en dag i uken på Det Chilenske Kulturhuset
- Slagverkgruppen, etterlevninger fra Veitvet skolekorps med base på Veitvet skole
- Dreams ungdomsband, et band bestående av unge norsktamiler
- Hip hop 4 life center, tilbyr hip hop dans for barn
- Ganapirria, indisk og tamilsk sang og danseundervisning som har øver i fritidsklubbens lokaler

Idrettsaktiviteter (utenom Veitvet sportsklubb):

- Veitvet Bowling Senter, er medlem av Norges Bowlingforbund og har Norges største bowlinghall
- Oslo Kungfu-klubb, tilbyr trening for interesserte i alle aldre, og holder til i kjelleren på KIWI (Veitvet senter)
- Thao kampsport, driver med undervisning for barn og unge

- Aerobic for kvinner, en aktivitet som ble etablert av Områdeløftet etter ønske fra beboere i området. (Kan også karakteriseres som et kvinnenettverk).

Kvinnenettverk:

- Tyrkisk kvinnenettverk, et nettverk som våren 2010 er i ferd med å etableres som en egen forening
- Håndarbeidsklubben for kvinner, et ukentlig møtested for håndarbeidsinteresserte kvinner. Etablert etter et beboerinitiativ - i samarbeid med Stikk innom (nærmere beskrevet i neste kapittel).

Hobby- og aktivitetsklubber (et lite knippe):

- Helse og velvære klubben
- Rustne røster, koret som er knyttet til eldresenteret «Stedet vårt»
- Indisk-norsk informasjons- og kulturforum, en interesseforening for forfattere som blant annet gir ut magasinet *Speil*

Det er med andre ord et sammensatt og mangfoldig aktivitetstilbud som kommer til syne når blikket rettes mot andre nettverk enn de tradisjonelt organiserte foreningene. Forstudien (Goruddalssatsingen 2009) viste en stor etterspørsel etter ledige lokaler, og det antas at etterspørselen vil øke samtidig med økningen av antall barn og ungdom i området. Hvordan Områdesatsingen forholder seg til disse nettverkene, vil bli grundig belyst i neste kapittel.

Temporære møteplasser

I lys av Områdesatsingen har man forsøkt å reetablere en del temporære arrangementer og festivaler som har ligget brakk i flere år. Målsettingen med disse møteplassene er tredelt. For det første å gi et tilbud til beboere slik at de kan møtes til positiv og hyggelig lokalmiljøaktiviteter. For det andre å samle ulike foreningene til felles aktiviteter og utveksling av ulike mattradisjoner sammen med underholdningsinnslag. For det tredje blir det ansett som viktig å løfte fram ulike kulturuttrykk, da Områdesatsingen bruker kultur som en bevisst mobiliserings- og integreringsstrategi.

På Veitvet er det etablert flere nærmiljøfestivaler som arrangeres årlig og som inkluderer flere deler av det lokale foreningslivet og enkeltbeboere i området. En uke i året arrangeres *Veitvet – Sletteløkka uka*. Dette arrangementet har historiske røtter langt tilbake i tid, men har ligget nede i mange år. Som et resultat av Områdeløftet ble arrangementet revitalisert og tilbyr en rekke åpne kulturtiltak som speiler befolkningssammensetningen og det mangfoldet foreningslivet i området representerer.

En helg i desember arrangeres det årlige julemarkedet. I løpet av helgen arrangeres et stort julemarked på Veitvet senteret med nisser, artister og små boder der lokale håndverkere og kunstnere selger sine produkter. Eldresente-

ret sørger for matservering, SFO stiller med kor og underholdning og det hele avsluttes med gange rundt juletreet og tur med hest og slede for de som ønsker det. I tillegg arrangeres det juleverksted for hele familien på Veitvet kulturhus/SFO, også med lokale kunstnere som instruktører. Helgen avsluttes med julekonsert i Bredtvet kirke.

I følge Stedsanalysen (2008, 82) har slike temporære, kreative møteplasser i et lokalmiljø ofte en samlende så vel som identitetsskapende funksjon.

Oppsummering

Drabantbyen Veitvet ble bygget på 1950-tallet. Med Veitvet handlesenteret framstod det som et svært moderne lokalsamfunn. Det siste tiåret har stedet gjennomgått store demografiske endringer ved at store grupper etniske minoriteter har bosatt seg i området. De store endringene har bidratt til noen utfordringer knyttet til økende andel barne- og ungdomskull, samt mangel på sosiale og fysiske møteplasser i området. Det lokale foreningslivet er preget av dette mangfoldet. Mens det tradisjonelle frivillige organisasjonene mistet grepet på midten av 1990-tallet, ser man i dag konturene av et alternativt aktivitets- og foreningsliv. Mye av dette er etnisk- og kulturelt basert, og har i liten grad vært koblet opp mot andre aktører i lokalsamfunnet. Ellers utgjør eldresenteret og fritidsklubben sentrale institusjoner for organisering av unge og eldres fritid. «Områdesatsingen» i regi av Groruddalssatsingen har bidratt til at beboerkontoret *Stikk innom* er etablert, og sammen med Veitvet – Sletteløkka kulturforum bidrar de til å bygge nye samt styrke de allerede etablerte nettverkene i nærmiljøet. Veitvet framstår i dag som et lokalsamfunn i bevegelse.

Empiriske analyser

«Dugnadsånden har blitt borte». Dette forteller en av de etnisk norske foreningsaktive beboerne på Veitvet. Utviklingen blir knyttet opp mot økningen i andelen innvandrere i området de siste 10-15 årene. Manglende dugnadsinnsats skaper grobunn for misnøye. Naturlig nok. På Veitvet bor så godt som alle i et borettslag eller sameie, velkjente for sine vår- og høstdugnader. At noen få drar det lasset som kollektivet har nytte av, oppleves som både urettferdig og meningsløst. Også oppslutningen rundt dugnader i idrettslaget har gått ned. Konsekvensene er at de goder som tradisjonelt sett har blitt opprettholdt av kollektivet, forsvinner. Fellesskapets arenaer blir ikke like «felles» som de var før, og slik sett svekkes dannelsen av en lokal identitet. Den kollektive «vi» følelse forvitrer i dette lille lokalsamfunnet, i følge denne informanten. Dette «vi» er med andre ord ikke som det en gang var, og det finnes få samlingssteder eller nettverk som forener beboerne på tvers av kulturelle og etniske skiller på Veitvet.

Hvilken rolle kan de formelle nettverkene, det lokale foreningslivet og myndighetene spille for å bygge og utvikle sosiale kapital i et flerkulturelt lokalsamfunn som dette? Dette kapittelet bygger på fortellingene til både de majoritets- og minoritetsetniske informanter, de fleste foreningsaktive på en eller annen måte. Hensikten bak en slik bredt sammensatt informantgruppe har vært å komme på sporet av noen mekanismer eller faktorer som kan gi økt forståelse for den kompleksiteten som er knyttet til sosial og politisk integrasjon innenfor en lokalsamfunnskontekst. Utgangspunktet for analysene er tre konkrete problemstillingene, presentert i kapittel 1: Hvilken betydning har det innvandreroorienterte foreningslivet for de som er aktive der? Hvilke betingelser hemmer og fremmer innvandrernes deltagelse i det tradisjonelle norske foreningslivet? Og til slutt: Hvilken rolle kan myndighetene spille for å etablere formelle nettverk samt bygge broer mellom ulike aktører i en flerkulturell kontekst.

Avsnittene i kapittelet vil være organisert etter disse problemstillingene, og det legges vekt på å presentere empirien. Implikasjonen av analysene vil bli drøftet i det påfølgende kapittel 5.

4.1 Innvandreroorganisasjoner: Hva er meningen?

Det slående ved den lille drabantbyen Veitvet, er det mangfoldet av etniske og kulturelle foreninger som synes å ha blomstret (nærmere beskrevet i kapittel 3). Brorparten av dette foreningslivet kan karakteriseres som et «grasrotengasjement», uten nasjonal eller regional organisasjonsoverbygning. De fleste foreningene synes i utgangspunktet å ha en aksjonsradius avgrenset til Veitvet, og avgrenset i forhold til etnisitet. I likhet med mye av innvandreroorganisasjoner generelt i Norge, synes brorparten av foreningslivet å ha vokst fram i kjølvannet av flyktningstrømmer fra konfliktområder de siste tiårene. På Veitvet er etableringen av flere tamilske foreninger og Det Chilenske Kulturhuset eksempler på dette. Dette er foreninger som synes å ha fått et solid fotfeste. Dette kan ha sammenheng med at tamiler og chilenerne er flyktninggrupper med opptil 35 års botid i Norge. De kjenner slik sett godt til det norske samfunn, og er på mange måter velintegrerte. Tall fra SSB viser blant annet at første generasjon chilenerne og tamiler har et sysselsettingsnivå på 70 prosent.²² Dette er på nivå med det generelle sysselsettingsnivået i Norge, og ligger over den gjennomsnittlige sysselsettingen for innvandrere generelt i Norge²³ (<http://www.ssb.no/innvregsys/tab-2009-06-24-09.html>). Av innvandrere som har kommet til Norge etter fylte 18 år, er også chilenerne blant de som i størst grad har fullført høyere utdanning (<http://www.ssb.no/innvlev/>). Tamiler og chilenerne er også grupper som i stor grad har etablert familie etter at de kom til Norge, med alt det innebærer av koblinger til offentlige institusjoner gjennom barns oppvekst, skolegang og fritid. Men til tross for høy integrasjon innenfor sentrale institusjoner i vertslandet, synes deltagelse i etnisk- og kulturelt homogent foreningsliv å være meningsfullt for mange. Hvorfor?

Målsettingen med denne delen av analysen er å bedre forstå hvilken betydning de innvandreroorienterte foreningene har i de minoritetsetniske informantenes hverdagsliv. Er det slik som det ofte hevdes at dette foreningslivet er et hinder for kontakt og deltagelse med personer og nettverk i majoritetssamfunnet?

Som vist innledningsvis, har det blitt reist spørsmål ved disse foreningene som integrasjonsarena. Flere studier peker på at de er innadvent og i liten grad bidrar til å bygge broer til nettverk og foreninger i majoritetssamfunnet. For å bruke Putnams terminologi hevdes det at foreningene skaper sammenbindende (bonding) sosial kapital, men har liten evne til å danne overskridende (bridging) sosial kapital.

Gjennom samtalen med informantene – som i større eller mindre grad er aktive i slike foreninger – er tema blitt løftet fram. Disse informantene ble

22. Blant mennene er 74 % av chilenerne og 77 % av tamilene integrert på arbeidsmarkedet.

Blant kvinnene er andelen henholdsvis 68 % for chilenerne og 61 % blant tamilene.

23. Gjennomsnittlig sysselsetting for innvandrere generelt er 64 %.

bedt om å beskrive hvorfor det etniske foreningslivet har så høyt prioritert i deres liv. Det er særlig fire meningsdimensjoner som trer fram i materialet. Dette er foreningenes funksjon som *sosial arena*, som *arena for tokulturalitet*, *arena for kulturell læring* og som *politisk arena*.

Sosial arena

I en landsomfattende studie av innvandrerforeninger i Norge konkluderer Rogstad (2007) med at styrken til innvandrerforeningene er at de tilbyr et fellesskap, tilhørighet og hjelp til sine medlemmer. Fellesskapet med venner er også et motiv etniske minoriteter i større grad en majoritetsbefolkningen vektlegger som begrunnelse for egen foreningsdeltagelse (Wollebæk & Sivesind 2010). Foreningslivet som sosial arena er viktig for stort sett alle som er med, men det synes altså som at etniske minoriteter verdsetter dette aspektet i større grad enn de foreningsaktive etnisk norske. Også flere av informantene i denne studien løfter fram den sosiale dimensjonen ved det etniske foreningslivet som viktig.

Jeevan kom til Norge fra Sri Lanka for 30 år siden. Med to fotballspillende sønner er han svært aktiv i Veitvet sportsklubb, tidligere som trener, nå som lagleder. Hans engasjement i det lokale idrettslaget kom i gang da sønnenes trener sluttet, og laget stod i fare for å miste sitt idrettstilbud. Jeevan påtok seg treneransvaret i det lokale idrettslaget for en kortere periode. Da var han allerede aktiv i en fotballklubb for eksiltamiler. Da en ny permanent trener kom på plass, fortsatt han å følge guttenes lag fra nært hold, som lagleder. Men til tross for sitt engasjement i Veitvet sportsklubb, fortsetter både Jeevan og sønnene å spille i den norsktamilske klubben. Jeg spør hvorfor:

Jeevan: Det er fellesskapet. Det består jo av norsktamiler, og det er et sted vi voksne kan møtes og snakke sammen. Vi er jo opptatte mennesker, mange har to jobber, og sånn sett er det et samlingspunkt for oss. På cuper i helgene, blir det en god anledning å møtes, å snakke sammen om hva som skjer og sånn.

Fellesskapet i den norsktamilske fotballklubben handler altså om noe mer enn å spille fotball. Det er et møtested for å snakke sammen med andre fra Sri Lanka, bli informert om hva som skjer i eksilmiljøet i Norge og andre vestlige land, og ikke minst høre nytt fra hjemlandet. Men også andre aktiviteter genereres gjennom den norsktamilske fotballklubben: «Tamiler er flinke til å hjelpe hverandre», sier Jeevan, og løfter blant annet fram tamilskolen på Rommen, der mange barn går en gang i uken. Her organiseres leksehjelp til 100 kroner i måneden, «der vi gutta som har gått på universitet hjelper dem [elevene]. Så alle prøver å bidra der vi kan».

Den tamilske fotballklubbene har blitt svært populære. Bare i Oslo finnes 11 slike fotballag, og fra å involvere 10 familier i starten, måtte de ved sist julebord leie Skedsmohallen for alle de 120 familien som nå er involvert. Jeevan snakker ikke om individuelle medlemskap, men om familier som deltar. Det norsktamilske idrettslaget er med andre ord en samlingsplass for barna, for fedrene – og for mødrene. Det er alltid en av mødrene i hvert lag som er lagleder, og som spillerne skal gi beskjed til dersom man eksempelvis ikke kan stille på trening. Teambuilding, lagspill og fellesskapsfølelse er generelt noe Jeevan gjennom intervjuet er opptatt av å synliggjøre som genuine kvaliteter ved idretten – både i det norsktamilske og det lokale idrettslaget på Veitvet. For også deltagelsen i Veitvet sportsklubb har i seg en sosial dimensjon. Å være aktiv forelder i det lokale idrettslaget er «... et glimrende utgangspunkt for å lage nettverk, for der er andre pappaer og mammaer», sier han.

Betydningen av det minoritetsetniske fellesskapet, fikk jeg selv anledning å observere da jeg sommeren 2009 ble invitert til en jubileumsfest for et kvinnenettverk i Bjerke bydel. Her møtte jeg Nasim, en av omlag 50 festkledde kvinner – de fleste fra Pakistan og India. For Nasim var dette en anledning til å møte andre det var lenge siden hun har møtt, og bli kjent med nye mennesker. Anledningene ble så sjeldne. Sarien hun hadde på seg hadde ligget ubrukt i skapet i lang tid, i likhet med de andre tradisjonelle festplaggene hun har. Hverdagen med lærerjobb og familie krevde sitt, men nå når barna var voksne, kunne hun i større grad ta opp igjen denne type sosialt liv.

Som deltagende observatør – der selskapslekene og sketsjene foregikk på hindi – delvis oversatt til meg av Nasim – fikk jeg en ørliten smakebit på det å stå på utsiden av et fellesskap der jeg ikke forstod samværskodene, humoren og scriptet for festen. Denne opplevelsen delte jeg med to unge, norskvietnamesiske kvinner. Også for dem var det noe ukjent og fremmed med dette samværet. Men for Nasim og de andre kvinnene var festen en oase der de delte mer enn språket. Det kulturelle slektskap framstod som intuitive og udiskutable. «Det må føles befriende å bare være tilstede uten å måtte fortolke språk og samværskoder» var en av kommentarene i mine feltnotater – utmattet etter nettopp å ha måttet gjøre dette i flere timer. Dette fører oss over på innvandrerforeningenes betydning som arena for håndtering av en tokulturell identitet.

Arena for tokulturalitet

José kom til Norge som toåring. I dag er han i begynnelsen av 30-årene, og har slik sett hatt sin barndom, ungdom og ung voksentilværelse i Oslo. Her traff han sin kone, her har han fått to barn, her har han tatt høyere utdanning og etablert sitt eget firma. Det er her han har sine referansepunkter. Han beskriver seg selv som «20 % chilener og 80 % norsk». José har aldri bodd på Veitvet, men Det Chilenske Kulturhuset knyttet han nært til lokalsamfunnet,

og særlig til Veitvet sportsklubb. Han beskriver kulturhuset som et møtested for chilensk kultur, dans og musikk. Han har vært engasjert også i andre organisasjoner og formelle nettverk som Latinsk kultursenter og Ungdom mot Vold. For José har Det Chilenske Kulturhuset vært viktig for å finne sin identitet som norskchilener, og han beskriver betydningen av dette møtestedet slik:

Jose: Det handler om kultur, det å huske røttene sine, samtidig som jeg også ser hvor jeg kommer fra. Hvor man kommer fra har mye å si for hvem man er som person, da. Når jeg har vært i Chile med kona, så er det første hun sier: Åh – den gjestfriheten og den inkluderingen som kjennetegner Chile. Så har jeg tenkt på det og blitt veldig bevisst på det – og da må jeg også være en representant for det. Det er min måte å vise at jeg er chilener. Det ligger i bunn hos meg, samtidig som jeg har i meg den norske strukturen. Det gjelder å finne den miksen på det, da.

Det Chilenske Kulturhuset har slik sett vært et sted der José har kunnet få være chilener i Norge. Fellesskapet har formet hans chilenske identitet som nordmann. Det er det denne «miksen», som han kaller det, handler om. «For å si det sånn», sier han, «det føles godt å komme til Chile. Samtidig blir jeg også veldig fort bevisst på at jeg ikke er chilener [...]. Men når du kommer til Norge, så føler du at du ikke er helt nordmann heller». Behovet for å finne seg til rette i en tokulturell identitet kan være en av årsakene til veksten i foreninger for ungdom med røtter fra spesifikke land (se kapittel 1).

José har måttet håndtere følelsen av å være en fremmed både i Norge og i Chile, og har valgt «å ta det beste fra hver side» og fokusere på «at jeg har en fordel, og så utnytter jeg denne fordel». Det er fordelene som tokulturell som har ført José til idrettslaget på Veitvet og som leder for det tidligere omtalte «utviklingsprosjektet» (se kapittel 3).

I likhet med flere av de andre foreningsaktive informantene mener José at innvandrerforeningene spiller en viktig rolle i innvandrernes liv. Samtidig må det stilles krav til innvandrerorganisasjoner i Norge, blant annet at de er tydelige på hva de kan bidra med i samfunnet, samt være åpne for alle. Å finne de felles målene som forener både majoritets- og minoritetsetnisk foreningslivet, er for José helt sentralt. Det er gjennom samarbeid man kan sameksistere. «Chilenerne må få lov å være chilenerne – samtidig som de må jobbe for å bli integrert», sier han.

Denne formen for tokulturalitet er viktig også for de innvandrerforeldre som ble intervjuet. At deres norskfødte barn er aktive i eksempelvis etnisk homogene kulturaktiviteter, handler nettopp om å gi dem en tokulturell ballast.

Arena for kulturell læring

En stor del av foreningslivet på Veitvet er knyttet til aktiviteter for barna. Særlig dreier dette seg om aktiviteter som dans, musikk og morsmålsopplæring. Norskamilene Jeevan og Siva sine barn er født i Norge. Fedrene synes likevel det er viktig at barna knytter relasjoner både til en norsketnisk og en tamilsk foreningskontekst.

Sivas tre barn har vært aktive både i fotball og håndball, men sluttet etter hvert som de ble eldre. I dag trener de mest i studio, i tillegg til at jentene er aktive i tamilske musikk- og danseforeninger. Det er bare det yngste barnet som i dag går på tamilskole. De to eldre søsknene har gått der tidligere. På spørsmål om hvorfor Siva og hans kone ønsker å sende barna på tamilskole svarer han:

Siva: For at de skal være tospråklige. Når du har slektninger som bor der nede, når vi skriver brev eller ringer, må vi kunne kommunisere. Det er det viktigste. Og så kan vi snakke hjemme på tamilsk også. Kona mi snakker ikke så veldig bra norsk, så da kan det være greit å ha et felles språk de kommuniserer bra på.

Kontakt med familien i hjemlandet – samt å kommunisere på ett språk alle i familien behersker godt – er viktige begrunnelser for at barna skal kunne snakke flytende tamilsk.

Også Jeevans sønner gikk på tamilskolen, mens sluttet. «De synes det var vanskelig. De kan forstå tamilsk, men de snakker det ikke flytende. Deres morsmål er norsk», sier han. Når Jeevan og hans kone snakker til barna på tamilsk, svarer de på norsk. Jeevan synes dette er litt sårt, nettopp fordi barna ikke er i stand til å snakke med slektningene sine på Sri Lanka.

Et nærliggende spørsmål er i hvilken grad disse etniske og kulturelt homogene aktivitetene er til hinder for at barna deltar i majoritetssamfunnets fritidsaktiviteter. Siva mener de tamilske foreningsaktivitetene ikke går på bekostning av de andre aktivitetene i nærmiljøet:

Siva: Jeg ser jo innvandrerbarn som spiller fotball og møter eller omgås hverandre mer eller mindre integrert. I skolesammenheng, kulturell sammenheng – de føler nok at de bor i Norge selv om de har sin egen kultur og sånn. De møtes på aktiviteter både i senteret, på skolen, i parken - og de fleste er involvert i disse – både barn fra innvandremiljøet og det norske miljøet.

Intervjuer: Så du mener at barna er tokulturelle i den forstand at de deltar på de ulike arenaene?

Siva: Ja, ja.

Siva mener ungene har mange arenaer de møtes på, uavhengig av etnisk bakgrunn. De etniske og kulturelle foreningene utfordrer ikke dette. Heller ikke

den norsktamilske fotballklubben er til hinder for annen deltagelse. Snarere tvert imot: «Det første budskapet til guttene på det tamilske laget er at de BØR spille også på et norsk lag», sier Jeevan. På denne måten mener han at fotballen fungerer både som en møte- og nettverksbyggende arena mellom norsktamiler, samtidig som det genererer aktiviteter i norske idrettslag, slik tilfellet var for han selv da han steppet inn som trener i den lokale sportsklubben.

Vegard er født og vokst på Veitvet, jobber i dag på fritidsklubben, og trener et av fotballagene i Veitvet sportsklubb. Heller ikke han mener at *en* type fritidsaktivitet går på bekostning av andre. Hans inntrykk er at de ungdommene som går på klubben også er aktive på andre arenaer:

Vegard: Ja, jeg tror sånn som 80 prosent er aktive på andre arenaer. Veldig, veldig få som ikke gjør noen ting.

Intervjuer: Hva gjør de da?

Vegard: Nei, det er idrett, alle former, kultur, kulturskoler, kunst – ja, ekstrakursing, data, kveldskurs. Veldig, veldig få som ikke gjør noe. De som er mest aktive her [på klubben] er de som er mest aktive også utafor.

De mest aktive klubbungdommene er også de som er mest aktive på andre arenaer, i følge Vegard. Med andre ord kan det tyde på at de unge som allereide er inkludert i en type fritidsaktivitet har lav terskel for å være med på flere aktiviteter (se også Ødegård 2010).

Siva og Jeevans fortellinger handler om et foreldreengasjement der det legges ned en betydelig frivillig innsats for å hjelpe barna på veien til å bli tokulturelle samfunnsborgere. Innvandrerforeninger bidrar slik sett til å videreføre hjemlandets historie, kultur og språk til deres norskfødte barn.

Både Siva og Jeevan kommer fra Sri Lanka. Dette danner også bakteppe for den betydning det innvandrerorienterte foreningslivet har som arena for politisk mobilisering.

Politisk arena

I den senere tid har deler av forskningen vært opptatt av å definere politikk utover den tradisjonelle dagsorden, blant annet gjennom å ta utgangspunkt i menneskers «lived experience» (Marsh og O'Toole 2007). Dette handler om å være åpen for at ulike sosiale grupper, som eksempelvis enkelte innvandrergrupper, er opptatt av politiske tema som ikke er synlig i vertslanets offentlige debatt. Perspektivet åpner for å se utover en tradisjonell politisk dagsorden for å komme på sporet av et politisk engasjement. Selv om etniske minoriteter i langt mindre grad bruker stemmeretten sin sammenlignet med majoritetsbefolkningen, betyr ikke det nødvendigvis at de er mindre opptatt av politikk.

Det finnes andre politiske dagsordener enn den som til daglig kommuniseres ut i offentligheten (se også Jacobsen 2002; Koopmans 2004; Lidén 2001). I norsk sammenheng har vi vært vitne til en enorm aksjonsorientert mobilisering i saker som er relevante for mange innvandreres hverdagsliv den siste tiden. Bare i januar og februar 2010 har det blitt gjennomført to store demonstrasjoner, den ene med tema som valgfri hijab-bruk, og den andre mot trykking av de såkalt Muhammed-karikaturene. Slike massemobiliseringer er eksempler på engasjement knyttet opp mot individets rammer og erfaringer i hverdagslivet.

I perioden feltarbeidet på Veitvet ble gjennomført, demonstrerte tusenvis av tamiler i Norge utenfor Stortinget. Også Jeevan var svært opptatt av situasjonen i hjemlandet under vår samtale. 6 måneder tidligere hadde de singalesiske regjeringsstyrkene kontroll over sentrale landområder LTTE (Tamiltigere) tidligere har kontrollert. En langvarig og blodig konflikt utspant seg, og FN karakteriserte det som en humanitær katastrofe for tamilene. Norsktamilene demonstrerte mot Norges tafatte holdning og krevde at myndigheter mer aktivt fordømte singalesiske myndigheters krigshandlinger.

I denne perioden var det for Jeevan terapi å møte sine landsmenn. Det å samle seg rundt fotballen, ha følelsen av å jobbe i team – mener Jeevan er særlig viktig for de som kommer fra krigsherjede land. De bærer på en dramatisk felles historie, og denne bearbeides bedre i fellesskap. Informasjonsutveksling om hjemlandet er også med på å håndtere frykten for den delen av familien som bor i hjemlandet. I en spent politisk situasjon langt unna Veitvet og Groruddalen, virker deltagelsen i det norsktamilske fotballaget terapeutisk for Jeevan. Her holder man seg oppdatert også på den politiske mobiliseringen blant norsktamiler i Oslo.

Også Siva kommer fra Sri Lanka. Han har flyttet fra Veitvet, men er i jobb innenfor skole- og oppvekstsektoren der. Siva er i tillegg lokalpolitiker og aktiv i et hinduistisk trossamfunn, hvor han tidligere har vært leder. Som nevnt innledningsvis i rapporten, beskriver han konflikten på Sri Lanka som et viktig motiv for å bli lokalpolitiker i Oslo:

Siva: Når jeg kom inn i politikken handlet det om krigen på Sri Lanka. Både fordi jeg har egen familie som bor på Sri Lanka, i tillegg til at det er mange tamiler som bor her [i Norge] som er engasjerte, og som ønsker å øve innflytelse på norske politikere i forhold til problemene på Sri Lanka. Det er det jeg i første rekke tenker når jeg har gått inn i politikken – forsøke å synliggjøre den tamilske konflikten, sånn som jeg ser det.

For Siva er det viktig å være en stemme for eksiltamilene inn i den norske politikken. Disse personene lever med konflikten gjennom sitt hverdagsliv i Norge. For Siva handler dette med andre ord ikke om noe som bare skjer langt

borte. Det berører norske borgere – og dermed er det viktig med et politisk engasjement her hjemme. At partivalget falt på SV var naturlig, både på grunn av partiets sosialpolitiske profil, men også fordi «Erik Solheim har vært inne i konflikten [på Sri Lanka]».

Men som politiker anser Siva seg ikke bare som norsktamil, men også som innvandrere, noe som også innrammer hans politiske engasjement:

Siva: Men den andre tingen er dette med innvandrernes rettigheter og behov. Jeg må synliggjøre det også. Det er økende mangfold i Oslo, så det er greit å være inkludert i den norske politikken og kjenne den norske situasjonene for å se hvordan vi kan møte hverandre.

Siva ser at vertslandet står overfor noen utfordringer i møtet med innvandrerbefolkningen, og ønsker å være en brobygger på dette området.

At Siva ble innvalgt i et av bydelsutvalgene hadde i følge han selv ikke vært mulig uten det brede kontaktnettet han har bygget seg opp gjennom deltagelse på flere arenaer – både i yrkeslivet og på fritida:

Intervjuer: Når du stilte til lokalvalg, hadde du brei støtte blant tamilene?

Siva: Ja, mange stemte på meg. Jeg veit jo det. Jeg fikk jo 336 personstemmer, men det er flere tamiler enn jeg kjenner. Jeg fikk en del støtte fra andre nasjoner også, blant noen norske personer også.

Siva mener at det nettverket han har opparbeidet seg på lokalt nivå gjennom innvandrereforeningene har vært helt avgjørende for at han kunne bli lokalpolitiker. Han kritiserer myndighetenes frivillighetspolitikk, som i økende grad fokuserer på og støtter «fellesarrangementer» for etniske og kulturelle foreninger, mens det samtidig blir stadig vanskelig å få penger til lokal aktivitet. Han sier:

Siva: Frivillighet er å bruke fritiden til å opprettholde nettverkene. Opprettholder vi ikke dette lokalt, mister vi dem og blir usynlige. Om jeg ikke hadde den bakgrunnen jeg har, om jeg ikke hadde hatt de mange nettverkene, så hadde dere ikke fått navnet mitt og dermed kontaktet meg. Hvis jeg var en vanlig person [les: en person uten kontakter og nettverk] hadde dere ikke kommet til meg.

Nettverkene skapes i det lokale foreningslivet. Skal man bære frukter av den frivillige innsatsen, er det lokale engasjementet helt avgjørende, i følge Siva. Det er også verdt å merke seg at hans navn ble gjort kjent for forskerne nettopp gjennom hans brede lokale engasjement både i bydelsadministrasjonen, i

minoritetsetniske foreninger og som lokalpolitikker. For Siva har det gått en klar linje fra de lokale innvandrereforeningene til folkevalgt politiker, et poeng han mener er viktig å synliggjøre. Økonomisk støttepolitikk må ta høyde for dette.

At myndigheten støtter det lokale foreningsliv er av avgjørende betydning for både sosial og politisk integrasjon. Dette er Ranja svært opptatt av å løfte fram. Hun kom til Norge på midten av 1980-tallet, jobbet innenfor forsknings- og utdanningssektoren, til hun på grunn av helseplager måtte redusere sin yrkesdeltagelse. I dag jobber hun redusert, primært med integrasjonsarbeid i Oslo, i tillegg til at hun bruker mye av tiden sin på foreningsaktiviteter hun selv har etablert. I dag omfatter dette to foreninger og en bydelsfestival.

Hennes foreningsengasjement startet med at minoritetsforeldre ba henne om å gi deres barn morsmålsundervisning. Med høyere utdanning fra India med fag som hindi, pedagogikk og dans/musikk, var hun kvalifisert til dette. Undervisningen startet i hennes egen stue, for så på grunn av stor pågang ble flyttet til kjellerlokalet i borettslagets hun bor i. Tilbudet utvidet seg også til å omfatte leksehjelp, dans og musikk.

Sin egen sykdom klarte Ranja etter hvert å holde i sjakk gjennom yoga. «Dersom yoga kunne hjelpe meg, kunne det hjelpe andre kvinner også», forteller hun. Dette ble oppstarten til det som i dag er en stor kvinneforening. Yoga-tilbudet var primært tiltenkt innvandrerkvinner med dårlige norskkunnskaper og svakt sosialt nettverk utenfor hjemme. Etter hvert har aktivitetstilbudet utvidet seg til også å omfatte svømming og datakurs – i tillegg til generell språkveiledning. Deltagelsen er blitt så omfattende at aktivitetene er flyttet til lokaler stilt til disposisjon av Bydel Bjerke.

I 2007 ble den internasjonale kultur- og bydelsfestivalen Bjerke Mela arrangert for første gang. Bydelens innvandrereorganisasjoner gikk sammen, og i samarbeid med en rekke andre institusjoner, har Ranja stått i spissen for denne og de påfølgende årenes festivaler. Ranjas engasjement har blitt lagt merke til – og verdsatt. Hun har mottatt flere priser for den frivillige innsatsen hun har lagt ned. Bak Ranjas engasjement ligger en sosialpolitisk dimensjon. Utgangspunktet for kvinnenettverket var det faktum at mange av de minoritetsetniske kvinnene hadde manglende norskkunnskaper, lite sosial omgang utover familielivet, og levde mer eller mindre isolert i forhold til det norske samfunnet. Hensikten med foreningene er å få disse kvinnene ut av hjemmet for å møte andre, samt tilby aktiviteter for å øke deres livskvalitet og helse. Dette er veien til ytterligere integrering i samfunnet, mener Ranja. Ranja insisterer på at denne foreningsvirksomheten ikke handler om lukkede innvandrer-nettverk. Snarere tvert imot. Her blir man kjent med nye mennesker, og på yogaen deltar kvinner både fra Pakistan, Libya, India, Sri Lanka, Bangladesh og Norge.

Ranja: De utgjør de et stort nettverk, de liker å komme hit, de får aktivitetstilbud til en veldig rimelig pris [...] Vi jobber hardt slik at de skal få rimelig tilbud på yoga, svømming. For 100 kroner får de medlemskap på yoga for et helt år

Foreningen mottar en viss støtte fra bydelen, men disse kvinnene arrangerer også søndagskaffe på et av bydelens kulturhus som gir inntekter i foreningskassen. Ellers holdes kostnadene nede ved at foreningene ikke har egne kontorlokaler – men avholder styremøtene stort sett hjemme hos Ranja. Dette er krevende, og hun er i dialog med bydelen for å få tilgang til kontorlokaler utenfor hjemme. Dette også med tanke på at andre etter hvert skal kunne overta lederansvaret for foreningene.

Ranjas integreringsarbeid handler om å bygge stein på stein. Frå å være enslige og/eller hjemmeværende kvinner med lite sosialt nettverk, har disse kvinnene nå blitt sosialt og fysisk aktive. Også i den canadiske studien av immigranternes frivillige arbeid, ble menighetene løftet fram som viktige arenaer, særlig for kvinnene. Foruten å fungere som arena for kontakt, hjelp, støtt og informasjon, hvilket gjorde dem bedre i stand til å møte vertslandet, ble de multikulturelle festivalene løftet fram som arenaer der kvinnene kunne bidra med sin kompetanse innenfor matlaging og annen kulturformidling (Handy & Greenspan 2009). Det er også slik Ranja tenker når hun har koblet kvinnettverket opp mot den store bydelsfestivalen. Her bidrar kvinnene med sine kunnskaper om mat, kultur og dans - i samarbeid med en rekke andre organisasjoner:

Ranja: Bjerke Mela er et integreringsprosjekt. Vi kunne ikke gjennomført dette med bare indiske foreninger. I arbeidsgruppen [for festivalen] er det med folk fra andre foreninger også. 40 personer jobber med Bjerke Mela. Dominikanske, marokkanske, pakistansk, indisk, vietnamesisk, norske. . . . I styret sitter personer fra 5 forskjellige land. Og i arbeidsgruppen sitter det personer fra ca. 15 forskjellige land. Bjerke Mela ER et integreringsprosjekt.

Bydelsfestival er omfangsrik med mange foreninger og frivillig involverte. Ranja forteller at pågangen fra foreninger som vil være med på festivalen er stor, særlig fra foreningslivet i Groruddalen.

Oppsummering

I denne delen av analysene har vi sett nærmere på hvilken betydning innvandrereforeningene har for de minoritetsetniske informantene. Det er fire meningsdimensjoner som blir løftet fram: Innvandrereforeningene som sosial arena, som arena for tokulturalitet, som arena for kulturell læring og som politisk arena. Når dimensjonene her blir presentert adskilt, er dette et pedagogisk grep. For informantene flyter disse over i hverandre – og gjennom samtale framstår de naturlig nok som *en* fortelling om foreningslivets mening for den enkelte. Naturligvis vil også informantenes fortellinger variere. Likevel er det noe universelt ved disse. For det første handler dette om innvandrereforeningenes betydning som viktig sosiale nettverk for kulturelt- etnisk- eller religiøst fellesskap og tilhørighet (bonding). For det andre om deres funksjon som plattform og brekkstang inn mot majoritetssamfunnet – altså dens overskridende (bridging) funksjon. Dette vil bli nærmere drøftet i kapittel 5.

4.2 Majoritetsorganisasjoner: Broer og barrierer

Som vist i de forrige avsnittene spiller innvandrereforeningene en viktig rolle i de minoritetsetniske informantenes hverdagsliv – på ulikt vis. Et tradisjonelt norsk foreningsliv vil i liten grad kunne erstatte dette. Likevel - og i tråd med teorien om akkulturasjon - blir deltagelse og kontakt med andre grupper og nettverk viktig for å oppnå integrasjon. Det er også en integrasjonspolitisk målsetting fra norske myndigheters side at etniske minoriteter skal delta i det tradisjonelle «norske» organisasjonslivet. Årsaken er blant annet at relasjonelle ressurser som opparbeides gjennom slike foreningsnettverk øker minoriteters sosiale og politiske mulighetsstrukturer. Broer og barrierer mot minoritetsbefolkningens deltagelse i det tradisjonelle organisasjonslivet er tema for denne delen av analysen. Dette er et sammensatt tema som skal illustreres gjennom to korte fortellinger:

Bjørn, beboer på Veitvet og mangeårig ildsjel i Veitvet sportsklubb mener at minoritetsorganisasjonene i for liten grad viser en interesse for lokalsamfunnet:

Bjørn: Når Chilensk forum skal ha fest, så er det ikke flyveblader som går ut til beboerne med: «Hjertelig velkommen skal dere være alle sammen». Det er flyveblader som går ut bare til chilenerne.

Bjørns opplever at det etnisk baserte foreningslivet på Veitvet i liten grad ønsker å involvere andre enn sine egne. «De er flinke til å segregere», sier Bjørn når han eksempelvis skal beskrive hvordan tamilske grupper leier idrettshallen på Veitvet for å arrangere egne turneringer – uten å invitere andre.

«Når vi [Veitvet sportsklubb] arrangerer turneringer, er den åpen for alle», sier han. Bjørn forklarer manglende integrering med innvanderens manglende ønske om å involvere andre etniske grupper i sine aktiviteter. De framstår med andre ord som lukkede foreningsnettverk.

Tilsvarende fortelling gir Ranja, men hennes opplevelse er tvert imot rettet mot et innadventt tradisjonelt norske foreningsliv. Som tidligere nevnt leder Ranja kvinne- og familieorienterte foreninger. Foreningene er åpne for alle, men det er primært minoritetskvinner som er aktive. Det var derfor nærliggende å spørre om hun kunne drevet aktiviteten innenfor rammen av en allerede etablert norsk organisasjon:

- Ranja: Ja, vi kunne ha gjort det, men – saken er jo også hvor villig de andre organisasjonene er til å drive med dette. Vi inviterte to foreninger til samarbeid, men de er ikke villige. De vil ha sin egen identitet.
- Intervjuer: Hva la de i egen identitet?
- Ranja: Det skjønte ikke jeg heller. Jeg hadde møte med dem og vi diskuterte samarbeid siden også de var foreninger for damer. De skulle kontakte meg, men jeg fikk aldri noen tilbakemelding.

Ranja har prøvd å gjenoppta kontakten med de norske foreningene, blant annet ved å invitere dem til matkurs. Hun har også ringt til dem og fortalt hva hennes kvinneforening har av aktiviteter, men hun får ingen informasjon eller tilbud om å delta i deres foreningsaktiviteter og «den slags positive tilbakemeldinger», som hun sier det. Ranja har konkludert med at denne norske kvinneforeningen ikke er villige til samarbeid.

Fortellingene viser at innvanderers underrepresentasjon i det norske foreningslivet er sammensatt. Behovet for egne nettverk og manglende ønske eller kompetanse til å dreie aktiviteten til å bli flerkulturelle, synes å være gjeldende både i minoritets- og majoritetsforeninger. Det er med andre ord ikke slik at norske foreningene nødvendigvis står med åpne armer for å inkludere etniske minoriteter – og vica versa.

Forskningen opererer med å skille mellom organisatoriske karakteristikk når man skal forklare variasjon i innvanderers frivillige foreningsengasjement (se blant annet Handy & Greenspan 2009). Individuelle karakteristikk handler om kjønn, alder, botid i vertslandet, inkludering i arbeidslivet m.m. Organisatoriske karakteristikk er knyttet til egenskaper ved foreningene, som foreningens frivillighetskultur, dens etniske profil, økonomiske handlingsrom m.m. I en kvalitativ casestudie som denne er ikke hensikten å belyse alle dimensjonene som kan kobles til disse karakteristikk, men heller få fram enkeltindividenes beskrivelser og forståelser av barrierer og broer i møte med et tradisjonelt foreningsliv. Er det mulig å komme på sporet av forklaringer på

hvor det butter – og mekanismer som gir oss økt kunnskap om hvordan overstige disse barrierer? Dette er tema for de neste avsnittene.

Individuelle barrierer og utfordringer

Tidligere forskning har vist at individuelle betingelser som kjønn, alder, botid i vertslandet, inkludering i arbeidslivet, språk m. m, spiller en stor rolle for etniske minoriteters foreningsdeltagelse (se kapittel 1). Flere av de barrierer som informantene i denne studien løftet fram er knyttet til slike individuelle karakteristikk, og det er i særlig grad økonomi og språk som trer fram som viktige betingelser.

Økonomiske barrierer

I en studie av Oslo-ungdommers foreningsdeltagelse viste Friberg (2005) at de minoritetsetniske ungdommer som opplever at familien har dårlig råd, er i langt mindre grad aktive i idretten enn de som opplever at familien har en god økonomi. Sammenhengen mellom familieøkonomi og ungdoms foreningsdeltagelse synes i særlig grad å gjelde idretten, ikke andre barne- og ungdomsorganisasjonene (ibid.). Årsaken til dette kan være at idretten har en relativt sett høy medlemskontingent sammenlignet med aktiviteter i andre frivillige barne- og ungdomsorganisasjoners. Jeevan, som er en aktiv far både i Veitvet sportsklubb og i en fotballklubb for norsktamiler, forteller at i motsetning til sportsklubben på Veitvet, er foreldredeltagelsen i den tamilske klubben svært god. På spørsmål om hva årsaken til dette kan være, løfter han blant annet fram det økonomiske aspektet ved det å være idrettsaktiv. I den tamilske klubben er det gratis å være med på de ukentlige treningene. Selv om Veitvet sportsklubb har en lav medlemsavgift sammenlignet med andre klubber, kan rundt 1000 kroner være mye for enkelte. For Jeevan selv, som er i full jobb, er ikke dette et problem, men som han sier: «Kanskje noen gutter blir stoppet hjemme fordi det koster penger». Dette handler ikke bare om medlemsavgiften. Det å være aktiv fører også med seg et press på barna om å ha riktig utstyr. Jeevan mener dette utstyrspresset er noe trenerne og lederne i Veitvet sportsklubb er opptatt av å dempe.

Også Vegard har gjennom sitt arbeid på fritidsklubben erfart at stramme økonomiske rammer kan være et hinder for deltagelse. Fritidsklubben valgte derfor på et tidspunkt å ikke ha inngangsavgift:

Vegard: De fikk ikke penger hjemme til å gå på klubben – de fikk til nød til fotball. Skal vi fange opp gruppene med færrest ressurser, så måtte vi bare gjøre det [ha gratis inngang].

Uttalelsen bekrefter forskning som peker på en sammenheng mellom familiens økonomiske handlingsrom og barnas foreningsdeltagelse.

Svake økonomiske ressurser bidrar også til at mange innvandrerforeldre har flere jobber. Begge de to norsktamilene, Jeevan og Siva, er opptatt av dette når de skal forklare den manglende foreldredeltagelsen i idrettslag. «Jeg kjenner jo det tamilske miljøet, og en del fedre jobber mye og mødrene må være hjemme å passe på barna», sier Siva. Dette mener han vanskeliggjør både egen foreningsdeltagelse og ikke minst oppfølging av barna, der foreningsaktiviteten i all hovedsak foregår på kveldstid i ukedagene.

Språklige barrierer

Ikke overraskende er det mangel på norskferdigheter som i størst grad blir løftet fra som den største barrieren mot integrasjon i foreningsaktiviteter. Dette ble blant annet tydelig på eldresenteret.

Hvorfor er det ingen innvandrere her? Spørsmålet gikk til to ansatte og en frivillig. Det var en unison enighet om at den manglende norskkunnskaper blant minoritetsetniske eldre var den viktigste årsaken. Språkbarrierer hindrer også at eldresenterets ledelse henvender seg direkte til denne gruppen. I tillegg synes det som om mange av de potensielle brukerne er lite integrerte i det norske samfunn generelt. Det er en generell oppfatning at mange av de eldre kvinnene har kommet til Norge gjennom familiegjenforening, og bruker store deler av tiden sin på familien, barn og barnebarn. De gangene de kommer til eldresenteret, er det i all hovedsak for å benytte seg av konkrete tilbud, som fotpleie. Da kommer de som regel i følge med en datter eller svigerdatter som snakker norsk. Informantene på eldresenteret opplever at det er liten kontakt mellom norsketniske og minoritetsetniske eldre i lokalmiljøet. Begge grupper er nok engstelig for ikke å bli forstått. Denne barrieren er slik sett toveis og vanskelig å overstige.

Det å ikke beherske vertslandets språk kan for mange gi en følelse av utilstrekkelighet, mener Jeevan. Mange opplever en sjenanse og redsel for å snakke feil og « [...] Det vil alltid være noen som snakker bedre enn meg», som han sier det. I følge Siva er dette en forklaring på mange innvandrerforeldres fravær, for eksempel på skolens foreldremøter:

Siva: Slik som jeg kjenner innvandrer miljøet, så kan det være at mor eller far ikke snakker bra norsk. Da forstår de heller ikke hva læreren meddeler.

Å ikke forstå hva læreren sier, oppleves som ubehagelig. Siva selv har oversteg disse barrierene. Han har alltid sørget for at han eller hans kone har vært på slike møter, til tross for språkvansker. Men ikke alle gjør som dem. Derfor etterlyser Sivas alternative informasjonskanaler. «Det er viktig at de

som ikke behersker språket, kan innhente informasjon på en annen måte enn gjennom foreldremøtene», sier han.

Ranja, som møter mange innvandrerkvinner gjennom foreningene hun leder, mener at manglende språkkunnskaper er en viktig årsak til at innvandrerforeldre er tilbakeholdne med å sende barna på norske fritidsaktiviteter:

Ranja: Selv om flere kan norsk, kommer informasjonen innenfor en bestemt ramme der enkelte ord er veldig vanskelig å forstå. Om de ikke forstår [ordene] og ikke får noen forklaringer, så er ikke informasjonen klar. De er redde for å sende barna på noe de er usikre på hva er.

Manglende språkkunnskaper skaper en usikkerhet på hva ungene faktisk er med på, siden foreldrene selv ikke har førstehånds kunnskap om de aktivitetene foregår innenfor.

Organisatoriske barrierer og utfordringer

I de neste avsnittene skal oppmerksomheten rettes mot de mer organisatoriske barrierer for deltagelse, i hovedsak eksemplifisert gjennom Veitvet sportsklubb. Som vist i kapittel 3 er eldresenteret, fritidsklubben og idrettslaget viktige arenaer for unge og eldres fritidsaktivitet på Veitvet. Samtlige institusjoner har vært der i lang tid – og alle har måttet forholde seg til den flerkulturelle dreiningen i befolkningssammensetningen. Mens fritidsklubben har lyktes i å bli en flerkulturell møteplass der etnisitet i liten grad tematiseres, er eldresenteret et aktivitetstilbud som mobiliserer og aktiviserer utelukkende norsk-etniske eldre, og i all hovedsak kvinner. Idrettslaget på sin side har et svært flerkulturelt rekrutteringsgrunnlag, men har i liten grad gått inn for å rekruttere nye barn og unge. Deltagelsen blant de minoritetsetniske foreldrene med barn i klubben er svak. Selv om klubben i dag har rundt 200 medlemmer har de bare en dekningsgrad på 30 % blant elevene på Veitvet barne- og ungdomsskole. Med andre ord: Av skolens omlag 500 elever er det bare 150 som er aktive i idrettslaget. Det er dette som dannet grunnlaget for det som betegnes som «utviklingsprosjektet», og som særlig vil bli belyst her.

Utgangspunktet er å vise hvordan idrettslaget har forholdt seg til det økende flerkulturelle rekrutteringsgrunnlaget. Når idrettslaget får såpass stor plass, har dette sammenheng med at dette er den eneste majoritetsorganisasjonen som har klore seg fast i nærmiljøet. Dette har nok sin forklaring i at idretten er den fritidsaktiviteten som i størst grad aktiviserer barn og unge på tvers av ulike sosiale, etniske og kulturelle skillelinjer. Det er i tillegg en aktivitet som er relativt lett tilgjengelig og synlig i de fleste lokalsamfunn, så også på Veitvet.

En fremmed organisasjons- og frivillighetskultur

Canadiske studier har vist at majoriteten av immigranter som *ikke* deltar i frivillige organisasjoner begrunner dette blant annet med manglende kunnskap om det frivillige organisasjonssamfunnet og hvordan utføre frivillig arbeid (Scott et al. 2006). Dette er en dimensjon som blir løftet også fram i flere norske studier, og særlig knyttet til foreldredeltagelse i idretten (se blant annet Carlsson & Haaland 2004; Eidheim 1998; Strandbu 2002; Søholt 2001). Også informantene i denne studien er opptatt av dette. Når foreldrene uteblir på dugnader, kjøring til bortekamper osv., blir idrettslaget på Veitvet sårbart. Foreldreinnsats er en forutsetning for at barneorganisasjoner generelt, og særlig idrettslag skal kunne gi et fullverdig tilbud.

Foruten å ha lang botid på Veitvet, er Bjørn en av ildsjelene og lederskikkelsene i Veitvet sportsklubb. Han var selv idrettsaktiv som ung, men engasjerte seg i idrettslaget da hans sønn på slutten av 1980-tallet begynte å spille fotball. Dette engasjement har vedvart også etter at sønnen sluttet. Som lokal idrettsleder over flere tiår har han også erfart at det har blitt stadig vanskeligere å engasjere foreldrene til frivillig innsats:

Bjørn: Som mange andre klubber i Groruddalen opplever vi at det er mer problemer med innvandrerforeldre enn etnisk norske. Det kan være å betale årskontingent og medlemsavgift til rett tid, å delta på hjemmekamper som tilskuer, å være gode rollemodeller for barna sine, og det er å bistå på dugnader og kjøring til bortekamper.

Veitvet sportsklubb er naturlig nok som andre klubber avhengig av foreldredeltagelse. Også Bjørn legger til grunn etniske minoriteters manglende forståelse for norsk frivillighetskultur når han skal forklare årsakene bak det manglende foreldreengasjementet:

Bjørn: Mange innvandrere skjønner ikke systemoppbyggingen av et idrettslag. De går på SFO og på skolen hvor alt er tilrettelagt, der staten og kommunen betaler. Men så er ikke tilfelle i idrettsverden.

Her pekes det på at mange innvandrerforeldre overfører erfaringer fra kommunale tjenester som enten er gratis eller i liten grad krever foreldrenes innsats, slik som skole og SFO, til idrettsverden. «Systemoppbyggingen av et idrettslag» er noe som må læres, sier Bjørn. Dermed føyer han seg inn i rekken av norske idrettsledere som forklarer innvandrerforeldres lave foreldreengasjement med manglende forståelse for norsk organisasjons- og frivillighetskultur (Carlsson & Haaland 2004; Eidheim 1998; Strandbu 2002; Søholt

2001). Dette er med andre ord en forklaring som deles av mange, den er ikke unik – og heller ikke kontroversiell.

Vegard, med lang fartstid som ungdomsarbeider i det flerkulturelle Veitvet, mener at forventningene til foreldredeltagelse i idrettslaget utover å betale kontingent, er alt for dårlig kommunisert:

Vegard: I andre land når du betaler tusen kroner for å få en trener, så har du liksom kjøpt deg en tjeneste. At det ikke er slik her, er ikke synliggjort. Her har du kjøpt deg retten til å trene, men det kommer til å koste deg dugnad, det kommer til å koste deg kjøring til kamper – å stille opp på forskjellige ting. Dette er ikke uttalt, og det er det veldig få som kjenner til dette. I hvert fall er den ikke forklart nok til at folk følger den opp. Det ser vi på laget hos meg også.

Intervjuer: Hva handler det om?

Vegard: Det handler om bevissthet og forventninger – at de foresatte kjenner til dette før man melder en unge inn i et idrettslaget. Samfunnet tar det for gitt at alle veit det, men ...

Dugnads- og frivillighetskulturen innen idretten baseres på noen forventninger som er underkommunisert. Dette er en viktig årsak til innvandrerforeldrenes fravær på idrettsarenaen, i følge Vegard. At barnas idrettsdeltagelse innbefatter medlemsavgift *pluss* frivillig innsats, må kommuniseres langt bedre. Særlig viktig er dette med tanke på alle de nye familier med innvandrerbakgrunn som har bosatt seg på Veitvet de siste ti årene. Disse har ikke forutsetninger for å kjenne til forventningene.

Flere av de norsketniske informantene beskriver gnisninger i lokalsamfunnet på grunn av uklare forventninger. Kari, en av de frivillige på eldresenteret, beskriver på en god måte hvordan underkommunisert regelverk og praksiser gir grobunn for misnøye og mistenksomhet overfor nyankomne innvandrere. Et gjennomgående konflikttema er borettslagenes bruksregler av fellesvaske-riene. «Dersom de ikke følger reglene, går ikke nordmennene til innvandrerne og forklarer hvordan dette gjøres, men man snakker seg imellom». Kari mener dette er en uting, og som bare skaper ytterligere misnøye i lokalmiljøet. «Hvert borettslag burde hatt en representant som kom og fortalte nye beboere hvordan ting fungerer her», sier hun. Likeledes er det med borettslagenes dugnader. Bjørn, som har bodd på Veitvet siden slutten av 1970-tallet, sier: «Si at vi er 600 personer som bor i borettslaget, så møter bare 10-20 personer til dugnad». Det å ikke følge kollektives spillereglene knytta til fellesskapets goder, skaper ofte grobunn for frustrasjon og sinne i et lokalsamfunn som Veitvet.

Tradisjonell drift og eksklusive posisjoner

En fremmed foreningskultur kan også ha sammenheng med en driftskultur som i liten grad involverer minoriteter. Studier viser at dette er et gjennomgående problem i organisasjonslivet. Jo mer formell tilknytningen til organisasjonene blir, til færre etniske minoriteter er med. Underrepresentasjonen er med andre ord særlig tydelig innenfor andelen som har formelle tillitsverv (Wollebæk & Sivesind 2010). Slik er det også i Veitvet sportsklubb, og i idrettsbevegelsen generelt (Fasting et al. 2008).

Vegard er vokst opp på Veitvet, men flyttet ut da han begynte å jobbe på fritidsklubben. Han har vært aktiv i idrettslaget, flere perioder som trener. Da klubben for noen år tilbake manglet trenerressurser, stilte Vegard opp.

Vegard: Det var et sjokk for meg etter at jeg som fotballtrener i 1988 kom tilbake som hjelpetrener for 4 år siden – og det var de samme tryna. Da sa jeg at Hallo! Nå må vi gjøre noe her snart, for nå er den gamle generasjonen snart borte. Hvem tar over? Hvilke visjoner skal til framover?

Idrettslaget på Veitvet drives slik det alltid har blitt drevet. På det økonomiske området har dette vært en vellykket strategi da laget er i en økonomisk gunstig posisjon. Det å eie sin egenidrettshall med garderobeanlegg, bidrar til verdifulle leie-inntekter. På andre områder kan man kanskje si at klubben i liten grad har hatt en klar strategi. Til tross for at ca. 90 prosent av spillere i de lavere årskull har innvandrerbakgrunn, speiler denne etniske heterogeniteten i liten grad voksnes deltagelse i klubben – ikke bare blant frivillige men også blant tillitsvalgte: «Si at vi har 25 trenere, lagleder og tillitsvalgte. Kun 5 av de har en annen hudfarge enn etnisk norske», sier Bjørn. Ingen av disse sitter i hovedstyret. Dette kan tolkes på flere måter. Enten er det ingen minoritetsetniske som ønsker eller har anledning til å være med i en formell posisjon, eller så arbeider idrettslaget i liten grad for å rekruttere nye grupper inne i driften. Informantsamtalene tyder på det i alle fall ikke bare er innvandreneres vilje det står på.

At det ikke er brukt tid eller krefter på å rekruttere nye barn og unge til klubben forklarer Bjørn med at klubbens «primæroppgaver» tar mye tid. De primære oppgavene er å drive de fotballaktivitetene som allerede er i gang, organisere driften av hall og garderober, samt følge opp de administrative oppgaver til idrettskretsen, idrettsetaten, innkreving av medlemsavgift osv. Ettersom alt gjøres på frivillig basis, «har man ikke tid og energi til å gå løs på sekundære og tertiære oppgaver, som å få med innvandrerbarn og – ungdom», sier Bjørn. Dette er ikke unikt for Veitvet sportsklubb. Carlsson og Haaland viste i en studie fra 2004 at det i all hovedsak gjøres lite for å rekruttere personer med ikke-vestlig bakgrunn til idrettslagene. Dette støttes også i en bredt anlagt studie om likestilling i idretten fra 2008 (Fasting et al. 2008). Den ge-

nerelle holdningen er at så lenge man går bredt ut og ønsker alle velkommen, så er alle velkomne.²⁴ Det er imidlertid lite som tyder på at en slik passiv tilnærming øker rekrutteringen av nye sosiale grupper.

Mange aktører innenfor og utenfor Veitvet sportsklubb har vært opptatt av at idrettslaget har et ansvar for barn og unges fritidsaktiviteter i lokalmiljøet, og har trykket på for at klubben må bruke sin posisjon i lokalsamfunnet til å øke rekrutteringen av idrettsaktive barn og unge. Under feltarbeidet ble «utviklingsprosjektet» planlagt og igangsatt, med lovnad om økonomisk støtte fra Bydel Bjerke. Dette arbeidet var i gang da jeg intervjuet José – som skulle lede prosjektet.

Det å snu klubbens tradisjonelle tenkning beskriver José som «en kjempeskamp for å få til». For å få gjennomslag har han brukt sine rettigheter som medlem i idrettslaget. Via de formelle kanalene har han løftet fram sine ideer og løsningsforslag, og til en viss grad blitt hørt. Det er gjennom den formelle og interdemokratiske kanalen han til en viss grad har fått «røsket opp i et fastlåst system»:

José: Jeg ha'kke lyst på et styreverv i klubben, jeg har bare lyst til at aktiviteter skal skje. Det ligger potensial der, og hele området kommer til å få et kjempeløft.

Gjennom sin mangeårige deltagelse i flere fotballklubber har han lært seg systemet, både som spiller, trener og medlem. Den demokratiske skoleringen har gitt han en kompetanse flere av hans minoritetsetniske venner har fått bruk for. Blant annet har José gitt råd til en venn i oppstarten av en interesseorganisasjon for ungdom, med bakgrunn fra ett annet land. Likefullt – det er ikke José som sitter på beslutningsmyndigheten i Veitvet sportsklubb. Det er hovedstyret som har siste ordet for at utviklingsprosjektet skal bli noe mer enn en sekundær oppgave. I august 2010 hadde de nødvendige vedta for å utløse offentlige midler til prosjektet fra Bydel Bjerke ennå ikke blitt fattet.

Samarbeid og medvirkning som metode for integrasjon

Foruten å være primus motor bak utviklingsprosjektet i Veitvet sportsklubb, er José fotballtrener for et av lagene. Utviklingsprosjektet går i korte trekk ut på å igangsette rekrutteringstiltak for barn og unge, samt øke foreldredeltagelsen i idrettslaget. Med andre ord handler dette om å snu en negativ utvikling som har pågått over en lengre periode. José har selv erfaring fra flere idrett-

24. Det er verdt å nevne at i november 2009 inngitt Norges fotballforbund og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet en samarbeidsavtale der formålet er å øke innvandrerbefolkningens deltakelse på fotballarenaen gjennom ulike tilbud (se <http://www.fotball.no/nff/Inkludering/Flerkulturelle/2009/Samarbeidsavtale-med-IMDI1/>).

slag i Oslo, både som spiller og trener. Blant annet overtok han etter sin far treneransvaret for et idrettslag for innvandrerbarn – som nå er lagt ned på grunn av manglende treningslokaler.

Det var som trener for et av fotballagene i Veitvet sportsklubb at José ble bevisst på de utfordringer klubben stod overfor med tanke på rekruttering og foreldreinvolvering. Klubbens hovedfokus for å sikre den økonomisk driften hadde gitt et godt økonomisk fundament, men denne ensidige fokusering bidro «til stagnasjon, ikke til å ikke til å utvikle det nye Veitvet», som José sier det. Det er mange som har store forventninger til det nye utviklingsprosjektet i Veitvet sportsklubb. José blir omtalt som riktig mann på riktig sted til rett tid. Slik sett kan Vegards attest skrives under av flere av de som jobber tett på idrettslaget:

Vegard: José er en utrolig viktig person for klubben. Han har jo snudd opp ned på tenkemåten i idrettslaget, som jeg står og applauderer.

Mange står bak og applauderer det arbeidet José forsøker å igangsette. Gjennom sine erfaringer både innenfor en minoritets- og majoritetsetnisk idrettskultur, har han fremmet nye ideer og tilnærminger til hvordan et flerkulturelt idrettslag bør drives. For José handler dette om å bryte vante holdnings- og handlingsmønstre som har festet seg i den tradisjonelle idrettskulturen. Dette er en forutsetning for å gjøre Veitvet sportsklubb til en åpen og inkluderende klubb. Det er tre utfordringer klubben har – og som José i særlig grad retter oppmerksomheten mot. Dette er utfordringene med lav rekruttering, manglende trenerressurser og lav foreldreinvolvering.

Rekruttering av barn og unge

Det er ikke bare en liten andel blant barn og unge med minoritetsetnisk bakgrunn som spiller fotball på Veitvet. Fraværet av fotballspillende jenter er også påtagelig. Bjørn forklarer den manglende jentefotballen på juniornivå med det trykket disse opplever på hjemmebane i forhold til å bruke tid på lekser og utdanning. Da har de ikke tid til å spille fotball. Jeevan, en aktiv pappa i idrettslaget på Veitvet, mener også at utdanningskravet overfor de minoritetsetniske jentene kan være et hinder for at de er med, noe man finner støtte for i tidligere forskning. Friberg (2005) har blant annet vist at skolearbeid oppleves som en barriere mot generell foreningsdeltagelse blant minoritetsetniske jenter, og i særlig blant de pakistanske jentene. Men på Veitvet er det ikke bare de minoritetsetniske jentene som ikke spiller fotball. Heller ikke de norsketniske jentene gjør det, noe som tyder på at den manglende satsingen på rekruttering generelt har gått utover fotballtilbudet til flere grupper. For det er mye som tyder på at jentene har lyst til å spille fotball. 14 dager før intervjuet

med Bjørn hadde idrettslaget – innenfor rammene av det nystartede utviklingsprosjektet - arrangert en gratis fotballskole. 97 deltagere møtte opp. 15-20 av disse var jenter. Bjørn var svært fornøyd med det: «Så de [jentene] er der. Det er snakk om å lokke dem fram». Fotballskolen tydet på at det ikke var så vanskelig.

Rekruttering av trenerressurser

I utviklingsprosjektet har det vært en viktig målsetting å få på plass et trener-team som kan stå i beredskap når rekrutteringsarrangementer gjennomføres. Når ungene kommer må de ha noe å komme til, også i de aldersklasser man i dag ikke har et tilbud til. Rekruttering via fotballskoler har vist seg å ikke være et problem, men idrettslaget har ikke vært forberedt på den store oppslutningen. At man ikke hadde klart et tilbud til alle jentene som møtte opp og hadde lyst å spille fotball, gjorde det klart for José man måtte få på plass et trener-team:

José: Det mest nærliggende var da å ta tak i senior-spillerne, å få til noe der [...] Da ville vi få et fundament, og er ikke avhengig av foreldre, som vi kan få med seinere. [Ideen var] at vi starter opp de første 3 månedene – og så kommer de [foreldrene] inn og lærer seg dette etter hvert.

Det ble altså inngått avtaler med klubbens seniorspillere, som i bytte mot trenerkurs tok på seg treneransvar for nye lag i en avgrenset periode. I løpet av denne perioden skulle foreldrene knyttes nærmere klubben gjennom informasjonsmøter og ved å bli kjent med de andre foreldrene. Etter hvert kunne også interesserte foreldre tilbys trenerkurs.

Det ligger et klart rasjonale bak satsingen på seniorspillerne. For det første er dette ressurser som allerede finnes i klubben. I tillegg *kan* de fotball, er engasjert i klubben og har vist seg å være villige til å trå til når de blir spurt. Seks måneder etter den vellykkede fotballskolen hadde Veitvet sportsklubb utdannet 7 trenere i regi av Oslo Idrettskrets. Man stod også på trappene de kommende månedene til å utdanne ytterligere 15-24 trenere. Deler av prosjektet synes altså på intervju tidspunktet å være vellykket: Unger rekrutteres, og en pool av trenerressurser var i ferd med å bli etablert. Utfordringen framover ville være å øke foreldredeltagelsen, blant annet gjennom målrettede informasjonstiltak.

Rekruttering av foreldre

Hvordan skal man så møte utfordringen med lav foreldredeltagelse? Bjørn mener løsningen er å holde et «nakkegrep» på foreldrene allerede fra første stund barna blir med i idrettslaget. Utgangspunktet for en slik tilnærming er det faktum at alle foreldre – også innvandrerforeldre – følger barna sine når de er så små (se også Carlsson & Haaland 2006). Det er først når barna er så store at de klarer seg mer eller mindre selv, at foreldredeltagelsen svikter. Bjørn eksemplifiserer dette ved å vise til ett av lagene i Veitvet sportsklubb som har lykket med foreldredeltagelsen, uavhengig av etnisk bakgrunn:

Bjørn: Dette er fordi man helt fra begynnelsen har holdt dem stramt til de retningslinjene som ble trukket opp den gangen [da guttene ble med på laget]. Men de fleste lag har ikke den der strukturen – eller nakkegrepet.

Også José forteller om dette fotballaget som har lykket med foreldredeltagelsen. Han mener imidlertid laget har lykket fordi man gjennom møter og dialog har formidlet hva som forventes av foreldrene, har involvert dem i lagets drift, og slik sett over tid har utviklet et samarbeid mellom trener, lagleder og foreldrene. Laget har et samarbeidsklima flere lag bør ta lærdom av, mener José. Han har med andre ord en svært ulik tilnærming til denne voksenopplæringen enn Bjørn, som plasserer ansvaret ensidig på etniske minoriteters manglende vilje. «Alle klager på foreldrene på Veitvet», sier José. Å klage hjelper lite når målet er å oppnå et samarbeid. José mener man i større grad må ta i bruk de ressursene som allerede finnes i klubben. Det trengs imidlertid et systemskifte i idretten for å se disse ressurser og løfte dem fram, mener han, og forteller en historie for å utdype dette:

José: Da vi hadde gratis fotballskole her i august/september, kom det en far fra Sri Lanka, snakka nesten ikke norsk. Men han sa: Sønnen min har lyst å spille fotball. Ja, hvor gammel er han? 6 år. Nei, vi har ikke tilbud for 6-åringer, ble det sagt. Greit. Men så sjekka jeg lista, og bare på fotballskolen hadde vi 20 6-åringer. Da sa han: «Hvis bare noen lærer meg hvordan jeg kan være trener, så kan jeg være trener». Så han tilbyr seg med en gang. Og det går mot alt det lederne i klubben hele tiden påstår. Folk er der, men man må bare få informasjon ut. Dette er en far med mange ressurser – og det finnes mange av dem.

Som et resultat at denne hendelsen opprettet sportsklubben et tilbud som 10-12 seksåringer benytter seg av. José blir litt rørt når han forteller denne historien, for det er nettopp slike ressurser han mener det finnes så mye av – bare man gir rom for dem.

Både de språklige barrierer samt en ukjent frivillighetskultur gjør det innlysende for José at man må nå ut med alternativ og målretta informasjon. Han bygger dette blant annet på erfaringer fra andre klubber i Oslo, her eksemplifisert fra klubben i det lokalmiljøet han selv og familien bor i:

José: I dette laget er det fra november til mars mye informasjon før aktiviteten starter til våren. Da er foreldrene klar over hvilke forventninger man stiller til dem. I tillegg får de som stiller opp en lavere kontingent.

Mye informasjon og møtevirksomhet over en lengre periode - før aktivitetene i gangsettes - er en god måte å involvere foreldrene. Kontrasten til Veitvet sportsklubb er stor: «Hva gjør de på Veitvet? Sender ut en LAPP som går i søpla», sier han. Å håndtere språkbarrierer fordrer alternative informasjonskanaler. «Det holder ikke med informasjonsskriv når det er språkproblemer – man må arrangere møter», sier José når han blir utfordret på hva alternativet til skriftlig informasjon kan være. Vegard på fritidsklubben har også bred erfaring med informasjon som ikke når fram til målgruppen:

Vegard: Vi har fått en muntlig kultur. Kommer det en brosjyre til en ungdom ser han deg rett i øya og spør: Hva er det som står der? Så må jeg fortelle det allikevel. Man må i alle fall bruke de moderne mediene. Sende mail – den blir lest.

Vegard mener at nye kommunikasjonsformene har ført til at «landpostbudets tid er forbi». Direkte kommunikasjon eller e-post er nødvendig. Med andre ord: Det handler ikke bare om hva slags informasjon som blir formidlet, men på hvilken måte den blir formidlet.

Så lenge språket er som en barriere, fordrer dette alternative informasjonskanaler til rundskrivene. Men å arrangere foreldremøter framfor å sende ut lapper, handler ikke bare om å sikre at praktisk informasjon kommer fram. Vel så viktig er det at man på denne måten også får formidlet en kulturforståelse for hvordan eksempelvis et idrettslag drives. Slik ansikt – til – ansikt kontakt, blir framhevet som avgjørende for å knytte bånd mellom trenere, lagleder og foreldre.

Oppsummering

Hva hemmer og fremmer innvandreres deltagelse i det tradisjonelle norske foreningslivet? Dette var utgangspunktet for denne delen av analysen. Forklaringene er komplekse, og her gis bare et overfladisk blikk på hvilke utfordringer som kommer til syne – med et hovedfokus på idrettslagets rammer. Like fullt viser intervjuene at forklaringene beveger seg fra individuelle faktorer som manglende språkferdigheter og manglende økonomiske ressurser, til mer organisatoriske barrierer, knyttet til en ukjent foreningskultur og tradisjonell driftsform.

Det har vært reist kritikk overfor det lokale idrettslaget for å ha forsømt seg i arbeidet med å åpne klubben for de nye beboerne på Veitvet. Ledelsen har ikke hatt fokus på dette. Mens verden har forandret seg, drives klubben etter de samme prinsipper og metoder som den gjorde for 20 år tilbake. Det er særlig krefter internt i klubben som gang på gang har påpekt at idrettslaget både kan og må orientere seg i større grad mot den flerkulturelle virkeligheten som omgir dem. Slik har utviklingsprosjektet blitt etablert. Fordi idrettslaget skal favne «alle», fordi idrettslaget, i motsetning til eldresenteret og fritidsklubben ikke har faste ansatte, står de overfor noen klare utfordringer. Idrettslaget er ikke lenger selvrekutterende. Det er ikke heller lenger slik at «alle» vet hva som kreves som forballforeldre. Dette er utfordringer man kanskje ikke kan forvente av de som har drevet laget i flere tiår og har sittet i ledelsene like lenge, skal kunne håndtere. Påtrykket om en endring har først og fremst kommet fra personer i klubben uten lederposisjoner, men som selv har erfaringer fra flerkulturelle miljøer. Blant disse er det en unison enighet om at man må bygge en ny organisasjonskultur basert på ansikt-til-ansikt kontakt, med den hensikt å gjennomføre målrettede og systematiske informasjonsinnsats. Dette vil kunne danne grunnlaget for å jobbe videre med å øke rekrutteringen, skolere flere trenerressurser og øke foreldredeltagelsen.

Utviklingsprosessen Veitvet sportsklubb står *i* og *overfor*, er et eksempel på en prosess der tradisjonell foreningsdrift møter endrede vilkår i lokalsamfunnet. Her vil det på sikt oppstå behov og krav om å endre kurs, tenke nytt og finne nye måter å drive klubben på. Det vil alltid ligge noen føringer for hvordan et idrettslag driver sin virksomhet, men innenfor de fastlagte demokratiske og organisatoriske rammene viser den spede begynnelsen av utviklingsprosjektet at handlingsrommet er stort nok til å møte de endrede forutsetningene idrettslaget opererer under i dag. Om man lykkes avhenger også av en vilje til endring fra klubbens ledelse.

4.3 Brobygging og lokale myndigheters rolle

Innenfor rammene av den store «Groruddalssatsingen» (nærmere beskrevet i kapittel 3) er Veitvet et prioritert satsingsområde. Denne satsingen er lokalt definert og styrt av Bydel Bjerke. Målet er at beboere skal ha en reell medvirkning i hva pengene som følger med satsingen skal brukes til. Målet med områdesatsingen er å «utvikle et levende bomiljø på Veitvet og Sletteløkka slik at beboerne kan takle utfordringer og problemer som eksisterer eller kan oppstå» (Groruddalssatsingen 2010, 12). Som et ledd i denne satsingen har beboerkontoret *Stikk innom* blitt etablert. Kontoret skal blant annet fungere som et bindeledd mellom bydelsadministrasjonen og beboer for å sikre medvirkning og innflytelse i satsingen. Ved siden av dette skal kontoret bidra til å bygge nye, samt styrke de allerede etablerte sosiale nettverkene i området.

Da feltarbeidet på Veitvet startet, hadde beboerkontoret eksistert i knapt ett år. Analysene som her presenteres er ikke en evaluering av kontorets målsettinger og resultater, men snarere en beskrivelse av hvordan informantene opplever beboerkontoret som knutepunkt mellom lokale bydelsmyndigheter, offentlige institusjoner, lokale foreninger og beboere på Veitvet.

Med dette som utgangspunkt rettes altså oppmerksomheten mot rapportens tredje problemstilling: Sett i lys av lokale myndigheters områdesatsing – er det mulig å komme på sporet av noen mekanismer som synes å ha bidratt – eller kan bidra - til å bygge bro mellom ulike nettverk og samfunnsaktører, og slik sett øke den sosiale og politiske integrasjonen?

Bakgrunnen for denne delen av analysen er knyttet opp mot faktorer som blir fremmet som viktige forutsetninger for at myndighetenes medvirkning skal bidra til dannelse av sosial kapital. Dette ble i kapittel 2 betegnet som «linking» eller sammenkoblende sosial kapital. På bakgrunn av feltarbeid og intervjumaterialet vil det her fokuseres på tre forhold. For det første vil det bli satt søkelys på betydningen av tverrsektoriell relasjonsbygging basert på gjensidighet og respekt. For det andre rettes oppmerksomheten mot *Stikk innom* kontorets mer spesifikke aktiviteter for å oppnå nettverksbygging, og til slutt å drøftes den betydning enkeltaktører – her kalt samfunnsmeglere - har for dannelsen av brobyggende nettverksrelasjoner.

Relasjonsbygging basert på gjensidighet og respekt

Hva skal til for å utvikle nettverksressurser på Veitvet? Dette er spørsmål som flere av informantene var opptatt av når Veitvets framtid ble diskutert. Flere løfter fram betydningen av samarbeid på tvers av institusjoner og aktører – samt at samarbeidet må bygges på gjensidighet, respekt og likeverd.

Dette er ideen bak Områdesatsingen – en idé som gjennomsyrer på flere områder beboerkontorets tilnærming til lokalsamfunnet.

«Identiteten på Veitvet er preget av kulturbredde og av mangfold». Dette sier Line, ansatt på beboerkontoret *Stikk innom*. Line er primus motor for mye av det nye som skjer på Veitvet. Hun kjenner lokalsamfunnet godt blant annet gjennom sin tidligere tilknytning til skolen, der hun var ansvarlig for skolens kulturelle storsatsing «Veitvet story», en musikalsk teater- og revyforestilling, med suksessrike forestillinger våren 2007, 2008 og 2009.

«Kulturbredde og mangfold» er honnørord Line løfter fram som ressurser Veitvet må forvalte og synliggjøre. Paradoksalt nok er hele utgangspunktet for områdesatsingen på Veitvet det problematiske ved dette mangfoldet. Veitvet ble nemlig definert av Bydel Bjerke som det området med de største fysiske og sosial utforingene, blant annet på grunn av den raske folketilveksten og den høye innvandrerandel (Stedsanalysen Veitvet - Sletteløkka 2008, 26).

Teateroppsetningen «Veitvet story» har ingenting med Groruddalssatsingen å gjøre. Når den likevel her løftes fram, er dette fordi den for mange har blitt et eksempel på hvordan slike kollektive løft får ringvirkninger i et lite lokalsamfunn som Veitvet. Dette kulturløftet blir også fremmet som noe positivt for lokalsamfunnet Stedsanalysen (2008). Også på fritidsklubben har effekten av «Veitvet story» vært merkbar, særlig de to første årene. Vegard mener at prosjektet «hadde en voldsom effekt på hele gruppa, både på barneskolen og ungdomskolen». Samtlige elever fra 1 til 10 klasse hadde sin rolle, enten det var på, bak eller foran scenen. Samværskulturen mellom de unge endret seg, og førte til at ungdomsmiljøet ble mer «sammensveiset». Vegard forteller videre at det i denne perioden «.. ikke var noe problem at en 7-klassing satt og spiste lunsj med en 10- klassing. Det hadde aldri skjedd uten [Veitvet story]. Vi så at det gjorde noe med hele miljøet». En av de aktive fotballfedrene, Jeevan, har to sønner som har vært med på oppsetningene. Han forteller at det ble mye jobbing og sene kvelder, men at deltagelsen har vært en bra ting for sønnene, blant annet vet at vennennettverket deres har utvidet seg.

«Veitvet story» framstår ikke som en isolert aktivitet utelukkende for skolen – dens elever, lærere og foreldre. Foruten at Det Norske Teater var tungt inne som samarbeidspartner i oppsetningen knyttet til skolens 50-års jubileum i 2008, har blant annet fritidsklubben vært involvert med å avhjelpe skolen med scene, utstyr, formidle kontakter, kurs og instruktører. «Vi brukte hele nettverket vårt også», sier Vegard om klubbens involvering. Det har vært en god investering. Det er slik man må jobbe i lokalsamfunn som Veitvet, mener

han. Han er opptatt av at både fritidsklubben og skolen «må komme seg ut av egne lokaler og se at man er en del av et nærmiljø». Dette skaper en vinn-vinn situasjon – og bør adopteres av de frivillige organisasjonene:

Vegard: Jeg tenker for eksempel på korps og fotball og idrett og alt dette her – de må i større grad oppsøke skolen, foreldremøter og rett og slett fortelle og informere om mulighetene de [beboere] har.

Fritidsklubben merker at rekrutteringen til klubben er særlig stor når de har vært på skolebesøk. Dette er erfaringer andre fritidstilbud også bør benytte seg av.

I bunn og grunn er Vegards poeng at institusjonell relasjonsbygging er viktig for samarbeidsklima og vekst i et lokalmiljø. Han har erfart at i perioder hvor relasjonen mellom skolen og fritidsklubben har vært dårlig, har dette ikke bare svekket rekrutteringen til klubben – og slik sett bidratt til at færre unge får ta del i dette fritidstilbud – man får heller ikke igangsatt tiltak dersom det er problemer man kan løse bedre i fellesskap. «Det vi er flinkere enn andre til å se er de ressursene ungdommene har, fordi vi ser dem på fritida. Vi ser dem i en helt annen rolle», sier Vegard. Gjennom klubben har ungdommen på mange måter en stemme inn i de formelle fora der de normalt ikke har tilgang. Synliggjøring av de unges behov - på deres premisser - er viktig for at initiativer og tiltak overfor gruppen skal fungere.

Vegard forteller at det var et stemningsskifte i klubben rundt år 2000. Dette skjedde etter at klubben systematisk begynte å jobbe med brukermedvirkning i klubbens drift:

Vegard: Da fortalte vi ikke ungdommene hva som skulle skje her, men ungdommene fikk bestemme hva som skulle skje her. Og det er en suksesshistorie – at de har fått direkte medvirkning. Både kvalitativt og kvantitativt.

Vegard beskriver hvordan prosessen med å øke ungdommenes medvirkning i klubbens aktiviteter har gjort klubben til et bedre sted å være «som faktisk fungerer veldig bra». Medvirkningssatsingen betegnes som en «suksesshistorie» som også synes å ha bidratt til et mindre etnisk delt ungdomsmiljø: «For 12 år siden var det mye mer segregert miljø her. Norske her og minoriteter der». Spredning av makt internt i klubben, har bidratt til et bedre klubbmiljø, ikke bare for ungdommene, men også for de ansatte som har opplevd prosessen som motiverende.

Omfordeling av makt fordrer samarbeid basert på gjensidighet, noe også José er opptatt av når han gang på gang påpeker viktigheten av gjensidighet i relasjonsbygging. For han er integrering en trinnvis prosess der man bygger broer gjennom respekt, toleranse og felles mål.

José: Det første man gjør for å bygge broer er å ha respekt for hverandre og det man driver med, man må ha toleranse, fordi folk er forskjellige. Så må man ha felles mål. Hvis man har de tre tingene så har man et fundament for utvikling og samarbeid.

Integrering handler om å løfte fram den enkelte kvalifikasjoner – og gjøre disse synlige og viktige. Synliggjøring og verdsetting av forskjellige kvalifikasjoner har vært viktig også i Vegards arbeid på fritidsklubben. «Det er dette kulturmøter handler om», sier han og fortsetter: «Man møtes med ulike bagasje – og må gjøre den verdifull». Dermed løfter han fram betydningen av de respektfulle relasjonene på individnivå – noe han mener også i større grad må gjennomsyres tenkningen rundt foreldredeltagelse i idretten. Man kan alltid finne aktiviteter folk er trygge på og dermed *kan* gjøre:

Vegard: Er du ikke med og kjører til kamp, så må du være vakt i hallen. Har du ikke bil, så gjør valget seg sjøl. Jobber du på kvelden, så kan du ikke kjøre på kvelden. Så må du gjøre noe annet. Bare man får inn det. Det kan handle om å sy gardiner til Veitvet story.

Dette materialiserte seg når Veitvet Story skulle settes opp. Denne skulle framføres i skolen noe slitne aula. For å muliggjøre dette var det behov for å oppgradere aulaen. Man sendte ut et skriv til foreldrene – og på dagnadsdagen møtte mellom 70 og 80 foreldre opp. Ikke alle kunne snakke norsk, «men alle er opptatt av at barna sine skal ha det bra. Når de opplever det som meningsfullt, kommer de», sier Line. Det ble et felles løft for å nå et felles mål, der alle kunne bidra på sin måte.

Beboerkontorets sammenkoblende aktiviteter

Rask befolkningsvekst og høy innvandrerandel har ført til at Veitvet har noen utfordringer i forhold til sosial integrasjon. Å styrke beboeres deltagelse og tilhøring til lokalsamfunnet er slik sett en av beboerkontorets aller viktigste arbeidsoppgaver. Kontoret arbeider ut i fra en tottrinnsmodell der man først må skape trygghet rundt det å være med i fellesskapet, dernest bli enige om noen felles mål som man i sammen arbeider for å nå.

I forlengelse av dette er det tre konkrete roller *Stikk innom* synes systematisk synes å ha utviklet. For det første er dette å være et *informasjons- og kunnskapssenter* for beboerne. For det andre er det å være et kompetansesenter for hjelp og støtte i etablering av nye lag og foreninger, og for det tredje å skape synergi og samarbeid mellom foreningslivet og andre aktører i lokalmiljøet.

I bunn og grunn handler dette om å skape aktiviteter og møteplasser som bidrar til å bygge sosial kapital i lokalsamfunnet. I de kommende avsnittene vil hver arbeidsoppgave bli eksemplifisert.

Informasjons- og kunnskapssenter

Stikk innom ligger sentralt på «gateplan» inne på Veitvetsenteret. Det har store vinduer ut og åpen dør inn. Det er godt besøkt og det synes som at det dekker et informasjonsbehov blant beboere i området. Vegard mener at kontorets tilgjengelighet er et av suksesskriteriene, og at kontoret fungerer «fordi de sitter med åpen dør, har kunnskap og finner fort ut av ting».

Vegard, som selv har vokst opp på Veitvet, mener at den endrede befolknings sammensetningen stiller større krav til hvilken type informasjon man må ha tilgjengelig. «Det er ikke lenger slik at alle på Veitvet vet hva en velforening er, hvordan et idrettslag fungerer. Dette er en virkelighet alle må ta inn over seg». I så måte mener Vegard at *Stikk innom* har en avgjørende funksjon:

Vegard: Bare ved at kontoret kom, synliggjorde man myndighetene og de mulighetene som ligger der. [Kontoret har bidratt til] at folk ble klar over det [mulighetene]. Den koordineringen alle har tatt for gitt før, har nå blitt satt i system.

Å skulle koordinere all den informasjonen de norsketniske beboerne på Veitvet for et par tiår tilbake tok for gitt, er i følge Vegard en viktig oppgave for beboerkontoret i det flerkulturelle Veitvet. Også Siva løfter fram kontorets betydning for innvandrerbefolkningen. Selv om kontoret var relativt nytt når han ble intervjuet, mener han det er blitt lettere for beboere å ta kontakt med offentlige myndigheter, blant annet fordi den personen som jobber der etter hvert har blitt et kjent fjes i nærmiljøet. At dette er en person som også tar initiativ og arrangerer ting, er viktig. «Beboere merker det, kjenner ansiktet. Da er det lettere å få kontakt», sier han og fortsetter:

Siva: Vi innvandrere er jo ikke så veldig flinke til å lese aviser, ikke alle gjør det, så da har kjente ansikter en stor betydning for mange. Slik sett er *Stikk innom* kontoret et forbilde. Det kan skape enda mer sammenkomst eller integrasjon. At vi kommer sammen - det er integrasjon.

Siva løfter her fram verdien av å kjenne igjen de som jobber på kontoret, og betydningen av ansikt-til-ansikt relasjoner. Særlig viktig er dette for innvandrerbefolkningen. Også Brit – ny-innflytter til Veitvet, mener beboerkontoret er for «folk flest», da i betydning «innvandrerbefolkningen». Dette mener hun kan knyttes til det faktum at det også er minoritetsetniske som jobber der.

Et av kontorets oppgaver er å informere om hva som finnes av allerede etablerte aktiviteter i nærmiljøet. De lokale etniske og kulturelle foreningene har i liten grad orientert beboere om sine aktiviteter tidligere. Dette ble av enkelte informanter tolket som manglende vilje til å involvere andre enn sine egne i foreningens aktiviteter. Som kontrast til dette forteller Line på *Stikk-innom* om en indisk dansegruppe som skulle ha et stort arrangement. «Vi må invitere alle beboere på Veitvet og Sletteløkka til dette arrangementet», foreslo Line. Representanter fra foreningen mente dette ikke hadde noen hensikt, da de stilte seg tvilende til om nordmenn i det hele tatt ville være interessert i et slikt arrangement. Ideen om å invitere hele lokalbefolkningen til sine arrangementer hadde ikke streifet dem tidligere, men ikke av motvilje. Om det faktisk kom noen etnisk norske på arrangementet vites ikke. Line mener det likevel er viktig at innvandrereforeninger inviterer lokalbefolkningen til sine arrangementer. Dette handler ikke bare om å orientere beboere om hvilke aktivitetstilbud som finnes, vel så viktig er det å bidra til å gi minoritetsforeningene en goodwill ved at de i praksis framstår som åpne og inkluderende. Et annet eksempel er arbeidet med å synliggjøre alle de aktivitetene som foregår på Det Chilenske Kulturhuset. Dette synes å ha blitt satt i system via *Stikk innom* kontoret. Blant annet ble markeringen av den internasjonale kulturkvelden på FN-dagen i 2009 behørig omtalt i lokalpressen.

Brit er en av beboerne som bruker *Stikk innom* som informasjonsbank og for å holde seg oppdater om hva som skjer i lokalmiljøet:

Brit: Når det var Halloween så hadde noen hengt opp lapp om at det var fest på Det Chilenske Kulturhuset. Jeg, kjæresten min og hans datter gikk dit. Det er det man må ha, noen aktiviteter, og det er ikke nødvendigvis de tradisjonelle aktivitetene som gjelder. Så snakket vi med en tamilsk pappa som var der med sine to barn, så det ble en møteplass.

Stikk innom er med andre ord en informasjonsbank og formidler av allerede etablerte aktiviteter.

Foreningsbygging og demokratiskolering

Stikk innom har også vist seg å være en aktør og støttespiller for etablering av foreninger, men ikke minst med tanke på å formalisere alle de løse aktivitetsnettverkene som finnes i området. Et godt bilde på hvordan beboerkontoret jobber er fortellingen om etableringen av håndarbeidsforeningen.

Brit flyttet fra en av sentrumsbydelene til Veitvet for halvannet år siden. Hun kjente ingen og tenkte at «i dette lokalmiljøet skal jeg bo til jeg ikke lenger klarer å gå i trappene, og da må man liksom bli kjent med noen. [...]

ikke har jeg barn, så da blir jeg jo ikke kjent med noen via dette med skolen, barn eller sånt no».

Etter mange år som svært aktiv i Røde Kors hjelpekorps, var hun lei av det ansvaret og arbeidsmengden denne organisasjonsaktiviteten førte med seg. Til Veitvet kom hun derfor med mye fritid, ønske om å bli kjent med nye mennesker og med lysten til å gjenoppta en gammel hobby, nemlig strikking:

Brit: Jeg sjekket ut og fant ut at de hadde strikkekafeer nede i byen og sånn, men så tenkte jeg at det kanskje var noe her. Og det var jo egentlig ikke det da, men så var det når Stikk innom kontoret åpnet så gikk jeg bare innom og foreslo det. Så det var litt et eget egoistisk behov, da.

Brit tok altså kontakt med *Stikk innom* kontoret, først og fremst for å høre om det fantes en forening som hun kunne koble seg på. Det var det ikke, men Line grep fatt i Brit, og etter hvert ble «håndarbeidsgruppen» etablert, med Brit som primus motor – og Line som støttespiller i bakgrunnen. Det ble informert om tilbudet via e-post-lister, og det ble hengt opp informasjon og sendt ut flygeblader.

Høsten 2009 møtes mellom seks og ti damer fast en kveld i uken på *Stikk innom* kontoret. Her tar de med seg enten det håndarbeidet de holder på med, eller det arrangeres temakvelder, som for eksempel makramekurs og sokkekurs. Fellesskapet er flerkulturelt. Noen av damene kjenner hverandre fra før, men slettes ikke alle. Brit beskriver hvordan sokkekurset samlet en gjeng damer med etniske røtter på tvers av alle kontinent:

Brit: Da hadde du meg som var vanlig norsk, så den pakistanske damen, så var det en fra Sibir, så var det de to svenske damer, hun ene av de hadde en mann som var tamilsk, hun russeren var gift med en fra Polen – og hun andre svenske hadde også en mann fra et annet land. Så der var alle forskjellig, men opptatt av det samme [å lære seg å strikke sokker].

Brit har glede av disse kveldene. Her deler man felles interesser, og snakker om hverdagslivets små og store ting knyttet til håndarbeid, religion og familie, «litt mer sånne private ting – litt mer sånne syklubb ting». Denne lille klubben har økt trivselen til Brit i lokalsamfunnet. «Du vet», sier hun «det er jo mye hyggeligere å gjøre noe sammen med noen». I tillegg har hun fått noen å hilse på i butikken, som hun sier det.

Brit har også blitt koblet opp mot større arrangementer på Veitvet. På det store julearrangementer og bydelsdagene har hun «strikket opp noen ting» og hatt egen salgsstand. Brit liker å delta på denne type arrangementer:

Brit: Da treffer du folk. Det kommer folk rundt og ser på, og så er det litt underholdning. På bydelsdagene nede på skolen stilte jeg opp med noen loppemarketing og sånn – så treffer du på folk, så blir man litt mer kjent.

For Brit ble *Stikk innom* en døråpner inn i et sosialt håndarbeids-fellesskap. Dette har også bidratt til at hun er blitt koblet på og blitt en bidragsyter på større lokalmiljøarrangementer. Dette er et konkret eksempel på hvordan *Stikk innom* fungerer som støttespiller for beboerinitiativer.

Likefullt, den store utfordringen på Veitvet er den lave samfunnsdeltagelsen. Å engasjere folk til å jobbe for fellesskapet har «blitt tråere og tråere», i følge Vegard. Valgdeltagelsen på Veitvet ved stortingsvalget i 2009 omtaler Line som «katastrofal». Særlig skuffende var dette at deltagelsen hadde sunket betraktelig fra tidligere valg, til tross for at *Stikk innom* hadde jobbet med arrangementer som «valgfest» der kjente politikere og artister deltok for å trekke folk. Festen ble vellykka, men lokalavisene beskriver valget på Veitvet slik:

«Veitvet konkurrerer fortsatt om å ha landets dårligste valgdeltakelse. I år valgte kun 61,5 prosent å bruke stemmeretten sin på Veitvet».²⁵

Til tross for lav valgdeltagelse, mener Vegard at *Stikk innom* kan være et håndslag i riktig retning for å øke samfunnsdeltagelsen. Blant annet har kontoret vært opptatt – ikke bare av å opplyse om de aktivitetene som finnes – men også stimulere til etablering av nye aktiviteter.

I september 2009 – vel ett år etter oppstarten av kontoret – gjennomførte beboerkontoret en kartlegging av de fritidsaktiviteter som fantes i området. Mange var ukjente for så vel ansatte på beboerkontoret som kulturarbeidere i bydelsadministrasjonen. Line kunne fortelle om at kontoret kjente til rundt 60 til 70 ukentlige aktiviteter i Veitvet området. Dette var i all hovedsak aktiviteter beboerkontoret i liten grad har vært med på å starte opp (nærmere beskrevet i kapittel 3).

Etter hvert som det ble opprettet en kontakt mellom beboerkontorets ansatte og forskjellige aktivitetsnettverk, møtte kontoret pågang fra personer og grupper som ønsket å etablere foreninger eller formalisere sine løse nettverk. Problemet var at de manglet kunnskap om hvilke kriterier som måtte oppfylles. *Stikk innom* etablerte et samarbeid med Batteriet, et landsdekkende ressurscenter for organisasjoner og personer som arbeidet mot fattigdom og sosial ekskludering i Norge. Batteriet har spesialisert seg på kurs knyttet til organisasjonslæring for å bidra til at organisasjoner og grupper skal kunne bli

25. www.groruddalen.no, 19. september 2009

slagkraftige i kampen mot fattigdom (se www.bymisjon.no/batteriet). Kunnskap om de demokratiske spillereglene, om styrets rolle, årsmøter, om offentlige støtteordninger samt hvordan drive politisk påvirkningsarbeid i samfunnet - er i den sammenheng viktige tema. Mye tyder på at dette samarbeidet har båret frukter. Line forteller at 6 potensielle organisasjoner deltok på sist kurs, og flere har meldt sin interesse.

I følge bydelsadministrasjonens ansvarlige for områdesatsingen, er den overordnede ideen bak skolering i organisasjonsdrift, å gi makta tilbake til nærmiljøet. For at beboerne selv skal bli aktive aktører i utformingen av eget lokalsamfunn, må det skapes lokale foreninger med en intern demokratisk struktur som gjør dem i stand til å være representative kanaler for beboerne på Veitvet. Gjennom en formalisering vil foreningene også dra nytte av kollektive goder, som eksempelvis myndighetenes tilskudd til det lokale foreningslivet. Er det i tillegg en barne- og ungdomsforening, vil en formalisering gi dem rett til gratis møtelokaler. En formalisering vil også gi slike nettverk adgang til de mer overskridende organisasjonsparaplyer, som bydelens barne- og ungdomsråd. Dette blir betraktet som et gode i seg selv, da demokratiopplæringen blir praksisbasert, der grupper av barne- og ungdomsforeninger arbeider i fellesskap for blant annet å påvirke lokale myndigheter.

Dette er også årsaken til at den lokale paraplyorganisasjonen Veitvet-Sletteløkka kulturforum ble reetablert i 2009. «Man blir ikke integrert av mat og underholdning – man må være med på å planlegge festivalen», sier områdesatsingens administrative leder. Kulturforumet anses som viktig i så måte. Her kan alle organisasjoner på Veitvet-Sletteløkka være medlemmer, og forumet får en overordnet koordineringsfunksjon, blant annet i organiseringen av større lokalsamfunnsarrangementer. I april 2010 arrangerte *Stikk innom*, Veitvet - Sletteløkka kulturforum og Bjerke Bydel organisasjonsseminar der målet var å finne strukturer og samarbeidsformer for det videre arbeidet. Blant annet handler dette spørsmålet om å gjennomføre felles lokalsamfunnsarrangementer. Rundt 50 personer brukte en søndag for å diskutere disse tema, og resultatet fra konferansen ble folkefesten i Veitvetparken søndag 6. juni 2010.

Kulturforumet vil på sikt kunne bidra til kontinuitet i sivilsamfunnsatsingen i området, samt føre videre den kompetansen som opparbeides både i forhold til organisasjonsdrift og som arrangører av festivaler.

Satsingen fra myndighetenes side handler altså om å bygge varige organisasjoner. Slik sett ligger det i planene at beboerkontoret *Stikk innom* gjøres om til en permanent nærmiljøsentral når den tidsavgrensede områdesatsingen er over. Det vil også kunne ivareta den koordinerende funksjonen de har i forhold til å koble ulike nettverk sammen, som trer fram som beboerkontorets tredje funksjon.

Synergi mellom ulike foreninger, nettverk og aktører

Stikk innom er involvert i mange arrangementer som blir gjennomført på Veitvet. Ikke minst informerer de om arrangementer i regi av lokale lag og foreninger, som eksempelvis sportsklubbens åpningsfest av nytt garderobeannlegg i april 2010. I noen tilfeller er *Stikk innom* den som praktisk gjennomfører arrangementer som Veitvet - Sletteløkka kulturforum, Groduddalssatsingen og Bydel Bjerke står som arrangør av. I tillegg har beboerkontoret selv ansvar for en rekke større arrangementer for beboerne i lokalsamfunnet.

En av arbeidsmetodene til *Stikk innom* er å knytte det lokale foreningslivet, offentlige institusjonene og næringslivet sammen på disse arrangementene. På det store julemarkedet på Veitvetsenteret lørdag 12. desember 2009, ble det solgt hjemmelagede julegaver av lokale håndverkere, eldresenteret serverte gløgg og pepperkaker donert av Rema, det var dansere fra aktivitetsskolen m.m. Line mener slike kulturelle fellesarrangementer er vellykka som integreringstiltak, da alle deltar med det de kan. «Dette handler om *verdighet* – at man føler man har noe å bidra med», sier hun. Man vet at man mestrer hjemlandets mat, musikk eller teater. Gjennom dialog i trygge omgivelser og med et felles mål, kan man bygge overskridende nettverk. Lang erfaring med flerkulturelt ungdomsarbeid på Veitvet har gjort Vegard bevisst på dette:

Vegard: Vi må åpne oss opp, å ta imot det minoritetsetniske har å by på. Dersom vi kun hevder at det norske er det som er viktig, og alle andre kulturuttrykk er avvik på en eller annen måte, vil vi mislykkes på veien.

Dette er også visjonen bak utviklingsprosjektet José jobber med i Veitvet sportsklubb. Hans drøm er å samle det lokale foreningslivet, nettopp med tanke på et felles løft for lokalsamfunnet:

José: Så et av prosjektene jeg har vært opptatt av i klubben er at vi kontakter alle lederne av disse foreningene [på Veitvet] og sier: Hva kan dere bidra med for å få Veitvet til å bli et bedre sted å være. Hva er det med din organisasjon du vil markedsføre overfor resten av Veitvet? Er dere åpen for alle sammen? Ja, selvsagt. Men hva gjør dere?

José mener at det etablerte foreningslivet, som idrettslaget, ikke har evnet å se de ressurser som faktisk finnes lokalt. Et eksempel er de norsktamilske mennene som leier hallen på kveldstid. Her finnes det både leder- og trenerressurser klubben kunne dra nytte av ved å samarbeide med dem. Hvis noen ber om treningstider, så må det være slik at man stiller betingelser ved å delta på andre ting også, som for eksempel vakter. Dette handler om å bruke de ulike sosi-

ale nettverkene til å skape synergi for å bidra til at lokalsamfunnet blir et bedre sted å være.

Som tidligere nevnt er (re)etableringen av Veitvet-Sletteløkka kulturforum gjort med tanke på å skape et lokalt overskridende organ som kan koordinere slike nettverksoverskridende arrangementer. Det å arbeide for å få til gode samarbeidsrelasjoner mellom ulike aktører, må baseres på respekt og felles mål. Dette til tross for eventuell ubalanse i aktørenes makt og posisjon. Men selv om gjensidighet i relasjoner og felles mål framstår som grunnleggende betingelser for danning av brobyggende nettverk, kan man ikke se bort fra at innsatsen fra enkeltpersoner som besitter både kunnskaper og forutsetninger for å bygge sunne og gode relasjoner, er viktig.

Samfunnsmeglers betydning

Å utvikle gode lokalsamfunn og nærmiljøer avhenger ofte av enkeltpersoner initiativ, innsats, kompetanse og evne til å få med seg andre. Særlig viktig synes dette å være på Veitvet, der store deler av befolkningen er skiftet ut på kort tid, og majoriteten av de nyinnflyttede kommer fra afrikanske eller asiatiske land. Som beskrevet i kapittel 2 vil samfunn preget av store omveltninger på kort tid, være tjent med å ha personer som er i stand til å bygge broer mellom ulike samfunnsaktører og dermed bidra til å skape respektfulle samarbeidsrelasjoner. I litteraturen blir disse betegnet som «true social brokers». Her har vi valgt å kalle dem «samfunnsmeglere».

I dette materialet er det flere personer som trer fram som lokale brobyggere mellom ulike miljøer og aktører. Kjennetegnene ved disse personene er at de har en fot innenfor både norsk- og de minoritetsetniske miljøer. De har kompetanse på hvilke mekanismer som stopper samarbeid, men også hva som skal til for å bygge relasjoner og nettverk. De kjenner både de skrevne og uskrevne spilleregler innenfor en offentlig- og sivilsamfunns kontekst – noe som gjør dem i stand til å balansere ulike standpunkt og ivareta ofte motstridende hensyn. De jobber ut i fra en ide om ett felles mål, der deltagelsen for samtlige er basert på trygghet og verdighet, og evner å tenke nytt og se muligheter der andre ser problemer. Men viktigst av alt: de synes å dyrke de «respektfulle relasjoner».

I denne studien er det særlig fire personer som trer fram som tydelige samfunnsmeglere. Dette er Line på Stikk innom, Vegard på fritidsklubben, José i sportsklubben og Ranja bak kvinnenettverkene og en bydelsfestival.

For Bydel Bjerke var det viktig at riktig person bemannet *Stikk innom* kontoret. *Line*, som kjenner lokalsamfunnet godt, som har drevet prosjektarbeid på skolen med stort engasjement og oppslutning, ble løftet fram som en viktig aktør for lokalsamfunnsutviklingen. Som en av informantene sa om Line:

«Hun vil mye, hun er flink å få med seg folk, hun er tilstede der det skjer, i tillegg har hun i bunn en kompetanse i prosjektledelse. Det er viktig». Line er ansatt i Bydel Bjerke. Hun har tidligere vært aktiv i kulturarbeidet på skolen, er tidligere beboer på Veitvet, jobber systematisk med å skape møteplasser for forskjellige mennesker og nettverk. Hun kjenner myndighetenes byråkratiske og administrative rammer – samtidig som behovene til enkeltpersoner, uformelle nettverk og frivillige organisasjoner blir tatt på alvor. Line har vært på dialogmøte med tidligere kunnskapsminister Bård Vegard Solhjell. Hennes engasjement og evne til å bygge nettverk og relasjoner har med andre ord blitt lagt merke til – ikke bare lokalt – men også utenfor lokalmiljøets grenser.

Også *Vegard*, som har sitt daglige virke på den flerkulturelle fritidsklubben, synes å være en person som bygger sitt virke i lokalsamfunnet på respekt for enkeltpersoner og ulike kulturer. Han beskriver sitt stolteste øyeblikk i fritidsklubben da en tidligere bruker kom innom og sa: «Jøss, det er jo nesten bare innvandrere her, jo». Vegard ser seg rundt – å konstatere at det hadde han aldri lagt merke til før. Gjennom sitt nettverk både med bydelen, skolen, *Stikk innom* og ikke minst idrettslaget, er han en samfunnsmeidler med tyngdepunkt hos ungdommen på Veitvet. Vegard bidrar til at klubben er koblet opp mot andre arenaer. For Vegard handler lokalsamfunnsutvikling om institusjonell relasjonsbygging. Da må man komme seg ut fra kontorene – og møtes på hverandres arena.

José blir omtalt som en person som kan løfte Veitvet sportsklubb til nye høyder gjennom sitt målrettede prosjektarbeid. Hans nettverk spenner bredt innenfor minoritetsetniske miljøer, innenfor idrettsmiljøet og innenfor organisasjonsmiljøene mer generelt. Han *kan* den norske organisasjonskulturen, og han kjenner til de barrierer innvandrere støter på i møte med denne. «For å få til integrering må man ha folk som roter opp i det tradisjonelle systemet», sier han. I tillegg har José en fotballfaglig ballast samt høyere utdanning som inkluderer organisasjon og ledelse.

Ranja har på eget initiativ startet flere foreninger med utgangspunkt i de behov hun så fantes i deler av innvandrerbefolkningen, primært hos kvinner uten koblinger til det norske samfunn. Slik sett insisterer Ranja på at disse foreningene virker integrerende. Hun har også koblet disse foreningene sammen med andre nettverk, og etablert en årlig bydelsfestival. Ranja evner å bygge relasjoner og få til samarbeid mellom ulike personer, foreninger og institusjoner. Resultatet er felles løft som har fått ringvirkninger for hele bydelen.

Disse samfunnsmeidlerne er viktige ressurser for lokalsamfunnsutviklingen. For mange innvandrere synes disse personene å tjene som rollemodeller, men også som koblinger til storsamfunnet. Dette har ikke bare betydning for sosial integrasjon – men også for politisk integrasjon. Blant andre Siva mener at Norge må ta på alvor at vi lever i et multikulturelt samfunn, og at dette må

gjenspeiles i den norske politiske horisont og dagsorden. For å lykkes, må det bli flere politikere med etnisk minoritetsbakgrunn:

Siva: I Oslo er man jo avhengig av innvandrere, og Norge må være med på å skape trygghet for denne gruppen. Da må Norge aktivt delta i de opprinnelseslandene vi kommer fra. Hvis ikke norske myndigheter lærer om konfliktene, hva som foregår i Pakistan nå, hva som skjer på Sri Lanka, hva som har skjedd i Marokko, Sør-Afrika, Somalia for eksempel.... Hvis ikke norske myndigheter får kunnskap om det, så kommer vi ikke videre.

Siva etterlyser politiske samfunnsmeglere som er i stand til å løfte fram å gjøre saker minoritetsetniske nordmenn er opptatt av viktige. Dette vil på sikt bidra til at disse gruppene føler det har en hensikt å engasjere seg i det norske samfunnet. Hverdagslivet erfaringsrammer blir slik sett betydningsfulle for politisk integrasjon. Samfunnsmeplerene har syn for dette.

Oppsummering

I denne siste delen av analysene er fokus rettet mot betingelser for utvikling av brobyggende nettverk og lokale myndigheters rolle i dette. Det er flere forhold som synes å tre fram som viktige i dette arbeidet: For det første har lokale myndigheter etablert seg i et nærmiljø gjennom et beboerkontoret *Stikk innom*, bemannet av personer med grunnleggende kjennskap til dette nærmiljøet. Videre har man arbeidet med å utvikle samarbeid og relasjonsbygging på bakgrunn av den aktiviteten som allerede finnes, og med den kompetanse hver enkelt aktør har. Man har også motivert til utvikling av lokale nettverksarenaer og paraplyorganisasjoner. På mange måter har hverdagslivets rammevilkår på Veitvet dannet utgangspunktet for *Stikk innom* kontorets arbeid. Nettverksbyggingen har hatt som mål å ta utgangspunkt i beboernes behov – ikke myndighetenes langsiktige mål.

Drøftelse og konklusjon

Målsettingen med denne studien har vært å rette søkelyset på dannelsen av sosial kapital i et flerkulturelt lokalsamfunn og studere hvordan foreningslivet kan virke som integrasjonsarena. I dette avsluttende kapittelet skal trådene fra de empiriske analysene drøftes og fortolkes i lys av teorien om sosial kapital og akkulturasjon. Utgangspunktet for dette er rapportens tre hovedspørsmål:

- Hvilken betydning har det innvandrerorienterte foreningslivet for de som er aktive i dette? Spiller det en rolle for deres sosiale og politiske integrasjon i majoritetssamfunnet?
- Hvilke faktorer hemmer og fremmer etniske minoriteters deltagelse i det tradisjonelle norske foreningslivet?
- Hvilken rolle har lokale myndigheter spilt for å bygge broer mellom ulike samfunnsaktører i en flerkulturell lokalsamfunnskontekst? Kan slike initiativer bidra til å øke lokalsamfunnets sosiale kapital?

Disse spørsmålene er også omdreiningspunktet for denne avsluttende drøftelse og konklusjon. Mer presist handler dette om å synliggjøre noen dimensjoner som kan øke vår forståelse av hvordan både det minoritets- og majoritetsetniske foreningslivet kan fungere som arena for sosial og politisk deltagelse blant etniske minoriteter, og hvordan lokale myndigheter kan bidra til å styrke foreningslivets posisjon i en flerkulturell lokalsamfunnskontekst. Drøftelsen vil samles under begrepene sammenbindende (bonding), overskridende (bridging) og sammenkoblende (linking) sosial kapital.

Sosial og politisk integrasjon innenfor sivilsamfunnets rammer er ikke et ukontroversielt tema da det representerer et møtepunkt mellom ulike politiske målsettinger: Sosial og politisk integrasjon i frivillige organisasjoner på den ene siden og foreningslivets autonomi og selvstyre på den andre. Denne spenningen er særlig relevant i denne studien, da den både tar opp spørsmålet knyttet til foreningslivet som integrasjonsarena, samt løfter fram myndighete-

nes inngripen i det samme foreningslivet. Dette reiser noen dilemma som blir drøftet avslutningsvis.

Innvandrerorganisasjoner som integrasjonsarena

Innvandrerorganisasjonene har blitt sett på som relativt innadvendte fellesskaper som i liten grad evner å bygge tillit og nettverk utover egen gruppe. Samtidig pekes det på at foreningslivet bidrar både til å styrke immigranternes kompetanse og kunnskap om vertslandet, samt nettverksressurser som gjør veien til sosial og politisk integrasjon lettere (se drøftelse i kapittel 1). Lidén (2001) har påpekt at til tross for at innvandrerorganisasjonene har en høy grad av intern orientering, må man være forsiktig med å utelukkende se på disse som isolerte øyer. Denne studien støtter en slik tilnærming, og viser på den ene siden at det etniske foreningslivet kan fungere som springbrett til majoritets-samfunnets institusjoner, mens det på den andre siden ikke er en selvfølge at et multikulturelt foreningsliv betyr økt integrasjon, verken for minoritets- eller majoritetsforeninger. Denne delen av drøftelsen tar for seg begge posisjoner.

«Bonding» og vedlikehold av kulturell identitet

Hvordan skal man tilpasse seg sitt nye vertslandet samtidig som man ivaretar egen kulturell identitet? I følge Berry (1997) er dette en problemstilling immigranter blir stilt overfor og må forholde seg til gjennom det han betegner som en akkulturasjonsprosess. For Berry er akkulturasjon en prosess der deltagelse i «interne» grupper må balanseres med kontakt og deltagelse med grupper som framstår som ulike seg selv. I hvilken grad man lykkes med en slik balanse, vil være avgjørende for om man velger integrasjon, assimilasjon, segregering eller marginalisering som strategi (se modell tabell 2.1).

De minoritetsetniske informantene i denne studien synes i stor grad å ha reflektert over balansen mellom vedlikehold av kulturell identitet og kontakt og deltagelse ut mot majoritetskulturens organisasjoner. Informantene kjenner godt til både det norske etniske og det minoritetsetniske foreningslivet, og er å betrakte som godt integrerte, både innenfor utdanningssektoren, arbeidslivs-sektoren og på sivilsamfunnssektoren. Til tross for dette blir nettopp *vedlikehold av kulturell identitet* fremmet som en viktig motivasjon for deltagelsen i innvandrerforeningene. Det er særlig fire typer funksjoner eller meningsdi-mensjoner som kommer til syne.

For det første: Gjennom innvandrerforeningene får de ta del i fellesskaper der referansene til hjemlandets kultur, dets språk og samværsformer deles. Det norske immigrantnettverket gir også tilgang til transnasjonale relasjoner – og informasjonstilgang både til eksilmiljø i Norge, i andre vestlige land samt

informasjon fra hjemlandet. Særlig blir innvandrersorganisasjoner løftet fram som viktig for de som kommer fra krigsherjede land, en skjebne som bearbejdes i møte med andre som deler samme historie.

For det andre tjener innvandrernettverkene som base for utvikling og håndtering av tokulturalitet. En slik funksjon kan tenkes å være særlig viktig for unge som er vokst opp i Norge, men har røtter og familiære bånd i foreldrenes hjemland. Dette understøttes også av det faktum at norskfødte barn av innvandrere i større grad enn immigranter er medlemmer både i innvandreroorienterte- og religiøse foreninger (Enjolras & Wollebæk 2010). Behovet for arenaer der man kan håndtere tokulturalitet, kan også være en grunn til at vi de senere år har opplevd en økende etablering av landspesifikk ungdomsorganisasjoner. I 2009 var det fire slike organisasjoner som hadde nasjonal utbredelse, og dermed mottok tilskudd fra Barne- og likestillingsdepartementet. Dette var Vietnamesisk barne- og ungdomsforening, Norges Tyrkiske Ungdomsforening, Det Kurdiske Ungdomsforbundet i Norge og Annai Poopathi Tamilsk Kultursenter (se www.fordelingsutvalget.no, NOU 2006:13). I tillegg har paraplyorganisasjonen Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) åpnet for at organisasjoner med et relativt lavt medlemstall og uten en nasjonal utbredelse, får observatørstatus. Dette har resultert i at foreninger med røtter fra landområdene som Aserbadjan og Bosnia samt flere muslimske foreninger er innlemmet i dette organisasjonsnettverket (www.lnu.no).

For det tredje tjener også innvandrereforeninger som arena for kulturell læring, der morsmålsundervisning samt hjemlandets musikk og kulturuttrykk oppleves som viktig å viderefremme til barn vokst opp i Norge. Denne type ferdigheter styrker de sosiale og kulturelle båndene mellom norskfødte minoritetsbarn, samtidig som det er en forutsetning for opprettholdelse av kontakt med familie og venner i foreldrenes fødeland.

For det fjerde kan innvandrereforeningene tjene som base for politisk engasjement, det være seg å arbeide for å bedre enkelte gruppers muligheter i det norske samfunnet, eller som arena for et politisk engasjement med utgangspunkt i hjemlandets politiske situasjon. Et tydelig eksempel som har kommet fram i dette arbeidet, er tamilenes situasjon på Sri Lanka.

Disse meningsdimensjonene vil ikke kunne erstattes av deltagelse i tradisjonelle norske organisasjoner. Til tross for dette, synes informantene å balansere – eller mer presist - supplere sin deltagelse i innvandrersorganisasjoner med overgripende relasjoner til nettverk og institusjoner i majoritetssamfunnet. Slik sett fungerer de hjemlandsorienterte foreninger som forankring i det kjente - som sammenbindende eller «bondende» relasjoner – men også som et omdreiningspunkt for videre nettverksbygging.

«Bonding» som forutsetning for «bridging»

For at nettverk skal kunne tilføre individet relasjonelle ressurser, er det i følge Putnam (2000) avgjørende at man utvider de sosiale båndene til personer og nettverk som framstår som forskjellige fra en selv. Det er denne verdien som ligger i overskridende nettverk (bridging). De minoritetsetniske informantene i denne studien har et bevisst forhold til slik type nettverksbygging.

For Jeevan ga deltagelsen i en norsktamilsk fotballklubb den kompetansen og selvtilliten han trengte for å bli med som trener og senere lagleder for sønnens fotballag på Veitvet. Det etniske foreningslivet bidro med andre ord til å senke terskelen for deltagelse i en tradisjonell norsk kontekst. Siva, på sin side, mener han aldri kunne blitt aktiv lokalpolitiker uten å ha sitt brede innvandrernettverk i ryggen. Dette nettverket har vært hans utgangspunkt og ressurs både gjennom hans yrkesmessig virke og som partipolitiker. Også i de minoritetsetniske kvinnenettverk, ledet av Ranja, har kvinnene gått fra å være passive tilskuere i et land de ikke engang forstod språket, til å bli aktive deltagere i overskridende lokalsamfunnsaktiviteter. Blant annet er deres kulturbaserte ferdigheter blitt avgjørende ressurser i en stor bydelsfestival, en festival som omfatter kontakt med en rekke andre organisasjoner og lokale myndigheter. Dette kvinnenettverket – som i utgangspunktet har vært et samlingssted for kulturelt og etnisk orienterte fellesskapet - har fungert som et springbrett for videre nettverksbygging. I lys av debatten rundt innvandrerorganisasjonens rolle som integrasjonsarena, kan man ut i fra disse eksemplene si at kulturelt vedlikehold (bonding) er blitt etterfulgt av kontakt og deltagelse med nettverk og foreninger i majoritetssamfunnet (bridging).

Dette er i tråd med Bay et. al (in pres) som i sin studie viser at medlemmer av innvandrerorganisasjoner i større grad enn ikke-medlemmer bruker stemmeretten sin. Forskerne antyder at innvandrerforeninger slik sett kan bidra til å knytte enkeltindivider nærmere viktige samfunnsinstitusjoner. Det er imidlertid vanskelig å forklare hvilke mekanismer som trer i kraft for at slike overskridende effekter blir virksomme. Er det nettverkene i seg selv som virker mobiliserende, eller har det med hvilke grupper som velger å gå inn i frivillige organisasjoner? Tidligere forskningsbidrag presentert i kapittel 1 viser at både individenes sosioøkonomiske ressurser, egenskaper ved de nettverkene immigranter er med i, samt betingelser i omgivelsene, er viktige faktorer som påvirker immigranternes deltagelsesnivå. Interessant i så måte er at motivasjonsmønsteret bak frivillige organisasjonsdeltagelse synes å være noe forskjellige mellom minoritets- og majoritetsbefolkningen. Wollebæk og Sivesind (2010) har vist at foreningsaktive innvandrere har et bredere motivasjonsmønster enn de norsketniske. Særlig dreier dette seg om de mer instrumentelle motivene bak deltagelsen, som læringsaspektet ved å delta, muligheter for nettverksbygging inn mot arbeidslivet og personlig utvikling. Disse dimensjonene synes å være viktigere for de foreningsaktive minoriteter enn for de majoritetsetniske. Dette kan tyde på at immigranter har et høyere bevissthetsnivå når det

gjelder foreningsnettverkene som arena for sosial mobilitet og integrasjon enn majoritetsbefolkningen, som ikke har det samme behovet for å orientere seg i et fremmed land.

Det er verdt å minne om at de minoritetsetniske informantene i denne studien har lang botid, gode norskferdigheter og høy integrasjon både økonomisk, sosialt og politisk. Slik sett representerer de ikke innvandrerbefolkningen generelt. Samtidig skal vi være klar over at disse egenskapene, eller ressursene, er egenskapene som etter hvert en relativt stor gruppe etnisk minoriteter har. Det er slik sett ikke de «få velintegrerte» som her har kommet til orde. For denne studiens formål har det i tillegg vært verdifullt at informantene er med i etnisk baserte foreningene som ikke bare har en formell organisasjonsstruktur, men som i tillegg har godt utbygde sosiale bånd til andre organisasjoner - og ikke minst til lokale myndigheter. Sånn sett er kontrasten til de mer isolerte og usynlige innvandrernettverkene stor.

«Bonding» som sementering av marginal posisjon

Etnisk mangfold og tette, sammenbindende nettverk, fører ikke nødvendigvis til overskridende nettverksdanning. Dette var tydelig på Veitvet. Etter at krisen i det tradisjonelle norske foreningslivet på midten av 1990-tallet var et faktum, trodde bydelens kulturarbeidere at det i liten grad eksisterte fritidsaktiviteter utover idrettslagets fotballklubb samt noen løsere nettverk som ble aktivisert når lokale og temporære aktiviteter ble arrangert. Det var for så vidt en kjent sak at innvandrereforeninger - med organisatorisk forankring utenfor bydelen - etablerte aktivitet på Veitvet etter hvert som innvandrерandelen økte. Disse innvandrereforeningene tilpasset seg de demografiske endringer, samt de nye behovene som oppstod i kjølvannet av dette.

Da beboerkontor *Stikk innom* i 2009 foretok en gjennomgang av aktivitetene i området, ble omfanget og mangfoldet som kom til syne en overraskelse for bydelens kulturarbeidere. Foruten å være mer eller mindre skjulte nettverk og aktiviteter, ukjent for andre enn de som var med, hadde disse flere kjennetegn: For det første var de i all hovedsak organisert rundt etnisk- og/eller kulturell tilhørighet. For det andre var det innadvendte nettverk i den forstand at de hadde få/ingen bånd til andre formelle nettverk. For det tredje var de i stor grad aktivitetsbaserte, særlig knyttet til barne- og ungdomsaktiviteter. For å bruke Berrys (1997) begrepspar synes disse nettverkene å fremme *kulturelt vedlikehold*, men ha liten betydning for deltagerens *kontakt og deltagelse* utover foreningens rammer. Slike grupper eller sosiale nettverk har begrenset evne til å bygge kollektiv solidaritet og tillit utover egen gruppe. Knyttet dette til Woolcocks (1998) begrepsapparat, preges gruppenes eller nettverkens relasjoner av en *ubalanse* der høy intern integrasjon (bonding) kombineres med et totalt fravær av sammenkoblinger (linking) til andre aktører i lokalsamfunnet. I et sosial kapital perspektiv undergraver dette effektiviteten av

både sosial og økonomisk utveksling. Dersom dette er en utvikling som får fotfeste, vil det på sikt kunne skape problemer for et lokalsamfunn, der manglende samhandling og synergi mellom ulike aktører også vil begrense grunnlaget for nettverksdannelse og tillitskapende relasjoner (ibid).

I dette arbeidet er det ikke gjort nærmere analyser av disse nettverkene, men ut fra en sosial kapital tilnærming er det lite sannsynlig at disse nettverkene alene vil komme seg ut av sin marginale og usynlige posisjon. For noen nettverk er nok ikke utadrettede aktiviteter et mål i seg selv. Man velger å drive sin aktivitet innenfor en isolerte sfære. Men fraværet av formell foreningsstruktur og demokratisk lederskap bidrar til at nettverkene heller ikke får tilgang til de ressurser som velferdsstaten yter overfor lokalt foreningsliv, det være seg økonomiske tilskudd eller lån av foreningslokaler. For å utløse slike offentlige goder kreves et visst minimum av organisatoriske formaliteter – og det forutsetter en dialog med myndighetene. I lys av foreningenes funksjon som demokratiske arenaer, manglet de lokale gruppene på Veitvet en struktur som ivaretok en interndemokratisk funksjon. De hadde heller ingen funksjon som korporativ kanal, da de hadde liten eller ingen kontakt med politiske eller administrative myndigheter. Dette bildet passer godt inn i Rogstads (2007) studie av innvandrersamfunn i Norge, som tilbydere av sosialt fellesskap og hjelp, men med liten betydning for medlemmenes politiske integrasjon.

Majoritetsorganisasjoner som integrasjonsarena

Nettverk har normer, verdier og forventinger. Disse er uskrevne og må læres for å kunne deles. For nykommere eller perifere deltakere kan det være vanskelig å forstå disse. Erkjennelse av dette faktum må være utgangspunktet når det tradisjonelle norske foreningslivet skal rekruttere nye sosiale grupper til sine rekker. For å belyse hvordan dette foreningslivet opererer i en flerkulturell kontekst, har det lokale idrettslaget på Veitvet blitt brukt som case. Årsaken er blant annet at idrettslaget er den eneste organisasjonen som har overlevd de store demografiske endringene på Veitvet de siste 15 årene. At idrettslaget blir viet såpass stor plass har også sammenheng med at den organiserte idretten er den foreningsaktiviteten som i norsk sammenheng samler flest majoritets- og minoritetsungdom på en felles fritidsarena (Krange & Strandbu 2004). Det er også den aktiviteten som i størst grad aktiviserer foreldregenerasjonen til frivillig arbeid på barnas vegne. Å studere idrettslaget på Veitvet vil slik sett kunne ha en viss overføringsverdi til andre organisasjoner og etnisk heterogene lokalsamfunn. Samtidig rapporter Likestillings- og diskrimineringsombudet i 2008 at det er få tegn til at idretten på forbundsnivå, forholder seg aktivt til at rekrutteringskanal inn i idretten kan fortone seg

høyst ulike for majoritet og minoriteter. Et unntak er imidlertid Fotballforbundet, som har egne prosjekter for rekruttering og tilrettelegging for minoritetsetniske barn og unge (ibid.). Ledelsen i Veitvet sportsklubb synes i liten grad å ha benyttet seg av den kompetansen som finnes i eget forbundet.

Marginalisering i en flerkulturell kontekst

På Veitvet sliter idrettslaget i motbakke. De har i liten grad forholdt seg til det endrede rekrutteringsgrunnlaget. Dette har blant annet bidratt til at de i større eller mindre grad synes å ha blitt marginalisert i denne flerkulturelle konteksten. Konsekvensen er at de i liten grad evner å knytte nye sosiale grupper til seg (bridging), og framstår som en intern og eksklusiv klubb. Samtidig, som den største lokale aktøren med både tradisjon og lokaliteter for å tilby idrettsaktiviteter til barn og unge, står det i en særstilling. Det er også fra de lokale myndigheter knyttet forventinger til at sportsklubben skal ta grep og bygge en tidsriktig organisasjon i tråd med den demografiske utviklingen i lokalsamfunnet. Dette innbefatter blant annet å være et idrettslag som framstår som åpent og inkluderende. Myndigheter står parat til å bevilge økonomisk støtte for tiltak som kan bidra til at idrettslaget igjen blir et kraftsentrum for barn og unges idrettsaktivitet – og slik sett en spydspiss for fritidsaktiviteter i lokalområdet.

Problemet med det tidligere tradisjonelle foreningslivet på Veitvet – og idrettslaget i dag - synes å være at det i liten grad har hatt kapasitet til å tilpasse seg de endringer lokalsamfunnet har hatt gjennom 1990-tallet. Langt på vei ble disse foreningene marginalisert i den etter hvert flerkulturelle konteksten. Idrettslaget – som tross alt har klore seg fast – har også tapt oppslutning, tapt medlemmer – og synes å ha tapt legitimitet som et fritids- og kraftsentrum for barn og unge i lokalmiljøet. Slik idrettslaget i dag drives, vil det på sikt vanskelig kunne være bærekraftig.

Da idrettslaget høsten 2009 igangsatte et utviklingsprosjekt, var dette på tross av – ikke på grunn av - idrettslagets ledelse. Det er ennå uklart (våren 2010) hvilken status og retning dette arbeidet tar. I bunn og grunn handler utviklingsprosjektet om hvorvidt idrettslaget er villig til å gi slipp på en tradisjonell organisasjonskultur og – drift. Det interessant er at påtrykket om endring først og fremst har kommet fra personer utenfor idrettslagets ledelse, med andre ord fra aktører som i stor grad har forholdt seg til det flerkulturelle Veitvet. I tillegg har lokale myndigheter vært opptatt av å lokalsamfunnet skal ha et reelt idrettstilbud for de 2000 barn og unge på Veitvet. Så langt har lite skjedd – og idrettslaget synes å bli ytterligere marginalisert i den flerkulturelle foreningskontekst. Et eksempel på dette er de nye idrettsaktiviteter som er etablert på siden av idrettslaget (se kapittel 3).

«Bridging» - men med manglende «bonding»

Dersom man legger til grunn en sosiologisk forståelse av hva integrasjon innebærer, så handler det om noe mer enn opplæring i majoritetskulturens normer, verdier og forventninger. Som Brochmann innebærer integrasjon en «læring av og tilpasning til samfunnets verdigrunnlag, prosesser som knytter individet til samfunnet (økonomisk og sosialt), og skaper tilhørighet og lojalitet» (Brochmann 2002, 30). Å integrere nye sosiale grupper inn i frivillige foreninger, handler på den ene siden om skolering i foreningens virke, men på den andre siden er det også avgjørende at det skjer en gjensidig tilpasning av de «gamle» og «nye» verdier og normer. En slik forståelse av integrasjon forutsetter med andre ord en vilje til tosidighet, noe som også vil kunne få betydning for foreningens verdi- og kulturpluralisme. Respektfull relasjonsbygging legger grunnlaget for lojalitet og tilhørighet, noe som i en sosial kapitalforståelse bidrar til å utvikle foreningens sammenbindende (bondende) funksjon.

Et legitimt spørsmål i så måte er i hvilken grad tradisjonelt norsk organisasjoner opplever å drive integreringsarbeidet som et samfunnsansvar. Forskningen har i liten grad berørt dette tema, men i en studie blant frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner i Oslo, oppgir nesten to av tre at de ser integrering som et ansvar for organisasjonen, og at flere aktive medlemmer med minoritetsbakgrunn ville være en styrke for organisasjonen (Friberg & Gautun 2007). Også i Norges Fotballforbunds handlingsplan 2008-2011 uttrykkes et slik samfunnsansvar der organisasjonene skal «fremme økt deltakelse for alle ungdommer, uavhengig av kulturell bakgrunn» (http://www.fotball.no/Kretser/Hordaland/krets/om_krets/Handlingsplan-2008-2011). Det er med andre ord ikke viljen det nødvendigvis det står på – selv om det på Veitvet kan synes å være det også.

Rekruttering av minoritetsetniske barn og deres foreldre har ikke vært en prioritert arbeidsoppgave i Veitvet sportsklubb. Dette forklares blant annet med at den daglige driften er tidkrevende for de frivillige, samt at minoritetsforeldre bidrar lite i idrettslagets drift og dugnader. Men til tross for dette, har majoriteten av de fotballspillende ungene minoritetsetnisk bakgrunn. På mange måter kommer disse til tross for – ikke på grunn av – klubbens rekrutteringsprofil. Heller ikke idrettslagets formelle organer er preget av at klubben har en flerkulturelle spillergrupper. Andelen minoritetsetniske personer med styreverv eller andre formelle posisjoner i klubben er så godt som fraværende. Dette er ikke særskilt for idrettslaget på Veitvet. Wollebæk og Sivesind (2010) har også vist at etniske minoriteter med minst 5 års botid og med gode norskkunnskaper, er svært underrepresenterte i formelle tillitsverv og posisjoner i frivillige organisasjoner, til tross for at de i nesten like stor grad som etniske nordmenn driver frivillig arbeid. Med andre ord: Til høyere formaliseringsgraden i organisasjonene blir (fra medlemskap til tillitsvalgte), jo større gap blir det mellom minoritets- og majoritetsetniske sin deltagelse. Innvand-

terne driver frivillig arbeid, men når de formelle posisjonene skal bekles, kaster man i liten grad blikket mot denne gruppen.

Om vi setter det hele på spissen, kan vi si at idrettslaget på Veitvet i likhet med mange innvandrersorganisasjoner opererer med en sterk intern integrasjon som kan oppfattes som vanskelig tilgjengelig for de som står utenfor. Men der er en vesentlig forskjell: Idrettslaget har høy grad av formell organisasjonsstruktur, noe som gjør at koblingen opp mot idrettsbevegelsens organer, og ikke minst mot bevilgende og lokale myndigheter, er god. Med andre ord fungerer de til en viss grad overskridende og bidrar til at idrettslaget har en posisjon i formelle strukturer, noe som også gir dem tilgang til en rekke kollektive ressurser, som økonomiske tilskudd og andre nettverksressurser. Men da sammenbindingen til nye potensielle medlemmer i lokalsamfunnet er lav, synes idrettslaget å virke *ineffektivt* i arbeidet med å bygge sosiale nettverk og tillit i lokalsamfunnet.

Myndighetenes sammenkoblende funksjon

Putnam (2000) legger til grunn en *samfunnsorientert* forståelse for dannelsen av sosial kapital, en forståelse som hviler på foreningslivets evne til å generere normdannende nettverk og sosial tillit. Det er på dette området Putnams tilnærming blir kritisert – og kommer til kort. For hvordan skal nettverk eller lokalsamfunn som i utgangspunktet er i en marginal posisjon, evne å skape overskridende nettverk? Woolcocks (1989) sammenkoblende eller linking sosial kapital og den mer *institusjonsorienterte* forklaringen, retter i stedet oppmerksomheten mot myndighetenes rolle for dannelsen av sosial kapital. For Woolcock er integrerte og sammenbindende nettverk (bonding) en forutsetning for å koble ulike aktører innenfor en samfunnskontekst sammen (linking). Det er denne tilnærmingen som her danner grunnlaget for å forstå den rollen lokale myndigheter på Veitvet har spilt.

Når «bridging» ikke gjør seg selv

Som belyst innledningsvis i denne rapporten, kan forskningen melde om viktige endringstrekk i det tradisjonelle foreningslivet. Kort oppsummert kan vi si at de nasjonale og samfunnsorienterte organisasjonene taper oppsutning, mens mer lokale, nærmiljøorienterte foreninger basert på egeninteresse vokser fram (Wollebæk & Selle 2002). Små, lokale og autonome grupper vil slik sett svekke forestillingen om sivilsamfunnet som en enhet med felles verdier, normer og forventninger som deles. På mange måter representerer utviklingen på Veitvet disse endringstrekkene, der de store norske organisasjonene er erstattet av små aktivitetsorienterte nettverk basert på etnisk- og/eller kulturell

tilhørighet. Disse danner grunnlaget for små og løsrevne fellesskapet. I utgangspunktet har deler av dette fellesskapet i stor grad vært lukket for majoritetsbefolkningen, og fremmed for lokale myndigheter.

På Veitvet har lokale myndigheter gjennom Groruddalssatsingen gått inn for å etablere sosiale og fysiske møteplasser. Utgangspunktet for arbeidet har vært å bygge respektfulle relasjoner med de individer som er knyttet til allerede etablerte aktiviteter og nettverk (beskrevet i avsnittet «Brobygging og de lokale myndigheters rolle, s 80»). Målet har vært å styrke nettverkene gjennom å gi assistanse slik at de blir selvstyrende fellesskaper, og synlige aktører i lokalmiljøet. Dette gjøres gjennom å arrangere «organisasjonskurs» der det gis opplæring i hvordan opprette, organisere og drive en forening. Her blir også de fordelene det vil være å etablere en demokratisk medlemsforening kommunisert. Det er med andre ord ikke aktivitetene som skal endres, men å bidra til at de organisatoriske rammene aktivitetene drives innenfor, formaliseres. Hensikten er å mektiggjøre nettverkene, først og fremst ved at de som formelle foreninger øker sine mulighetsstrukturer innenfor velferdsstatens støtteregeime. Men mektiggjøringen handler også om å øke mulighetene for å styrke deres posisjon som interessefellesskap i en lokalsamfunnskontekst. Dette vil kunne øke medlemmenes relasjonelle bånd til andre nettverk. Re-etableringen av den lokale foreningsparaplyen «Veitvet-Sletteløkka kulturforum», er ett bidrag for å etablere overordnede strukturer som skal kunne bistå og forene det fragmenterte foreningslivet. Denne foreningsparaplyen vil også kunne utvikle en felles plattform knyttet til overordnede målsettinger for lokalsamfunnet.

For de lokale myndigheter, som satte seg som mål å øke beboeraktiviteten i lokalsamfunnet, var altså de allerede etablerte aktivitetsnettverkene viktige forutsetninger for sammenkobling *mellom* de ulike foreningene, med de lokale myndigheter, offentlige tjenester og beboere på Veitvet. Med andre ord: «Bonding» var en forutsetning for «linking» sosial kapital. Fra å representere noen goder for de aktive deltagerne, ble altså disse nettverkene betydningsfulle på samfunnsnivå. Det viste seg altså å ligge et potensial i de innadvendte nettverkene, og når lokale myndigheter gjorde seg tilgjengelig i lokalsamfunnet, var det et ønske fra disse nettverkene om kontakt og deltagelse utenfor egne rekker.

I tillegg har ressurspersoner, her kalt samfunnsmeglere, vært viktige katalysatorer og pådrivere for denne sektorovergripende relasjonsbyggingen. Samfunnsmeglere er i én forstand ildsjeler, men besitter i tillegg kompetanse innen prosjektledelse med bred erfaring innenfor både en byråkrati- og sivilsamfunnskontekst. I tillegg har de kjennskap både til minoritets- og majoritetsorienterte kulturer, noe som synes å ha bidratt til utvikling av gode relasjonelle bånd, basert på gjensidighet og respekt. Slik er man i ferd med å utvikle noen felles mål for det lokale foreningslivet og dets utvikling.

Med utgangspunkt i teorien om linking sosial kapital vil bærekraftige organisasjoner være de som er i stand til balansere sin drift i lys av viktige endringstrekk i omgivelsene. Disse vil inneha *både* en sterk intern integrasjon, samt være i stand til å koble seg opp mot andre alternative nettverk. Forenings- og nettverksutviklingen på Veitvet er et forsøkt på å bidra til at de lokale nettverkene utvikles i en slik retning.

Konsekvenser og dilemmaer

Denne studien har ikke hatt til hensikt å evaluere Groruddalssatsingen på Veitvet. Når denne satsingen likevel presenteres, er dette fordi man ikke kommer utenom denne når foreningslivets betydning for sosial og politisk integrasjon i dette lokalsamfunnet skal belyses. På generelt grunnlag er det likevel betimelig å reise noen spørsmål knyttet til myndighetenes inngripen. For det første vil foreningers møte med myndighetenes politiske målsettinger kunne skape tvetydigheter og spenninger som er verdt å reflektere over, både for majoritets- og minoritetsorganisasjoner. For det andre vil man stå i fare for at myndighetene i sin integrasjonsiver, vil kunne usynliggjøre problemstillinger etniske minoriteter selv opplever som dominerende i eget hverdagsliv. Dette er to forhold som drøftes avslutningsvis.

Myndigheters insentiver og foreningers selvstyre

Når tradisjonelle frivillige organisasjoner blir betraktet på som viktige integrasjonsaktører av politiske myndigheter *kan* dette komme i konflikt med de samme myndighetenes målsettinger om et autonomt og selvstyrt foreningsliv. Insitamenter til økt sosial og politisk integrasjon gjennom foreningslivet, foregår ofte på to måter.

For det første gis insitamenter, blant andre økonomiske, til det tradisjonelle norske foreningslivet for å iverksette særskilte tiltak for rekruttering av innvandrere. Men hvilke konsekvenser får dette for foreningens egne verdi- og normgrunnlag? Brochmann (2002) peker på at sosial og politisk integrasjon forutsetter noen allmenne ideer om sosial orden. *Hva slags* orden er dette? Eller med andre ord: hva er det nyankomne immigranter skal oppnå tilhørighet til? I følge Brochmann (2002) hviler den norske integrasjonspolitikken på en verdi- og kulturpluralisme (se i kapittel 2). Om også dette videreføres innenfor rammene av det frivillige organisasjonslivet, forutsette det at organisasjoner som mottar statlige tilskudd forholder seg til en slik pluralisme. Ideen om integrasjon i en allerede etablert organisasjonskultur, vil – satt på spissen – kunne betraktes som assimilasjon. Spørsmålet om myndighetenes målsettinger bidrar til å fordrive organisasjonenes egne verdi- og kulturgrunnlag, er et

spørsmål som må stilles opp mot det ansvar frivillige organisasjoner har for å være åpne og inkluderende – så lenge statlige tilskudd mottas.

Myndighetenes andre strategi er å gi innvandrereforeninger de samme støtteordninger under de samme vilkår som det øvrige foreningslivet. Slik sett vil de – i likhet med andre foreninger - kunne kvalifisere seg til å motta tilskudd, bli høringsorganer eller få tilgang til andre offentlige goder som billige/gratis foreningslokaler m.m., under forutsetning av at de tilfredsstiller noen formelle krav til ordinær foreningsdrift. I sin studie av innvandrereforeninger påpeker Rogstad (2007) at myndighetenes finansieringsregime virker tildels styrende for innvandrereforeningenes aktiviteter. I tillegg gir de noen motstridende målsetninger i forhold til hva som forventes av disse foreninger: På den ene siden skal de styrke og ivareta medlemmenes identitet og interesse – på den andre siden skal den ivareta myndighetenes målsetning om å legge grunnlaget for dialog, toleranse og samhandling – og bidra til møteplasser for *ulike* etniske grupper. I hvor stor grad kan lokale myndigheter styre de innadvendte nettverkene og forme dem til utadvendte brobyggere før det går på bekostning både av foreningenes kulturelle identitet og selvstyre?

Alle foreninger som knytter insentivbaserte bånd til myndigheter – som på sin side har politiske målsetninger som skal nås – vil rammes av slike dilemmaer – også innenfor en norsk organisasjonskontekst. Når statlige prosjekttilskudd gis til de organisasjoner som iverksetter integrerings- og rekrutterings tiltak for innvandregrupper, er det betimelig å spørre i hvilken grad slike prosjektorienterte støtteordninger bidrar til å styre organisasjonene vekk fra deres primære arbeidsoppgaver. Dette er et underutforsket tema.

På Veitvet må imidlertid dette dilemmaet settes opp mot den marginale posisjonen disse nettverkene fra før hadde. I dette lokalsamfunnet ville det på mange måter vært meningsløst å tenke seg danningen av overskridende nettverk i regi av de allerede eksisterende aktivitetene. Til det var det innvandrerebaserte foreningslivet for innadvendt og lite orientert ut mot lokalsamfunnet.

Identitet og livspolitikk som grunnlag for integrasjon

Norske myndigheters integrasjonsiver, med det norske foreningslivet som arena, krever ikke bare vilje fra organisasjonenes side til å innlemme nye sosiale grupper, men det kreves også en evne til å bygge relasjoner basert på gjensidighet og respekt. Denne kan være vanskelig gjenkjennbar innenfor en relativt lukket norsk organisasjonskontekst. På Veitvet ble dette synlig når samfunnsmevlere med røtter og føtter godt plantet i ulike miljøer, møtte idrettslaget med et utenforblikk. Integrasjon handler slik sett om å åpne for at nye perspektiver får plass innenfor en tradisjonell ramme, og at nye mennesker med andre erfaringer og innspill oppnår tilhørighet og lojalitet til foreningen. Dersom det norske foreningslivet tilbyr en monolittisk organisasjonskultur

som i liten grad er gjenkjennbar eller formet av de nye deltagerne hverdagsliv, vil det fort kunne framstå som en irrelevant arena.

De senere årene har vi i økende grad observert politiske markeringer av etniske minoriteter i det offentlige rom. Nye problemstillinger, ukjent for majoritetskulturen, har blitt satt på dagsorden av norske borgere med referanser og nettverk utenfor landegrensene - men med gyldighet innenfor deres norske hverdagsliv. Slik har det skjedd en utvidelse av den politiske dagsorden basert på det Giddens (1991) karakteriserer som «livspolitik» (life politics), artikulert av stemmer som formes nedenfra, av borgerne selv, med utgangspunkt i deres individuelle og kollektive hverdags erfaringer.

Også denne studien har vist at informantene er opptatt av spørsmål og problemstillinger forankret i hjemlandets politikk, og at dette framstår som viktige elementer i deres norske hverdagsliv. En artikulering av disse problemstillinger – og ved en innlemming i norsk samfunnsliv og politikk, vil ikke dette bare bidra til å utvide majoritetens politiske dagsorden, men norsk politikk vil også framstå som mer relevant for etniske minoriteter. Dette kan være et håndslag i riktig retning mot å øke andelen politikere med minoritetsetnisk bakgrunn både lokalt, regionalt og på sentralt nivå. Da må det imidlertid åpnes for at nye grupper innlemmes, ved at de får en sideordnet plassering i forhold til allerede etablerte grupper, bl.a. ved at det tilrettelegges for flere ulike kulturer i utformingen og organiseringen av sentrale samfunnsinstitusjoner. Med andre ord: Dersom man ønsker en verdi- og kulturpluralisme, må dette også gjenspeiles i norsk politikk – og i norsk organisasjonsliv.

Konklusjon

Denne studien har vist at innvandrerforeninger, som i utgangspunktet framstår som innadventde (bonding), kan tjene som plattform for overskridende og utadrettet kontakt med nettverk i majoritetssamfunnet (bridging). Minoritetsinformantene synes å finne en balanse i sin akkulturasjonsprosess mellom vedlikeholdelse av kulturell identitet samt utadrettet kontakt og deltagelse med andre.

Samtidig har studien vist at etniske og kulturelle foreninger som oppstår i et flerkulturelt lokalsamfunn står overfor noen særskilte utfordringer med tanke på å skape overskridende nettverk. Dette er tydelig på Veitvet, som har gjennomgått store demografiske endringer de siste 15 årene. For det første har mange av foreningene i liten grad vært organisatorisk forankret i lokalsamfunnet. For det andre har flere av aktiviteten i liten grad vært formelt organisert, noe som har vanskeliggjort samarbeid blant annet med lokale myndigheter. For det tredje har det heller ikke vært et stabilt, norsk og tradisjonelt organisasjonsliv som har videreført en forenings- og organisasjonskompetanse.

Det har med andre ord ikke vært et sivilsamfunn som har vært med å dra lasset med tanke på å skape et overordnet organisatorisk fellesskap. Dette har bidratt til at både overskridende nettverk samt sosial og politisk inkludering synes å ha vært lav på Veitvet. De lokale etnisk og kulturelle aktivitetene har i stor grad fungert i små enklaver uten utadrettet kontakt med andre aktører.

Å løfte disse foreningene fra en innadventt og til dels marginal posisjon, har vært en viktig målsetting for lokale myndigheters innsats på Veitvet. De etnisk baserte nettverkene har vært viktige utgangspunkt for å bygge et sterkere sivilsamfunn, basert på sektorovergripende relasjonsbygging, der samfunnsmeglere har vært avgjørende aktører og bærebjelker i arbeidet.

Foruten samfunnsmeglere er det i tillegg andre strukturelle forhold som synes å være forutsetninger for dannelsen av sammenkoblende (linking) sosial kapital. For det første synes det som at lokale myndigheters fysiske tilstedeværelse har vært viktig for å skape en kontinuerlig kontakt med beboere og nettverk, og for å styrke de relasjonelle bånd mellom ulike aktør i lokalsamfunnet. For det andre handler det om å synliggjøre verdien det kan ha for innadventte nettverk å knytte seg opp mot andre nettverk, deriblant organisasjonspapirer med en felles og overordnet tilnærming til viktige tema relatert til organisasjons- og lokalsamfunnsnivå. For det tredje synes det å drive organisasjons- og foreningsskolering å være avgjørende for at de løsere nettverkene skal utvidet sine muligheter og nyttiggjøre seg de ressurser som måtte ligge i velferdsstatens støttefunksjoner overfor frivillige organisasjoner. Gjennom slike koblinger vil nettverkene myndiggjøres, og dermed kunne komme seg ut av en marginal og usynlig posisjon.

Det er samtidig viktig at lokale myndigheter har klare prinsipper om den rollen de skal spille overfor foreningslivet. Kjennetegnet ved det interndemokratiske foreningslivet er nettopp posisjonen som selvstyrefellesskaper, styrt av et internt medlemsdemokrati og med autonome relasjoner i forhold til statlige myndigheter. Gjennom utviklingsprogrammer som på Veitvet, vil det være en ubalanse i aktørenes autoritets- og maktforholdet. Myndighetene sitter på de økonomiske ressursene som kan være avgjørende for at lokalforeninger skal kunne realisere sine mål. Myndighetenes sammenkoblende relasjonsbygging med integrasjon som mål, vil her kunne kollidere med målsetting om innvandrernes rett til vedlikehold av egen kulturell identitet, også i regi av egne nettverk.

Det tradisjonelle norske foreningslivet på Veitvet synes i liten grad å ha klart omstillingen ved at lokalsamfunnet på relativt kort tid har blitt flerkulturelt. Dette, i kombinasjon med generelle endringstrekk i sivilsamfunnet, har bidratt til at lokalsamfunnet ikke har sterke frivillige organisasjoner som har fungert som arenaer for lokal identitet og aktør for utadrettet nettverksdanning i lokalsamfunnet. Idrettslaget – som det eneste gjenværende tradisjonelle aktivitet – har i liten grad evnet å vokse fram som et attraktivt og flerkulturelt fritidstilbud blant de nye beboerne. I dag framstår det med en sterk intern or-

ganisasjonskultur, som i liten grad har evnet å bygge relasjoner, nettverk og tillit til nye potensielle medlemmer.

Denne situasjonen viser med tydelighet at også for majoritetsorganisasjonene gir store demografiske endringene noen utfordringer. Organisasjonene, som ofte har eksistert i flere generasjoner, med en tradisjonell organisasjonsform som har blitt overlevert fra generasjon til generasjon, skal endres og åpnes for en pluralisme - kulturelt og verdibasert. Dette fordrer ikke bare intern vilje, men også en faglig skoloring i hva integrasjon faktisk innebærer av omstillinger. For Veitvet sportsklubb gjenstår det å se om det mye omtalte utviklingsprosjektet blir det nødvendige grepet man håper det skal bli. For å lykkes trenger man først og fremst en vilje fra idrettslagets ledelse. De menneskelige ressursene – samfunnsmeğlerne – finnes internt. Det ser ut til at disse evner å bygge respektfulle relasjoner med nye sosiale grupper.

Videre forskning

Denne studien reiser flere spørsmål enn den nødvendigvis gir svar. Det er derfor betimelig å påpeke behovet for ytterligere forskning innenfor et felt som betraktes som sparsomt belyst (se Hagelund & Loga 2009). Studien understøtter imidlertid tidligere forskning som påpeker at det lokale og innvanderbaserte foreningslivet kan være en viktig arena både for sosial og politisk integrasjon. En av utfordringene i den offentlige debatten, er imidlertid at innvandrere behandles som *en* homogen gruppe, til tross for at ny viten fastslår variasjonen mellom ulike minoritetsgruppers sivilsamfunnsdeltagelse. Et viktig forskningsspørsmål videre vil derfor være å øke kunnskapen om hvordan praksiser knyttet til sivil deltagelse i immigranternes opprinnelsesland har å si for deltagelsen i vertslandet.

Likeså er det et behov for komparative studier rundt ulike vertslands integrasjonspolitikker. Hvilke konsekvenser har ulike integrasjonspolitikker for immigranternes deltagelse i frivillige organisasjoner?

Et tredje og viktig spørsmål for mange aktivitetsbaserte barneorganisasjoner er kunnskap om hvordan man kan øke deltagelsen blant minoritetsetniske foreldre. Tidligere forskning har i all hovedsak rettet oppmerksomheten mot lokale, norsk-etniske idrettsledere når dette spørsmålet har blitt belyst. Vi trenger studier som i større grad har et minoritetsetnisk blikk på foreldreinvolvering, samt i aktiviteter utover idretten. Slike fokuserte studier knyttet til minoriteters deltagelse, vil også gi økt kunnskap om mekanismer for inkludering og ekskludering i det tradisjonelle foreningslivet.

For det fjerde har denne studien gitt en smakebit på lokale myndigheters rolle i lokalt utviklingsprogram, med en særlig vekt på sivilsamfunnsutvikling. Mer fokuserte studier av myndigheters frivillighetspolitikk og effekten for minoriteters sosiale og politiske integrasjon, vil være av stor betydning. Ikke minst er dette viktig for å oppnå dypere kunnskap om foreningslivets

utvikling i lys av myndigheters reguleringer og styring gjennom insentivordninger.

For det femte vil det være fruktbart om studier av sosial kapital ser utover relasjonen *individ – frivillig organisasjon*. Gjennom å avgrense studier til denne relasjonen, får man ikke grep om den betydning innvandreres transnasjonale relasjoner har å si for tillit og nettverk. Alle mellommenneskelige nettverk framstår som deler av en større samfunnsstruktur, og de ulike nettverkskanaler (vennskap, kolleger, slektskap, naboskap og organisasjoner), lokalt og transnasjonalt, kan betraktes som ressurser for den enkelte. Dette vil kunne bidra til å forstå hvordan mekanismer for sosial integrasjon i en sivilsamfunnskontekst er betinget – ikke bare av de frivillige organisasjonenes praksiser og kulturer – men også av individuelle ressurser- og andre nettverksressurser – og hvordan disse forvaltes i et samspill.

Siste – men ikke minst: Studien fra Veitet et øyeblikksbilde på en utviklingsprosess i startgruppen. En oppfølgende studie at dette lokalsamfunnet, dens foreningsdannelsen og myndighetenes betydning i dette, vil gi en god mulighet til å studere hvordan innvandrereforeninger utvikler seg over tid innenfor en flerkulturell kontekst. Det vil også kunne vise hvordan dette foreningslivet tilpasser seg et tradisjonelt norsk rammeverk – og hvilken betydning det får for medlemmenes koblinger mot majoritetssamfunnet – men også hvordan foreningenes innhold påvirkes av dette.

Alle disse forskningstemaene er problemstillinger som ikke bare vil gi større innsikt i de individuelle-, nettverksmessige- og kontekstuelle rammer etniske minoriteter opererer under i det norske samfunn. Dette vil også være studier som forteller noe om vår samtid og om hvor godt demokratiet fungerer. Å studere sosiale grupper som står i randsonen av det etablerte, blir sett på som en nøkkel til å forstå de endringstrekk samfunnet vårt står overfor (se blant annet Ødegård 2010). For - samme hvor hardt vi prøver er det vanskelig å skulle betrakte seg selv med et nytt blikk. De som har innvandret fra andre typer samfunn er slik sett sosial grupper som vil kunne gi viktig og supplerende fortellinger og forståelser av det norske samfunnet vi som majoritet lett tar for gitt.

Litteratur

- Arbeids- og inkluderingsdepartementet (2006-2007), Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen og mål for inkludering. Oslo: Arbeids- og inkluderingsdepartementet.
- Bay, Ann Helén, Henning Finseraas & Anniken Hagelund (in pres), «Civil society and political integration of immigrants in Norway ». I: Ann Helén Bay, Bo Bengtsson & Per Strømbland, red., *Diversity, Inclusion and Citizenship in Scandinavia*. Cambridge: Scholars Publishing.
- Berry, John W. (1997), «Immigration, acculturation and adaptation». *Applied Psychology*, 46:5-86.
- Brochmann, Grete (2002), «Velferdsstat, integrasjon og majoritetens legitimitet». I: Grete Brochmann, Jon Rogstad & Tordis Borchgrevink, red., *Sand i maskineriet: Makt og demokrati i det flerkulturelle Norge*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Carlsson, Yngve (1992), *Det kompliserte nærmiljøarbeidet. Om muligheter og hindringer i arbeidet med å utvikle lokalsamfunn. Erfaringer fra nærmiljøforsøkene 1987-1991*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Carlsson, Yngve & Thomas Haaland (2004), *Barn og unge som står utenfor - aktivisering gjennom idrett. En evaluering av idrettens storbyprogram*. Oslo: NIBR.
- Carlsson, Yngve & Thomas Haaland (2006), *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag - en kartlegging*. Oslo: NIBR-rapport 11.
- Egeberg, Morten, Harald Sætren & Johan P. Olsen (1978), «Organisasjonssamfunnet og den segmenterte stat». I: Johan P. Olsen, red., *Politisk organisering. Organisasjonsteoretiske synspunkt på folketyre og politisk ulikhet*, s. 257-272. Oslo: Universitetsforlaget.
- Eidheim, Frøydis (1998), *Aktivitet eller idrett? En evaluering av Kulturdepartementets Storbyprosjekt til idrettsformål* Oslo: NIBR.
- Enjolras, Bernard (2009), *Social integration of immigrants and civil society: A sociological perspective*: Institutt for samfunnsforskning.
- Enjolras, Bernard & Dag Wollebæk (2010), *Frivillige organisasjoner, sosial utjevning og inkludering* Rapport 2010-2. Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Fasting, Kari, Trond Svela Sand, Mari Kristin Sisjord, Trine Thoresen & Trygve Beyer Broch (2008), *Likestilling og mangfold i norsk idrett: bedre med flere på banen!* Oslo: Likestilling- og diskrimineringsombudet.
- Friberg, Jon (2005), *Ungdom, fritid og deltakelse i det flerkulturelle Oslo*. Oslo: FAFO.
- Friberg, Jon Horgen & Heidi Gautun (2007), *Inkludering av etniske minoriteter i frivillige organisasjoner og fotballag for barn og ungdom i Oslo*. Rapport 2007:16. Oslo: Fafo.
- Giddens, Anthony (1991), *Modernity and self-identity: self and society in the late modern age*. Stanford, California: Stanford University Press.
- Granovetter, Mark (1973), «The Strength of Weak Tie». *American Journal of Sociology*, 78.

- Granovetter, Mark S. (1974), *Getting a job: A study of contacts and careers*. Cambridge: Harvard University Press.
- Groruddalssatsingen (2009), *Forsstudie kulturarena Veitvet-Sletteløkka*. Oslo: Groruddalssatsingen.
- Groruddalssatsingen (2010), *Områdeløftet Veitvet og Sletteløkka. Handlingsplan 2010*. Oslo: Bydel Bjerke.
- Hagelund, Anniken & Jill Loga (2009), *Frivillighet, innvandring, integrasjon*. Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn & frivillig sektor.
- Hammer, Ole & Inger Bruun (2004), *Etniske minoriteters indflydelseskanaler*. Århus: Magtutredningen.
- Handy, Femida & Itay Greenspan (2009), «Immigrant Volunteering: a Stepping Stone to Integration?». *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 38:956-982.
- Henriksen, Kristin, red. (2008), *Organisasjonsdeltagelse og mediebruk*. Oslo-Kongsvinger: Statistisk Sentralbyrå.
- Høydal, Even (2008), «Vestlig og ikke-vestlig. Ord som ble for store og gikk ut på dato». *Samfunnsspeilet*, 22:66-69.
- Høydal, Even (2009), *Sekundærflytting mellom bydeler i Oslo. Flyktninger bosatt 1997-2009*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- IMDi rundskriv 3/09 (2008), Tilskudd til informasjon og velidningstiltak rettet mot innvandrere.
- Jacobsen, Christine M. (2002), *Tilhørighetens mange former. Unge muslimer i Oslo*. Oslo: Unipax.
- Koopmans, Ruud (2004), «Migrant mobilisation and political opportunities: variation among German cities and a comparison with the United Kingdom and the Netherlands». *Journal of Ethnic and Migration studies*, 30:449-470.
- Koopmans, Ruud. (2010), «Trade-Offs between Equality and Difference: Immigrant Integration, Multiculturalism and the Welfare State in Cross-National Perspective». *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36:1-26.
- Krange, Olve & Åse Strandbu (2004), *Ungdom, idrett og friluftsliv. Skillelinjer i ungdomsbefolkningen og endringer fra 1992 til 2002*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst velferd og aldring.
- Lidén, Hilde (2001), «Innvandrerorganisasjoner - integrering eller marginalisering?». I: Lars Skov Henriksen & Bjarne Ibsen, red., *Frivillighedens udfordringer - nordisk forskning om frivilligt arbejde og frivillige organisationer*. Odense: Odense Universitetsforlag.
- Likestillings- og diskrimineringsombudet (2008), *Likestilling og mangfold i norsk idrett: bedre med flere på banen!* Oslo: Likestilling- og diskrimineringsombudet.
- Lorentzen, Håkon (2004), *Fellesskapets fundament: sivilsamfunnet og individualismen*. Oslo: Pax.
- Marsh, Dave, Therese O'Toole & Su Jones (2007), *Young People and Politics in the UK*. New York: Palgrave Macmillan.
- Mjelve, Jørgen, red. (2003), *Innvandrerorganisasjoner i Norge*. København: Nordiska Ministerråd.
- Myrén, Tron (2010), Befolkningsutvikling og bydelens utfordringer. Presentasjon for Bjerke bydelsutvalg, 20. mai 2010. Oslo: Bydel Bjerke.
- NOU (2006:13), *Fritid med mening. Statlig støttepolitikk for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.
- NOU (2007:11), *Studieforbund - læring for livet*. Kunnskapsdepartementet.
- Odham, Pontus (2004), «Civil society, Migrant Organisations and Political Parties: Theoretical Linkages and Applications to the Swedish Context». *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 30:471-489.
- Pateman, Carole (1970), *Participation and democratic theory*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Putnam, Robert D. (1995), «Tuning in, Tuning out: The Strange Disappearance of Social Capital in America». *Political Science & Politics*, 28:664-684.
- Putnam, Robert D. (2000), *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- Putnam, Robert D. (2007), «E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-first Century. The 2006 Johan Skytte Prize Lecture». *Scandinavian Political Studies*, 30:137-174.
- Putnam, Robert D., Robert Leonardi & Raffaella Y. Nanetti (1993), *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Rogstad, Jon (2007), *Demokratisk fellesskap. Politisk inkludering og etnisk mobilisering*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Rothstein, B. (2001), «Social capital in the social democratic welfare state». *Politics & Society*, 29:207-241.
- Rothstein, Bo & Dietlind Stolle (2003), «Introduction: Social Capital in Scandinavia». *Scandinavian Political Studies, Vol. 26. No. 1 pp. 1-26*.
- Scott, Katherine, Kevin Selbee & Paul Reed (2006), *Making connections: Social and civic engagement among Canadian immigrants*. Ottawa, Ontario: Canadian Council of Social Development.
- Skeie, Jon (2010), Olav Selvaag - utdypning, vol. http://www.snl.no/nbl_biografi/Olav_Selvaag/utdypning. Oslo Store Norske Leksikon.
- Stedsanalysen Veitvet - Sletteløkka (2008). Oslo: Groruddalssatsingen.
- Strandbu, Åse, red. (2002), *Idrettens betydning som flerkulturell integrasjonsarena*. Oslo: Novus forslag.
- Strandbu, Åse & Anders Bakken (2007), *Aktiv Oslo-ungdom. En studie av idrett, minoritetsbakgrunn og kjønn*. Rapport 2/07. Oslo: NOVA.
- Strandbu, Åse & Mira Sletten (2006), «Sports participation among minority youth - different patterns for boys and girls». I: Åse Strandbu, red., *Idrett, kjønn, kropp og kultur. Minoritetsjentes møte med norsk idrett*. Oslo: NOVA.
- Sundeen, Richard A., Cristina Garcia & Sally A. Raskoff (2009), «Ethnicity, Acculturation, and Volunteering to Organizations: A Comparison of African Americans, Asians, Hispanics, and Whites». *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 38:929-955.
- Szreter, Simon (2002), «The state of social capital: Bringing back in power, politics, and history». *Theory and Society*, 31:573-621.
- Søholt, Susanne (2001), *Oppvekst i to multietniske boligområder i Oslo*. Oslo: Byggforsk.
- Torpe, Lars (2000), «Foreninger og demokrati». I: J. G. Andersen, L. Torpe, J. Andersen, red., *Hva folket magter. Demokrati, magt og afmagt*, s. 79-119. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Tronstad, Kristian Rose & Lars Østby (2005), «Integrering av innvandrere på rett vei». <http://www.ssb.no/magasinet/blandet/art-2005-02-07-01.html>. Lesedato 03.06.2010.
- Warren, Mark E. (1999), «Democratic Theory and Trust». I: Mark E. Warren, red., *Democracy and Trust*, s. 310-345. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wollebæk, Dag (2009), *Change in local Voluntary Associations*. Institutt for sammenliknende politikk, Universitetet i Bergen.
- Wollebæk, Dag & Per Selle (2002), *Det nye organisasjonssamfunnet. Demokrati i omforming*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Wollebæk, Dag, Per Selle & Håkon Lorentzen (2000), *Frivillig innsats*. Bergen: Fagbokforl.
- Wollebæk, Dag & Karl Henrik Sivesind (2010), *Fra folkebevegelse til filantropi? Frivillig innsats i Norge 1997-2009*. Rapport 2010-3. Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Woolcock, Michael (1998), «Social capital and economic development: Toward a theoretical synthesis and policy framework». *Theory and Society*, 27:151-208.

- Woolcock, Michael & Deepa Narayan (2000), «Social Capital: Implications for Development Theory, Research, and Policy». *The World Bank Research Observer*, 15:225-249.
- Ødegård, Guro (2006), «Ungdom og frivillig organisering i Norge», i *NOU 2006:13. Fritid med mening. Statlig støttepolitikk for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.
- Ødegård, Guro (2007), «Troløs ungdom. Endringer i ungdoms deltagelse i frivillige organisasjoner fra 1992 til 2002». I: Åse Strandbu & Tormod Øia, red., *Ung i Norge. Skole, fritid og ungdomskultur*, s. 141-158. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Ødegård, Guro (2010), *Motløs ungdom? Nytt engasjement i et gammelt demokrati*. Oslo: Akademisk publisering.
- Øia, Tormod (1998), *Generasjonskløften som ble borte: Ungdom, innvandrere og kultur*. Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Østerberg, Dag (1984), *Sosiologiens nøkkelbegreper og deres opprinnelse*. 3. rev. utg. [Oslo]: Cappelen.
- Østerud, Øyvind, Per Selle, Fredrik Engelstad & Makt- og demokratiutredningen 1998-2003 (2003), *Makten og demokratiet. En sluttbok fra Makt- og demokratiutredningen*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Nettbaserte kilder:

Informasjon om Årvoll – Veitvet:

- www.erdether.no

Tilgang: 29.06 2010

Statistisk sentralbyrå:

- <http://www.ssb.no/innvregsys/tab-2009-06-24-09.html>

Tilgang: 29.06 2010

- <http://www.ssb.no/innvlev/>

Tilgang: 29.06 2010

- (<http://www.ssb.no/emner/02/befolkning/>).

18.08.2010

Batteriet:

- <http://www.bymisjon.no/batteriet>

Tilgang: 29.06.2010

Fordelingsutvalget:

- <http://www.fordelingsutvalget.no>

Tilgang: 29.06 2010

Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner

- <http://www.lnu.no>

Tilgang: 29.06 2010

Årvoll – Veitvet:

- www.erdether.no. «Årvoll - Veitvet.»

Tilgang: 02.06 2010.

Stedsutvikling:

- www.stedsutvikling.no
- <http://www.regjeringen.no/nb/sub/stedsutvikling/om-stedsutvikling/hvorfor-stedsutvikling/30-ar-med-stedsutvikling.html?id=594258>

Tilgang: 03.06 2010

Norges Fotballforbunds samarbeidsavtale med IMDi:

- <http://www.fotball.no/nff/Inkludering/Flerkulturelle/2009/Samarbeidsavtale-med-IMDi/>

Tilgang: 20.06 2010

Norges Fotballforbunds Handlingsplan 2008-2011

- http://www.fotball.no/Kretser/Hordaland/krets/om_krets/Handlingsplan-2008-20111

Tilgang: 29.06 2010

Avisreportasjer:

Aftenposten 26.2 2010: "Millioner til integrering – usikker effekt".

Aftenposten 23.02. 2010: "Stopp støtten til etniske foreninger".

Groruddalen.no 28.10 2009: "Variert og vakker". <http://www.lokalavisen.no/kultur/vakkert-og-variert-1.4808891>

Tilgang: 29.06 2010

Groruddalen.no 19.09 2009: «Veitvet fremdels på bunnplassering»:

<http://www.groruddalen.no/veitvet-fremdeles-paa-bunnplassering.4632276.html>

Tilgang: 18.08.2010

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Rapport 2010:6

<i>Forfatter/Author</i> Guro Ødegård
<i>Tittel/Title</i> Foreningsliv i et flerkulturelt lokalsamfunn En studie om integrasjon og sosial kapital
<i>Sammendrag</i> I denne rapporten rettes søkelyset mot foreningslivet som integrasjonsarena og på dannelsen av sosial kapital i et flerkulturelt lokalsamfunn. Studien er gjennomført i den lille drabantbyen Veitvet i Oslo, hvor det er et sterkt innslag av etnisk baserte foreninger, få tradisjonelle norske foreninger og hvor politiske myndigheter har iverksatt tiltak med den hensikt å bygge så vel fysiske møteplasser som sosiale nettverk. Med utgangspunkt i feltarbeid og kvalitative intervjuer med både minoritets- og majoritetsetniske foreningsaktive samt andre aktører som er nært knyttet til myndighetenes satsing, reiser studien tre spørsmål.   • Hvilken betydning har det innvandreroorienterte foreningslivet for de som er aktive i dette? Spiller det en rolle for deres sosiale og politiske integrasjon i majoritetssamfunnet?• Hvilke faktorer hemmer og fremmer etniske minoriteters deltagelse i det tradisjonelle norske foreningslivet?• Hvilken rolle har lokale myndigheter spilt for å bygge broer mellom ulike samfunnsaktører i en flerkulturell lokalsamfunnskontekst? Kan slike initiativer bidra til å øke lokalsamfunnets sosiale kapital? Hensikten med studien er å øke vår forståelse for de roller det flerkulturelle foreningslivet kan spille i en lokal kontekst, og hvordan mektiggjøring av disse kan bidra til å bygge respektfulle relasjoner mellom ulike samfunnsaktører - på tross av ulikhet i autoritet og tilgang til maktressurser.
<i>Emneord</i> Innvandrere, integrering, frivillige organisasjoner, lokalsamfunn, sosial kapital
<i>Summary</i> The aim of the report is to improve our understanding how immigrant networks and organizations may play an important role to strengthen immigrants' social and political integration. The study also focuses on the local authorities' contributions to empower these networks to improve the community's social capital. The analysis is based on a field work in a multicultural community in Oslo, 14 in-depth interviews with immigrants and native born volunteers, and political documents. The theoretical framework is based on linking social capital (Woolcock 1989), and the theory of acculturation (Berry 1997).
<i>Index terms</i> Immigration, integration, voluntary organizations, local communities, social capital